פרשת **נשא** תשפ"ו לפ"ק | גליון א'תנב, שנה ל'

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק פרן דבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

שבת נא"ך שבועות

ידוע מה שאמרו צדיקים ששבת "נאך" (אחר) שבועות איז שבת **"נאך"** (עדיין) שבועות, כי קדושת חג השבועות נמשכת עד אחר השבת, והגה"ק המהרש"ם מבערזשאן הביא ראיה לזה ומקור לדברים אלו, מתשובות הרידב"ז (ח"ו סימן ב' אלפים קע"ב) עפ"י דברי הגמרא (יומא כא:) **שהיו מגביהין את השולחן לפני עולי רגלים ואומרים להם ראו חיבתכם לפני המקום שפילוקו כפידורו** (שנשאר חם כביום הנהתנו), ומשמע שבכל שלושת הרגלים עשו כן, והנה בפסח וסוכות עשו כן בשבת שבתוך הרגל, אבל **בשבועות** שאינו אלא **יום אחד** הוצרכו עולי רגלים להמתין עד אחר השבת בכדי לראות גודל הנס, **"נמצא שהשבת היא המשך לחג בכל תוקף הקדושה"**, עכ"ד.

ויתכן דלכן היו צריכים דייקא אחרי חג השבועות להמתין ולראות את הנס של לחם הפנים, כי טובא גניז בגוויה, דהנה כבר האריכו בספרי קודש להמשיך קדושת השפעת החג לימי החולין, ורבים המה מליצותיה"ן של קדושי עליון נבג"מ על ימי השנה אחרי כל מועד וחג, אשר במתיקות לשונם יצאו לפרש את פסוקי הקודש, **לכ"ו** בנים שמעו לי, **צ"א** ולמד, **שוב"ו** לכם לאהליכם, כי העיקר היא שגם אחרי אשר כבר קיבלנו כל ההשפעות וההארות, נרים ונישא אותם עמנו לצאת על הדרך דרך המלך בכל ההשפעות אשר קבלנו בהאי חגא קדישתא. לכן לרמז זה היו צריכים בני ישראל בצאת החג להמתין ולראות את הלחם הפנים, אשר נשאר חם גם לאחר שעברו עליו ימים רבים, וממנו נקח לעבוד את ה' באותו התלהבות דקדושה ולא יתקרר אצלו ההתעוררות שהי' לו בחג השבועות.

ובשם הרה"ק בעל נועם אליעזר מסקולען זצ"ל לפרש מה שאמרו חז"ל **"חמין במוצאי שבת מלוגמא"** והכוונה דלכל אחד יש בשבת התעוררות והתלהבות לעבודתו ית"ש, והעיקר הוא כשיוצא מהשבת לששת ימי המעשה לימות החול לא יתקרר אצלו החמימות, אלא ישאר בתוכו רשפי אש שלהבת קה אשר בער בקרבו ביום שב"ק. והיינו דאמרו **"חמין במוצאי שבת"** דאם כשיוצא מהשבת עדיין נשאר בו החמימות דקדושה, הרי הוא **"מלוגמא"** והוא לו לרפואה ברוחניות ובגשמיות.

וחן מבואר בספרי הקודש בהא דתנינן הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם מאי טעמא יום שניתנה בו תורה, שהוא על דרך שאמרו (ביצה כה:) לכ"ם לכל צרכיכם, כי בעת מתן תורה נפתחו ארובות השמים ובא שפע רב לכל בית ישראל בגשמיות וברוחניות, וזהו שובו לכ"ם לאהליכם כי בעת שיחזרו לבתיהם אחרי החג נקח איתנו כל ההשפעות של לכ"ם שנשפע בחג השבועות, לכ"ם לכל צרכיכם בכל הענינים, ויופתחו ארובות השמים להשפיע על כל אחד ואחד די מחסורו אשר יחסר לו בבני חיי ומזוני רויחי וכטו"ם.

תוכן הענינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים ~ לקיטת תמרים ..... ב
קדו"ש י"א קמ"ו ..... ג
בשפתי צדיקים ~ לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה ~ דורש טוב ..... ה
שבח"י רבן ..... ו
פינת קדש ..... ז
חוקים להורותם ..... ח
פשיט כהלכה ..... ט
לשכת הסת"ם ..... י
לזה ההילולא ..... יא
דבר בעתו ..... יב
נועם שבתי ..... יג
פשולחן מלכים ..... יד
דברות קודש ..... טו

אגרת פרק א'

לשמרך בכל עת

מינה לא תזיע

צו יעדע צייט א ישועה

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לעי"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

ברכת מזל טוב

מעומק לבבינו נשגר ברכותינו, קדם ידידינו היקר, יפה פרי תואר, נודע במעשיו הכבירים, איש האשכולות, השליך נפשו מנגד בכל עת ועונה, מסור בלב ונפש למען הצלחת והחזקת מוסדות יטב לב בארה"ק, בכל כוחו מרבה פעולות רבות ונשגבות, משים לילות כימים ומרבה בפעלים למען כבוד התורה ולומדיה, ראש וראשון לכל דבר שבקדושה, כשמן הטוב תורק שמו, ה"ה

מוה"ר

מנחם צבי בערקאוויטש

הי"ו

לרגל שהשמחה במעונו בנישואי בנו
הבחור החתן אברהם נ"ו

עב"ג הכלה תחי' בת מוה"ר חיים יהודא מאיר גאלדשטיין הי"ו

ובהאי שעתא קולינו בשירות ותשבחות נרימה, על עבודתו והתמסרותו בכל לב ונפש למען מוסדות הקדושים "יטב לב" בארה"ק בכל עת ועונה ובפרט במגבית אל"ף העל"ט

גדול המעשה יותר מן העושה

ואילין מליא יהון לרקיעיא, יהא רעוא מן קדם שמיא, שזכות רבוה"ק בגנזי מרומם אשר המסודות היה בעיניהם קודש קדשים יגן עליו ועל כל ב"ב שיזכה לרב תענוג ונחת דקדושה במדה גדושה, מתוך עושר ואושר וכבוד וסייעתא דשמיא, בבני חיי ומזוני רויחיא, ועוד רבות בשנים יזכה לעמוד על משמרתו, להגביר פעלים וזכותיו הגדולים ילווה אותו על כל ימי חייו ויעמוד לו ולזרעו אחריו בזה ובבא לנצח נצחים, מתוך חיים ארוכים ומתוקים בבריאות השלימות בבריות גופא ונהורא מעליא, אך טוב וחסד כל הימים, עד ביאת גואלינו הולך תמים, בב"א.

הנהלת מוסדות יטב לב בארה"ק

אחד המרבה ואחד הממעיט, רק ישמר מעצבות

נשא את ראש בני גרשון וגו'. בלשון זה נאמר גם לעיל אצל בני קהת (פסוק ב): **"נשא את ראש בני קהת".** וצריך טעם למה לא נאמר כן גם אצל בני מררי (בפסוק כט), שבהם לא כתוב אלא: **"בני מררי למשפחותם לבית אבותם תפקוד אותם".** וי"ל בדרך רמז, כי **"בני קהת"** רומז על תלמידי חכמים, נושאי הארון, בעלי אסופות שיושבים אסופות אסופות ועוסקים בתורה (חגיגה ג:), והוא מלשון הכתוב (בראשית מט, י) **"ולו יקהת עמים"**, ו**"בני גרשון"** הם הסוחרים העוסקים במשא ומתן, ועל ידי זה המה מגורשים מעבודת ה', **ואף על פי כן פורשים עצמם מטרדותיהם לעסוק מעט בתורה ועבודה, והמעט שלהם חשוב כעבודה המרובה של בני קהת,** שעל כגון זה אמרו (מנחות קי.) **"אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים".** ולכן נאמר בשניהם נשיאות ראש, להורות שעבודת שניהם שקולה יחד ועולה למעלה. אבל **"בני מררי"** רומז לבעלי מרה שחורה, ההולכים תמיד בעצבות, שהיא מדה מאד לא טובה, **אין בעבודתם נשיאות ראש ח"ו.**

ארון עדות

כח ברכת צדיק, אף כשאין נותן שום ברכה מעצמו רק שאומר 'שירחם הש"י' או 'שיעזור הש"י'

כה תברכו את בני ישראל אמור להם. יברכך ה' וישמרך. "בא לפאר מעלת הצדיקים אשר להם עוז ותעצומות לברך את זולתם ויסכים השם על ידם, **ויותר מזה אף אם לא יברכו בפירוש בלשון תפילה, רק שאומרים לזולת עתיד השי"ת לברכך** כו', יקיים השי"ת דבורם ויברך אותם כאשר דיבר וכאשר הבטיח, על דרך הכתוב 'ותגזר אומר ויקם לך'. ויותר מזה אף אם לא יזכיר שום ברכה (מעצמו, רק שיאמר שהש"י יברכהו ויעזרהו כו') יבורך גבר הלז מאתו ית"ש. וזה שאמר הכתוב: **כה תברכו את בני ישראל,** כלומר אף בלשון זה יתברכו: **אמור להם יברכך ה',** אף אם תאמרו להם, עתיד השי"ת לברכך. וכן: **'ושמו את שמי על בני ישראל'** ולא לשון ברכה, גם כן: **'ואני אברכם',** וכנ"ל, ונכון הוא".

חרי בשמים

בשבועות ממשיכין תורה וגדולה לבני ישראל

ביום השביעי נשיא לבני אפרים. ובמסורה: "ביום השביעי כטוב לב המלך ביין" (אסתר א, י). וי"ל, דהנה בחג השבועות ממשיכין מלמעלה השפעות של תורה ושל פרנסה, תורה וגדולה יחד, ע"ד שאמרו חז"ל (פסחים סח:) **"הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם מאי טעמא יום שניתנה בו תורה הוא".** וזה רמז המסורה: **"ביום השביעי"** רומז לעצרת, שהרי הכל מודים שבשבת ניתנה תורה לישראל (שבת פו:), **"כטוב לב המלך ביין"** רומז למתן תורה, ע"ד **"מרתף גדול של יין זה סיני"** (מדרש שהש"ר ב, ד), **אזי: "נשיא לבני אפרים"** רומז לפרנסה, ע"ד **'ואת שם השני קרא אפרים כי הפרני אלקים בארץ עניי'** (בראשית מא, נב), רצ"ל **כי בעצרת היא עת רצון ומוכשר להמשיך שפע פרנסה.**

עטרת ישועה

גודל פעולת ברכת הנהנין בכוונה ראויה

ואיש את קדשיו לו יהיו איש אשר יתן לכהן לו יהיה. פסוק זה על כרחך אומר דרשוני וחיו, כי לפי פשוטו אינו מובן. וי"ל על פי מאמר חז"ל (ברכות לה) **אסור לו לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה** כו', וכאילו מעל בהקדש כו', וכאילו גוזל אביו ואמו כו', **"ר' לוי רמז, כתיב 'לה' הארץ ומלואה',** וכתיב **'השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם'. לא קשיא, כאן קודם ברכה כאן לאחר ברכה",** עיי"ש. ולהבין הטעם במה נשתנה אחר הברכה מקודם הברכה. אך יש לומר, **"דהנה נודע שבכל הנבראים ובכל מיני מאכל יש בהם ניצוצין קדישין, וזהו טעמן של המאכלים וריחן וטובן, וברכות הניצוצות נתרבה הטעם וריח הטוב"** (עי' ליקו"ת להאריז"ל פר' עקב). והנה, **ניצוצי הקדושה 'כל חיכא דאיתנהו בי גזא דרחמנא איתא'** (ר"ה ו.) והמה הקדש, ולפיכך אסור לאדם ליהנות מהם והוא כאילו מעל, כי אין לך הקדש גדול מזה. **ואמנם כאשר איש הישראלי מברך על איזה דבר ברכה הראויה לו בכוונת הלב ובדביקות ואהבת ויראת שמו ית', בזה מעלה הניצוצות קדושות למקורן ושורשן הרמה בקודש, וממשיך שפע טוב וברכה לכל העולמות,** כי 'ברכה' הוא מלשון בריכה, בסוד נח"ל הממשיך שפע לכל העולמות, ועל כן זכה אותו המברך בדבר המאכל הזה או המשקה ההוא ונעשה כשלו, **להיות כי הוא העלה הניצוצין הק' שבו למקורן ושורשן, ועל ידי זה המשיך מלמעלה שפע טוב ביתר שאת, ולזה: והארץ נתן לבני אדם".** וזה מרומז כאן בפסוק: **"ואיש את קדשיו",** היינו ניצוצות הקדושה שבכל דבר שהעלם למקורן ושורשן **"לו יהיו"** הם כשלו ממש, ואין בהם מעילה ולא משום גזל, והטעם לדבר, לאשר **"איש אשר יתן לכהן",** היינו להשי"ת הנקרא בסוד 'כהן' כביכול כמבואר בזוה"ק (ח"ג מט:), ולכן **"לו יהיה", היינו לאשר נתן שבח והודיה וברכה להשי"ת ברעותא דלבא כנ"ל, ולזאת זכה כהן ובקדשיהן.**

אוהב ישראל

[וזל"ק של רבי חיים ויטאל ז"ל (כשער רוה"ק דף יא) בשם האריז"ל : **גם אמר לי מורי ז"ל. כי עיקר השגת האדם אל רוח הקדש. תלויה ע"י כונת האדם וזהירות בכל ברכת הנהנין. לפי שעל ידם מתכטל כח אותם הקליפות. הנאחזות במאכלים החומריים. ומתדבקים בהם באדם. האוכל אותם. וע"י הברכות שעליהם. הנאמרות בכונה. הוא מסיר מהם הקליפות ההם. ומוכך החומר שלו. ונעשה זך. ומוכן לקבל קדושה. והזהירני מאד בזה]**

תורה ותפילה

זהרורי אורה מספרים הקדושים, בפרשה יפה נדרשים

לאמץ ידים בכוחות איתנים בתורה ותפילה עמודי עולמים, הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

ע"י קדושת עסק התורה, יוכל לתקן ימים הראשונים

וחזיר לה' את ימי נזרו וגו' והימים הראשונים יפלו כי טמא נזרו. וזאת תורת הנזיר ביום מלאת ימי נזרו וגו'. פירש"י ז"ל: "**וחזיר לה' את ימי נזרו יחזור וימנה נזירותו כבתחלה**". וצ"ב מה שייך לומר כאן "**וזאת תורת הנזיר**", הלא מדבר כאן בנזיר שנטמא ונסתרו ימי נזירותו, ותורת הנזיר הלא היא שיהא קדוש וטהור. וי"ל, דהנה דוד המע"ה אמר: "**אהבתי כי ישמע ה' את קולי תחנוני. כי הטה אזנו לי וביומי אקרא**", פירוש, שדוד התנצל לפני השי"ת ואמר: "אהבתי כי ישמע ה' את קולי תחנוני" הן אמת שהתשובה היא טובה ומועילה מאוד ומתקבלת לרצון, **אך עדיין לבי דוי על אותם הימים שחטאתי בהם והפסדתים יען שלא עבדתי אותך בהם "וביומי אקרא"** ועליהם אני קובל, על הימים שעברו. **ואמנם האמת אשר גם ימים עברו אלו אפשר לתקן**, והוא אם באותם הזמנים שהאדם פטור בהם מלימוד התורה, כגון זמן שינה ואכילה וכדו', יקדישם לתורה ועבודה, **דהיינו ע"י שימעט מהשינה והאכילה אשר היה רגיל עד כה ויקדיש יותר זמן ללימוד התורה, אזי יצטרפו ביחד זמן זמנים טובא ויעלו לימים שעברו בלא תורה.** וזהו הרמז בפסוק: "**וחזיר לה' את ימי נזרו**" "**יחזור וימנה נזירותו כבתחילה**", דמוסב על זה שחוזר בתשובה ורוצה לתקן מעשיו, אך מה יעשה עם הימים הראשונים שנפלו בלא תורה, זהו שכתב כמתמה ואומר: "**והימים הראשונים יפלו**" **בתמיהה**, ומשיב הכתוב: "**וזאת תורת הנזיר**", כלומר, ע"י לימוד התורה בעתים האמורים, שבאמת פטור בהם מתלמוד תורה "**ביום מלאת ימי נזרו**" בזה יוכל לתקן הימים הראשונים שנפלו עד שייחשב כאילו גם באותם הימים היה עוסק בתורה ובעבודה.

הרה"ק מהר"י מבעלזא זללה"ה

(וכעי"ז בס' ארץ החיים להרה"ק בעל "באר מים חיים" ברכות ה' ע"א ד"ה אם רואה)

אחרי יו"ט צריך להתחזק ביותר להחזיק עצמו בתוה"ק

וחקרבתם מנחה חדשה לה'. הכתוב יבואר "**על פי מה ששמעתי ממורי מהר"ם מפריסטיק שיחי'**" (הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימאנוב זי"ע), שאמר **שביום טוב יורד הארה גדולה**, שהשי"ת נותן לנו מתנה ביו"ט שיש לכל איש ישראלי מוחין דגדלות, וכל אחד בא לשכל חדש בידיעת הבורא ב"ה וב"ש, **אך אחר יו"ט יוצא אותו השכל מהאדם, והאיש המשכיל יראה שמיד ביציאת יו"ט ילמוד בתורת ה', דאורייתא וקוב"ה חדא הוא, ואז ישאר לו אותו המתנה שנתן לו השי"ת ביו"ט**, ולא יצא ממנו אחר יו"ט. וזה הוא שנאמר: '**וחקרבתם מנחה חדשה**', היינו המתנה שנותן לנו השי"ת ביום טוב, שנותן לנו שכל חדש בידיעת הבורא ב"ה וב"ש, **תקריב אותו 'לה'**, דהיינו שתלמדו מיד, דאורייתא וקוב"ה חדא הוא, **ואז ישאר לו אותו המתנה אף לאחר יום טוב, כאמור.**

קול יעקב

תפלה

התפילה 'לאהבה וליראה' היא שנזכה לשפע קודש יותר מכפי הכנתינו וזכות נפשינו

על פי ה' פקד אותם ביד משה איש איש על עבודתו ועל משאו וגו'. הנ"ל בזה דהנה כבר הקשו הקדמונים על מה שאנו מתפללים בכל יום **ותן בלבנו וכו' לאהבה וליראה את שמך וטהר לבנו לעבדך באמת** וכדומה לזה. הלא כבר אמרו חכז"ל (ברכות לג, ב) הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים ואיך שייך להתפלל ע"ז. וכבר האריך המהרש"א בח"א ע"ש. אך הנ"ל דהנה אנו אומרים **אהבה רבה אהבתנו כו' חמלה גדולה ויתירה חמלת עלינו** דהנה יש להבין מהו הענין גדולה ויתירה הזאת ומה מעלת היתרת הזאת. אמנם הנה אמרו חז"ל (שהש"ר ה, ג) '**פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם**'. **כי הנה מאז גם בשעת מתן תורה הי' התגלות האלקות יותר ויותר גדולה מכפי ההכנת של בנ"י** כו'. **אך הנה הם הכינו עצמם בקדושה וטהרה כפי כחם והש"י הוסיף להם התגלות האלקות עליהם ביתר שאת ויתר עז. וכן הוא תמיד המדה זאת כי בהערה מועטת שלמטה הנה ממשיך מלמעלה ההארה הגדולה שלמעלה יותר ויותר בידוע ליודעי ח"ן.** וכן אמרו (יומא לט, א) **אדם מקדש א"ע מעט מקדשין אותו הרבה** כי דרך הזה הוא בכל הענינים השייכים לעבודת הבורא וזהו פתחו לי פתח כפתחו של מחט ואני אפתח לכם כו' כי תמיד ההשפעה והארה העליונה באה יותר ויותר מכפי ההכנה כנ"ל. וזה הענין של נשמה יתירה בשבת שלכך נקראת יתירה מפני שהיא תמיד בהארה וקדושה יותר ויותר מכפי ערך ההכנה שמכין האדם א"ע על השבת כו'. **הנה זה הפי' של חמלה גדולה ויתירה חמלת עלינו זהו ההוראה היתירה שבאה לאדם יותר מכפי ההכנה הוא בחי' חמלה ורחמנות הש"י עלינו והיא נקראת חיבה יתירה בחי' תוספת כתובה** כנ"ל. והנה על בחי' של תוספת ההארה הנ"ל שייך שפיר לשון תפלה וטהר לבנו ותן בלבנו לאהבה וליראה שמך ר"ל שישפיע לנו קדושה יתירה באהבה ובירא' יותר מכפי הכנותינו ומעשינו. ומ"ש הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים הוא מוסב על הכנת האדם בבחירתו הטובה. [והיינו 'אשר פקד ה' ביד משה' – היינו שזוכין לזה בכח הצי"ע, שיהיה ע"ל עבודתו וע"ל משאו, היינו יותר ויותר מכפי הכנתם].

תפארת שלמה

[וכ"כ בחת"ס (פר' עקב) **זל"ק:** נ"ל "**בודאי יראת שמים היא בידי שמים**" ולולי עזרתו ית"ש לא יגיע א' מאלף ליראה את ה' כו', **ראה כמה תפלות התפלל דוד המע"ה על ככה, אך מה שאינו בידי שמים היא הבחירה שכלב שישתוקק אדם וירצה להיות עובד ה' ויתפלל על ככה אותה השתוקקת לבד אינה בידי שמים והיא מבחירת אדם**, ע"כ אמר 'מי יתן והי' **לבבם זה ליראה אותי'**, לא אמר מי יתן ויראו אותי שזה אינו בידם אלא **מי יתן והי' לבבם זה ליראה שיהי' חמדה בלבבם ליראה]**

ישא ה' פניו אליך ויחנך. ויובן על פי מה שפירש בחן טוב דברכת יברכך הכוונה שיהיה כשרים וצדיקים אכן לפי זה לכאורה הוי נחמא דכסופא כיון שיהיו צדיקים שלא בעמל ויגיעה, וידוע דבנחמא דכסיפא מתבייש להסתכל פנים נגד פנים ולכך אין לחביט בו, אולם מצינו דבאהבה החן ליכא נחמא דכסופא כמו בן המסיב אצל אביו, ולכן אמר ישא ה' פניו אליך היינו יביט בך בפנים מאירות, כי לא הוי נחמא דכסופא ומסיים ואומר ויחנך היינו אהבת החנות כמו שנאמר אלקים יחננו ויברכנו יאר פניו אתנו סלה ואם כן ליכא משום נחמא דכסיפא.

(ישמח משה)

☆

נשא את ראש בני גרשון גם הם לבית אבותם למשפחותם. ועל דרך רמז ירמוז בהקדם לפרש מאמרם הזהרו במנהג אבותיכם בידיכם וכו', עפ"י אמרם ההולך בדרכי אבות הקב"ה מתקומם עליו בזכות אבות, ויש לחבין אם כן ל"ל זכות אבות הלא יש לו זכות עצמו, אבל הענין עפ"מ שכתבו שיש עבודה הבא מכח השכל, ויש עבודה הבא אך מפאת הקבלה מאבותינו, והנה מבואר בכלי יקר שענין הליכה נופל על תנועות הרגלים, אם שדעתו עודנה קשורה במקומו הראשון עכ"ז הולך הוא, ועז"א ההולך בדרכי אבות ר"ל שעבודתו אינה מכח דעתו ושכלו והליכתו הוא בלא כוונה אך מכח שכן דרכי אבותיו, ועכ"ז הקב"ה מתקומם עליו בזכות אבות אשר עבודתם היי מכח שכלם והכרתם את תפארת יקר גדולת עבודת המלך מ"ה ב"ה, והיינו הזהרו במנהג אבותיכם בידיכ"ם, בחינת מעשה בלא מחשבה, כי הרי אנו בקיאים בקביעא דירחא ואינם יודעים טעם למה עושים יו"ט שני זמנין דגזרי מלכא גזירה ואתי לקולקולי ר"ל אם נלך בדרך אבות אפילו הליכה בלא כוונה עכ"ז בזכות זה יהי בידינו כח לבטל גזירות רעות כי יהי אלוקינו עמנו כאשר היי עם אבותינו, וזה אומרו נשא את ראש בני גרשון היינו בני הגליות הנגרשין מהסתפח בנחלת ה', כי גם הם לבית אבותם למשפחותם ר"ל הגם שאינם יודעים שום טעם, עכ"ז הולכים בדרכי אבות ושומרים יו"ט ב', ובזכות זה ראוי להם נשיאות ראש והרמת קרן במחרה אכי"ר.

(ייטב לב)

☆

נשא את ראש בני גרשון גם הם לבית אבותם למשפחותם. וני"ל עפימ"ש בספר בני יששכר לפי עזרת אבותינו אתה הוא מעולם מגן ומושיע להם ולבניהם אחריהם בכל דור, דהנה החילוק שבין עזרה לישועה היא שלשון עזר יצדק על העזרה מבלי בקשה מקודם מהנעזר, ותשועה הוא כשמושיע המושיע אחר בקשת הנושע כמד"א צעקה הנערה המאורשה ואין מושיע לה והנה אבותינו שהיו צדקים גדולים הנה היות עזרתם בטרם התפללו אליך אבל בניהם אחריהם עכ"פ אחר התפלה יש לנו ישועה וזהו עזרת אבותינו אתה הוא מעולם טרם יקראו, מגן ומושיע להם ולבניהם שלבניהם לא היית אלא בבחינת מושיע עוד הם מדברים ואני אשמע עכ"ד הנחמדים, והנה אנן יתמי דיתמי תש כחינו וחלש שכלינו בעבודת השי"ת עד שאין בנו התגברות אפי' כדי להתפלל ולהתחנן ולשפוך שיח לבקש ממנו הישועה ומכש"כ שאין אנו יכולים לעלות להגיע למדרגת אבותינו הקדושים שהשי"ת יעזור לנו בבחיי עזרה בלא בקשה

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותיה"ק עצי התמרים

נשא את ראש, שמתחלת ההכנה לרא"ש השנה

הרה"ג האב"ד (שליט"א) [זצ"ל] אמר **בשם מרן רביה"ק מסאטמאר זי"ע**, שאמר בשם הרה"ק בעל הקדושת יו"ט זי"ע שפי' עה"פ **"נשא את ראש"**, היינו כשקורין בפרשת נשא, צריכין כבר להכין את עצמו לכבוד **"את ראש"**, **היינו לראש השנה, דאז כבר צריכין להכין את עצמו לראש השנה.**

מבאר רבותינו (שנה א' גל' מ"ח)

יברכך ה' בממון כשר, ועי"ז ישמרך מן המזיקים

יברכך ה' וישמרך. שמעתי מכ"ק מרן רבינו הק' בעל דברי יואל זיע"א לפרש כוונת דברי המדרש **יברכך ה' בממון, וישמרך מן המזיקין.** ולכאורה צ"ב השייכות שביניהם, אמנם המתברך בממון עדיין לא יספיק לו בזאת הברכה לבד, כי אם הממון יבוא לו ממקור בלתי טהור תיהפך לו הברכה לקללה ר"ל, כי ממון שאינו ממקור כשר מזיק מאוד לנפש האדם הנהנה מזה, ולזה אמר **יברכך ה' בממון, אבל וישמרך מן המזיקין, היינו שלא יבוא לך ממון ממקור המזיקין והרשעים**, עכדה"ק.

עטרת יהושע (פרשת תרומה דף קפ"ג)

וא"כ מה יעשו איזובי קיר באיזה אופן נוכל להושיע מאתו יתב' כי באמת לא תמנו ולא כלו רחמיו וחסדיו במרומים עם עלינו ומההכרח היא שהשי"ת יפן ברחמיו עלינו ויושיענו בבחינת אבותינו טרם שנקראו יענינו אף בלא בקשה שלא שועה מקודש ומציון יסעדנו אם גם שאין אנו ראוים לכך, ולפי"ז ע"י שאנו במדרגה התחתונה כ"כ עד שאין אנו יכולים אפילו להתפלל ולשפוך תחנונים ע"כ היא הנותנת שנושע בבחי' עזר כמו אבותינו הקי' והנה פי' בספרים על תיבות גם הם שהיא מורה על בחי' ענוה וקטנות וזהו גם הם כאלו הם רק טפלים, וז"ש נשא את ראש בני גרשון אשר גרשו היום מלהסתפח בנחלת ה' מקוצר דעתם ושכלם, ע"י גם הם הנו ע"י הקטנות שבהם והההכרח שיהי' להם נשיאות ראש שיהי' בגדר לבית אבותם בעזר צורי וישעי בחי' עזר אל בלא בקשה.

(קדושת יו"ט)

☆

יברכך ה' וישמרך. ובמדרש יברכך ה' בממון וישמרך מן המזיקים, ויבואר בהקדם דברי אמרם ז"ל יהא רעוא דתזרע ולא תחצד תעייל ולא תיפוק תיפוק ולא תעייל וכוי הנך כולהן ברכתא נינהו תזרע ולא תחצד תוליד בנים ולא ימותו תעייל ולא תיפוק תעייל כלתא ולא לימתו בנך דליפקון תיפוק ולא תעייל תוליד בנתא ולא ימתו גובריהו וליהדרו לותיך, וביאר בנזה"ק למה בירכהו בלשון קללה דיש לחוש מן המקטרינים שיעכבו שפע הברכה וע"כ אמרו בלשון קללה ובלבו נתכוונו לברכה והקבי"ה היודע תעלומות לב ימלא משאלתו, ובערוגת הבושם כתב לפרש בזה מקראי קודש בברכת כהנים דהוא רק בברכת בו"ד יש לחוש לזה אבל בברכה הבאה מאת הקבי"ה אין מן הצורך להעלים הברכה דבכ"מ שיש השראת השכינה אין שטן ופגע רע וז"ש כה תברכו את בני"י היינו בלשון הזה אמור להם יברכך ה', שיאמרו בפירוש לשון הברכה ולא יעלימו הברכה בלשון קללה, כי ושמו את שמי על בני"י ואני אברכם ובברכה כזו הבאה מאת הקבי"ה אין מן הצורך להעלים, ובזה מבואר המדרש יברכך ה' בממון היינו שתבא הברכה מאת הקבי"ה בעצמו, וממילא וישמרך מן המזיקים שלא יהי' למקטריגים שליטה על הברכה כי בברכת ה' אין שטן ופגע רע.

(ברך משה)

☆

כה תברכו את בני ישראל. במדי מהיכן זכו ישראל לברכת כהנים ממתן תורה, ואפ"ל לפי מש"כ בייטי"ל על אמרם ז"ל מפני מה היו אבותינו עקרים מפני שהקבי"ה מתאוה לתפילתן של ישראל, עפי"מ שכתבו משל למלך שהיה צמא למים במדבר שמם ורצו עבדיו להביא לו מים מרחוק אמר להן לי יש סיפק בידי להביא מים ממרחק שיש לי כמה עבדים ורוכבי סוסים אבל אדם אחר שילך בדרך זה ויצמא למים יסתכן ע"כ צוה שיכרו לו באר מים חיים כדי שיהיו מים מצוים לכל עובר וכמוי"כ ישועת צדיקים הוא כמו מעיין הנובע ישועה מיד ולדורות ולכן הקבי"ה מתאוה לתפילתן כדי שעל ידי תפלתן יפתח הצינור והמעיין לכל מי שצריך לאותו דבר ע"כ, והנה כתב בייטי"פ דבנ"י התפללו נגד ההר להבין ולהשכיל דברות היוצא כביכול מפיו ית', ובכן י"ל דתפלתן שהתפללו אז במעמד הנבחר פתחו צינור לדורות הבאים שנהיה נענים בשעה שנבקש להבין התורה, ואיתא במדרש יברכך ה' בתלמוד יאר ה' פניו אליך זה מאור תורה שיאיר עיניך ולבך בתורה, ולזה אמרו מהיכן זכו ישראל לברכת כהנים היינו שיזכו להבין התורה ואיך אנו כדאים להיות נענים, ממתן תורה שכבר אז התפללו בנ"י עליהם ועל דורות הבאים להבין התורה ופתחו צינור ונעשה רושם שיתקבלו התפלות עד היום הזה.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותיה"ק עצי התמרים

דרך רבותינו הק' מדור דור לפעול ולהשפיע צרכי בני ישראל ע"י אמירת דברי תורה בכל עת ועידן

דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את בני ישראל אמור להם. **הנה אבותינו ספרו לנו מק"ז מרן הייטב לב זי"ע אשר עת דרש דרש בבית מדרשו בפעם האחרון בחג השבועות קודם פטירתו** (הדרוש במילואו נדפס בייטב פנים מאמר זמן מתן תורתינו אות נג) **דיבר בקדשו**, כי ישנם צדיקים אשר נוהגים לומר דברי תורה לפני עם ה' בכל עת מצוא, וישנם צדיקים אשר אינם אומרים דברי תורה ברבים, אבל כולם מכוונים את לבם לאביהם שבשמים ומשפיעים השפעות טובות לישראל כל אחד לפי דרכו בקודש, **אולם נפשי בשאלתי אל בניי אחרי כי ממני ילמדו וכן יעשו לומר דברי תורה לפני בני ישראל בכל עת ועונה בשבתות ומועדי השנה, כאשר קבלתי מהאי סבא קדישא מרן הישמח משה זי"ע,**

וסיים אז לפרש הכתוב בברכת כהנים (במדבר ו כג) **כה תברכו את בני ישראל, להשפיע להם כל טוב, אמור להם, על ידי אמירת דברי תורה. ואמנם דבריו הקדושים נאמנו מאד לביתו נאוה קודש, וכן נהגו אבותינו הקדושים מדור דור לומר דברי תורה ולדרוש לפני עם ה' בכל עת ועידן, פיהם פתחו בחכמה ותורת חסד על לשונם.**

ברך משה (הקדמה, ובפ' וזאת הברכה)

ליקוטי אמרים מפרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע
מספר "אמרי יואל" אשר אך זה יצא לאורה

פרשת נשא. מפרשה זו נמצינו למדין גודל מציאות התורה, שהוא עת מציאות הבכורה, והיא הקודמת לכל, כמו שמצינו לפי שהיה קהת טוען הארון שעם התורה, הקדימו הכתוב לגרשון הבכור (מדרש), ולפיכך קורין פרשת **נשא** סמוך לזמן מתן תורתינו או מלפניו או מלאחריו. (דברי יואל)

וידבר ה' אל משה לאמר נשא את ראש בני גרשון גם הם. ה' ציוה שיאמר **לבני גרשון** הבכור, שמין זה פחיתות הכבוד שלא היו טועני הארון אלא בני קהת, שהרי הכרח היה הדבר שיתמנו בני קהת, מפני שכך נכתב בספרו של אדם הראשון, כדאמרו (סנהדרין נח ע"ב): שכל אחד כבר נקבע לתפקידו במשכן מאז שעת ימי בראשית, ונכתב בספרו של אדם הראשון מה יהא עליו; על כן נצטוה **לומר** להם שכך נכתב בספרן של אדם קדמאה, ועל כן אין זה גנאי להם, שהרי כך גזר ה' מתחלת הבריאה. (דברי יואל)

לבית אבותם למשפחותם. ואלו בני קהת נאמר **למשפחותם לבית אבותם.** התורה הינה בחי' ירושה, שלא כל אחד בפני עצמו צריך להתייגע בתורה שיזכה לכתר תורה, אלא הבכורה בחי' מעצמו מאביו, ולא עשה הבן זה כלום. על כן בני קהת שמעלתם היתה התורה שהיו נושאי הארון, אמר קודם **למשפחותם** ואחר כך **לבית אבותם**, מפני שהיחוס שלהם בא מצד עצמם לא מבית אבותם, אבל בני גרשון בא היחוס שלהם רק מבית אבותם, לזה מקדים **לבית אבותם** ואחר כך **למשפחותם.** (חידושי מוהרי"ם)

צו את בני ישראל וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש. כל מקום שנאמר צו, הציווי מיד בשעת מעשה ודוגמת לדורות, רבי שמעון בן יוחאי אומר: אין ציווי אלא לדורות, אלא במקום שיש מסרון כיס (מדרש). שכך מנוה בהאי עלמא ליכא (קידושין לט ע"ב). וכתבו הטעם (קדמונים): להמנוה היא רומזת, ולא יתכן לשלם בשעורה שכר עולם הזה הגשמי, על כן יהיה משלום השכר לעולם הבא שכולו רוחני, אבל העושה מצוה אלא לשמה, ומתכוין למועלת גשמית, מקבל שכרו בעולם הזה הגשמי; והנה **נתגרע דלכה** (ריש רפאה) כתב: סגולת המצוה היא להשפיע טובה לכל העולמות, וסגולת העבירה בהפוכה להשפיע להיפך, והנה לפעמים צריכים ישראל להשפיע רעות לשונאיהם, והיך יהיה זה בחפצי. ומחשבה לדעת שהוא בעשות האדם תשובה מהשבה, ואז זדונות נעשים כזכיות (יומא פו:), ואף שעל פי טבע עשיה זאת גרמה הרע, רק שפעולתה יהיה לטובת ישראל כמו מצוה, דהיינו שיוספע על ידי חומן העבירות רעות, ויחולו על ראש שונאיהם המעיקים להם; נמצא דאם נכתל אדם בעבירה ובא בתשובה מהשבה, יוכל להמשיך בכח המצוה שנעשתה מחותה עבירה השפעת ברכה לעולם. ולפי זה היה מקום לומר שיש צורך לקרב בעלי עבירות, כי אחר שיחזרו בתשובה מהשבה ימשיכו השפעות, על כן הוצרך לזרז **במקום שיש מסרון כיס**, שלא יניחו על ההשפעה העלולה לבוא אם יחזרו, **וישלחו מן המחנה.** (ויקרא פז)

ויעשו כן בני ישראל וישלחו אותם אל מחוץ למחנה כאשר דבר ה' אל משה. כל לרוע וכל זב וכל טמא לנפש, זה נקמי על שלא עבירות החמורות (מדרש). לכאורה הרי החורה נאמרו ונוהגת בכל זמן, וכיצד אפשר לקיים מצות שילוח טמאים בזמן שאין ישראל מקיפה. ונראה לתין הכוונה לחומת בתים, רק על דרך שאמרו (גיטין ז:): השכח והערב עליהם בבית המדרש והם כלים מגליהם; דעל ידי שיתחזק כח הקדושה בחורה ומצות, ממילא תתמעט הטומאה, דכשזה קם זה נופל. וזהו **ויעשו כן בני ישראל וישלחו חומם**, הבעלי העבירות ובישלו חותם **מן המחנה**, על ידי **כאשר דבר ה' אל משה** כל החורה, **כן עשו בני ישראל** שהתחזקו בחורה ומצות ובמעשים טובים, וממילא היתה נפילה לבחות הרע, ונתבדלו הרשעים

מקרב עדת ישראל, וזהו מצוה נמית ומוהגת בכל דור ודור. (דברי יואל)

איש אשר יתן לכהן לו יהיה. עיקר המדש הוא הנפש, אבל הגוף הינו אלא כמלבוש אל הנפש, והוא קרוי בשר מדש, ומפני דכל מה שהמדש עמל לעורך הנפש במצות הרי אלו שלו, כי קנין נפשו הם, והיא הקרויה מדש, אבל הדברים שעושה לעורך גופו אינם שלו, שהרי אינם אלא עורך הגוף שהוא מלבוש לנפש. וזהו 'ואיש את קדשיו', רק דברים שבקדושה אשר הוא עושה, 'לו יהיו', הם שייכים אליו בחמת (סידורו של שבת שבת במוצ"ש ד). וזהו **איש אשר יתן לכהן** עובד ה' בחמנות, ובזה הוא מקושר אליו, **לו** לנפשו שהוא עיקר המדש **יהיה** ריווח גדול, שבחמנעות כן נתקשר אל הגדיק, ויעמוד לו להגל מעוון, כדכתב **ק"ו הייטב לב** (פנחס ד"ה בחסורה): עובדא ידענא **מהגדיק הקדוש מו"ה נפתלי זלה"ה מרחפשיטן**, בחחד מגדולי תלמידיו שרצה לגשת וכו', ורצה בהקיץ לורת רבו הקדוש ונרחע ושב לאחוריו, ואחר כך נודע הדבר כי זכות רבו רגליו ישמור. (דברי יואל)

לו יהיה. ממון הרשה (רש"י). לכאורה למה הוצרך להשמיענו שאשר נחנת בחורה הוא שיהיה לו ממון הרשה, הלא כבר גילה לנו הכחוב דבר זה **לכחיב** (דברים יד): עשר תעשר, **ולרשו** (שבת קיט.): עשר בשביל שחתעשר. ויובן **דהחהרי"ל** (מילה ו) כחב: סגדקחות מעשרת כמו קטורת; **והחחם סופר** (חשובות מו"ח קנח) כחב: הלא רחינו סגדק שאינו מתעשר, אלא יחכן שיחליפו מחמיס שכר העשירות בשכר אחר לפי זכותו ומזלו; ונחנת חוה דמה לכחיב: עשר תעשר, עשר בשביל שחתעשר, יכול להחליף ה' אשרו בחופן אחר. על כן הבטיחה **איש אשר יתן לכהן לו יהיה**, שיהיה השכר כפשוטו **ממון הרשה**, ולא יחליפו לו השכר בחופן אחר. (דברי יואל)

איש איש כי תשטה אשתו. חשטה כחיב, מכאן למדו אין מדש עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות (סוטה ג.). לכן כיון שכל כך גדולה החגברות שלא בחרל, אין ה' מעלה עליהם את החטאים, לפי שלא בחרל ובשביל עשו חומם, אלא הלר הלורך הוא הילר ישראל, אין ה' מעלה עליהם את החטאים, לפי שהם בחרל ובשביל עשו חומם, אלא הלר הלורך הוא הילר השוכן בקרבם היה בעוברישם, ולא יכלו לעמוד בפיתוין, כי לא היתה לעשם שלימה בעת החטא, מפני רוח השטות אשר עברה בהם, ובקטנים שאין בהם דעת נחשבו לפני ה'. אבל החומות שאין הילר מחגבר עליהם כל כך, ובדעת גלוה הם חוטאים, אין להחשיבם בקטנים, ולכן יכלו עומדים לפני ה', וכגמולם ישולם להם. (דברי יואל)

ואיש את קדשיו לו יהיו, אם אתה מעכב ממנות הכהן, חייב שחחזרך לבוא אללו להביא לו את הסוטה (רש"י). כל מי שיתן תרומה וקדשים לכהן כראוי, יזכה שיצא בנותיו לכהונה, ויהיה זרעו חוכל בקדשים (במדבר רבה ח). והנה ממרו (סוטה כו.): ונקתה ונזרעה זרע (במדבר ה), מלמד שאם היתה עקרה נפקדת; ונמצא לקנאת אשתו וגם נתינת ממנות כהונה הוא סגולה להפקד בבנים, ועוד יותר שזרעו יהיו כהנים שיאכלו תרומה וקדשים. וזהו **אם אתה מעכב ממנות הכהן,** אז מן ההכרח לחפש סגולה אחרת, היינו שיקנא את אשתו, ובזה תפקד בזרע, והנה ממרו (בבא בחרא קנו.): כל המנית בן כומתו כאלו לו את ומחבב כמי; ונמצא שאם נותן המחנות ביותו, הרי יש לך מזרעך חיות, אבל אם מעכב המחנות, אז יהא מוכרח להיות **חייב** ממה **שחחזרך לבוא אללו להביא לו את הסוטה** להפקד בבנים, שעל ידי זה נחבב כמי גם לאחר **פטירתו.** (טיב לבב קרח רכח)

כה תברכו את בני ישראל אמור להם. אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל פיהן של תינוקות של בית רבן, לפי שהוא הבל שאין בו חטא (שבת קיט:). ונמצא שהמשכת הברכה לישראל באה על ידי כח התינוקות, וזה גופא ברכה שיצאו כח זה, ואם כן הטוטלים חלק בהחזקת התורה של תינוקות של בית רבן, הבל נחבב לזכותם, שעל ידי תמיכתם מתקיים העולם ונמשכים כל הברכות. וזהו **כה תברכו את בני ישראל,** שחשפיעו ברכה לישראל בברכת כהנים שכלולות בה כל הברכות, וכל זה בזכות התינוקות שבהם תלוי קיום העולם, כדאמרו (מדרש): יברכך ה' בזכות הבנים; ועל כן ילוך להחזיק ולקיים את כח התינוקות, ועל ידי זה **אמור להם,** דעל ידי מה שעוסקים לקיום תינוקות הבל הוא שלהם, שהרי בתמיכתם הם מחזיקים את העולם, והם הגורמים להשפעת כל הברכות. (דרשות)

סיפורי צדיקים, בגיאוגר הפסוקים
המלאים זיו ונוגה לפיקים

כה תברכו את בני ישראל אמור להם

פי' רש"י "אמור" כמו זכור ושמור, ולמען הבן כוונת רש"י בזה, אמר הרה"ק מו"ה צבי [מרימינוב] הנ"ל על פי מעשה שספר מרבו הרה"ק מוה"ר מנחם מענדל זצוק"ל מרימנאב. כי פעם אחת בערב שבת קודש לא היה לו דגים על שבת קודש, וכאשר התחילו הצללי ערב לנטות, אמר לו רבו הנ"ל, שיעמוד הכלי בישול של דגים עלי מדורת עצים ואש שעל הכיריים, וישים בתוכה בצלים חתוכים ומים לבשלם, ובכל פעם יאמר לכבוד שבת קודש.

ופתאום בא איש אחד מרחוק לק"ק רימנאב לקבל פני רבו, והביא אתו דגים לדורון להרה"ק הנ"ל לכבוד שבת קודש, והיה הדבר נפלא לבני העיר.

ואחר כך ביום השבת קודש אמר הרה"ק מוה"ר מענדל הנ"ל בסעודה על השלחן, דעו כי עם קדושת שבת יורדת כל מיני השפעות שבעולם, והאיש אשר ירצה לקבל השפע העליונה הוא מוכרח להביא הרצון אל הדיבור ולומר לכבוד שבת קודש, והשפע יורדת ממילא מלמעלה.

וזה רמזו חכמינו ז"ל (ר"ה כז.) זכור ושמור בדבור אחד נאמרו, היינו כי בדיבור תליא מלתא, ועל כן אין להפליא על אשר הייתי בטוח כי יבואו דגים, ע"כ ספור המעשה.

ועל פי הסיפור הלז היה מפרש הרה"ק [רבי ר' הערש] הנ"ל בכונת רש"י ז"ל הנ"ל, כי היה קשה לרש"י יתור לשון "אמור להם" כי היה די שיאמר כה תברכו את בני ישראל יברכך וגו' ועל זה מתרץ "אמור להם" כמו "זכור ושמור" והכונה כי תורה הקדושה מגלה לנו כי סודו של ברכת כהנים הוא ממש כסודו של השפעת שבת קודש, וכמו בקדושת שבת קודש בדיבור תליא מילתא, שיאמר לכבוד שבת קודש כמו כן בברכת כהנים, אמר שמו יתעלה "ואני אברכם" רק אתה הכהן "אמור להם יברכך", והבן עד כאן.

(בארת המים)

הינקי ממי המרים המארירים האלה

אשה קשת רוח באה פעם אל הרה"ק בעל "אור המאיר" ז"ל ובכתה לפניו במר נפשה כי בעלה הוא שיכור ושותה יין כל היום ומתוך שכרותו מכה אותה מכות אכזריות וסבלה גדול מנשוא, וכבר כמה פעמים ביקשה ממנו שיתן לה גט פיטורין אך הוא סירב ואמר: אני רוצה יותר להיות אלמן מלהיות גרוש, אמר לה הצדיק שתבוא עם בעלה אצלו, והאשה אמרה: הלא לא ירצה לבוא, אמר לה הצדיק: שמעי נא לעצתי, כשתבואי לביתך ותראי שהוא שותה יין תבקשי ממנו שיתן גם לך מעט יין, וכשתשתי מהיין תהללי את טעם היין מאוד, ותאמרו לו שעד עכשיו לא ידעת את טוב טעמו של היין כי טוב הוא, וכשיעברו כמה שבועות תאמרו לו כי שמעת שבכפר אחד אצל ה"אור המאיר" נמצא יין טוב, לכן עצתך שיסעו לשם לשתות מהיין המשובח ויקנה שם גם מידת יין להביא הביתה. האשה עשתה כדברי הצדיק, עד שלבסוף עלתה בידה להביא את בעלה אל הצדיק, כשבאו אליו, לקח הצדיק שתי כוסות יין ונתן אחת להבעל ואחת להאשה, חטף הבעל ושתה ושיבח מאוד את היי"ש, והצדיק פנה אל האשה ואמר: "ואם לא שטית תחת אישך הינקי ממי המרים המארירים האלה", תיכף כשסיים הצדיק את הדברים, התחיל הבעל לצעוק: חוסו ורחמו עלי כי היין בוער בקרבו ולבי נשרף מהיין ועוד מעט אני מת, אמר לו הצדיק: מוטב שתישאר היא אלמנה ולא אתה אלמן, כששמע את הדברים האלה נפל על פניו והתחיל לבכות מאוד, והצדיק אמר לו: התוודה על עוונותיך, והתוודה, ונתן תקיעת כף להצדיק שמעתה יתנהג בדרך הישר ויחיה עם אשתו בשלום, והזהירו הצדיק שאם ישוב לדרכו הרעה לא תהיה לו שום תקנה ובוודאי ימות, אלא שיודע אני - הוסיף הצדיק - שלא תוסיף עוד לשתות כי היין יהיה נמאס בעיניך, נסעו האיש ואשתו לביתם, ומאז חיו בשלום ובשלוה.

לשון חכמים

לשון חכמים צדק ומישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

איש או אשה כי יעשו מכל חטאת וגו', והתוודו וגו' והשיב את אשמו בראשו. י"ל על פי מאמר זקני הק' מרוזין זי"ע בדרך מליצה לימוד זכות על כנסת ישראל, דיען שנבדל הראש מהגוף, רצה לומר שמכיון שהראש הוא מלא יסורים ר"ל, על כן בא לחלישות הדעת ואין יכול לכוין מוחו וליישב דעתו בתורה ועבודה, ועי"ז נכנס בו רוח שטות וחטא, **ובזה פי' בדרך מליצה מה שאומרים בתפילת יום הכיפורים אתה הבדלת אנוש מראש ותכירהו לעמוד לפניך**, פי' הבדלת את האדם מראשו, שהוא מלא דאגות ויסורים, ותכירהו לעמוד לפניך, ואיך הוא יכול לעמוד לפניך בתורה ובתפלה עכ"ד הק'. והנה כשאדם מתודה על חטאתו יש ענין שיתנצל ויפייס הש"י ואף ילמד זכות על עצמו אשר לא במרד ובמעל חלילה המרה את פי ה' ח"ו וכו', וע"ד הפסוק (ישעי' מג, כ) ספר אתה למען תצדק, והלימוד זכות הוא שהיסורים והדאגות מעבירים אותו על דעת קונו [וכדאי' בתפילה קודם התפילה דהרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע], וזשה"כ **'איש או אשה כי יעשו מכל חטאת, והתוודו'**, ועושה תשובה, **'והשיב את אשמו בראשו'**, ר"ל ילמד זכות על עצמו, אשר אשמו תלוי בראשו כמאמר זקני הק' הנ"ל.

שארית מנחם

מיר גייען אלע פתיחה!

פותחין חדלת

בנין הגדול החדש

בית רחל דרבינו יואל מ'סאטמאר

וויליאמסבורג יצ"ו

יעדער נדבן, יעדער טאטע, יעדער מאנ"ש

וועט פארזיכערן אז מיר גייען פתיחה דעם זומער בעז"ה

יברכך ה' וישמרך. אי' במדרש יברכך ה' בממון וישמרך מן המזיקין, ונל"פ עפי"מ דאי' בגמ' (בבא מציעא מ"ב.) דאין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין, שנאמר יצו ה' אתך את הברכה באסמיך, והנה לגבי מזיקין מצינו איפכא שאמרו חז"ל (חולין ק"ה:) כל מידי דצייר וחתים לית לן רשות למישקל מיניה, והשתא יובן מאמה"כ יברכך ה' בממון והברכה מצויה דווקא בסמוי מן העין וא"כ איכא למיחש למזיקין לז"א וישמרך מן המזיקין.

(נחל קדומים)

☆

איש איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל. ונל"פ עפי"מ דאי' בגמ' דהא דאין מזווגין לו לאדם אלא לפי מעשיו הוא דווקא בזיווג שני אבל בזיווג ראשון מכריזין מ' יום קודם יצירת הוולד, ולפי"ז א"ש כוונת הכתוב, אי"ש אי"ש כלומר כשיהי' ב' פעמים איש דהיינו בזיווג שני אז אם תשטה אשתו סימן לדבר שגם הוא פגום דבזיווג שני מזווגין לפי מעשיו וזהו ומעלה ב"ו מעל שגם הוא אינו כהוגן.

(מהרי"ט אלגזי)

☆

איש איש כי תשטה אשתו. וברש"י אי' מה כתיב למעלה מן הענין ואיש את קדשיו לו יהיה לומר לך אם אתה מעכב מתנות הכהן חייך שתצטרך לבוא אצלו להביא לו את הסוטה, והקשו המפו' הא תרומה מפריש הבעל וא"כ מה חטאה האשה אם הוא אינו נותן תרומה. אך י"ל דהנה יש ב' דברים שהם סגולה לעשירות הא' כמו שאמרו (תנחומא פר' ראה) עשר בשביל שתתעשר, ב' דאי' בגמ' (בבא מציעא נ"ט.) אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעתרו, והנה האשה אומרת למה לך ליתן תרומה לכהן כדי לזכות לעשירות, מוטב שתתן לי וגם תתעשר כדברי הגמ' הנ"ל, נמצא שהיא גרמה במה שלא נותן תרומה ולכן סופה להיות סוטה, אך אליבא דאמת יש נפק"מ בין ב' העשירות דאם נותן תרומה וצדקה אהני לי' גם לאחר מותו, אבל אי נותן לאשתו אין לו לאחר מותו כלום מעשירות זו, וזהו הפי' בתהלים (מ"ט, י"ז) אל תירא כי יעשיר איש כי ירבה כבוד ביתו דהיינו אם העשירות באה לו בשביל אשתו, כי לא במותו יקח הכל, אבל בתרומה וצדקה גם במותו יקח.

(פרדס יוסף)

☆

על פי ה' פקד אותם ביד משה איש איש על עבודתו ועל משאו. ויש להבין שינוי הלשון, למה אמר אצל משא בני קהת אהרן ובניו יבואו ושמו אותם איש איש על עבודתו ואל משאו, ואילו כאן אצל בני גרשון ובני מררי נאמר על עבודתו ועל משאו, ברם כיון שבני קהת נשאו את הארון ובנשיאת הארון מצינו שהארון היה נושא את נושאיו, וא"כ הרי בני קהת היו טפלים אל משאם מאחר שהארון הוא שנשא אותם ולא הם נשאו אותו לפיכך נאמר בהם לשון זה ואל המורה על כך שהם טפלים אל משאם, הארון אמנם כאן בבני גרשון ובני מררי נאמר ועל משאו, כיון שהמשא היה טפל להם, והם היו נעלים עליו שהרי הם נשאו אותו.

(הגה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע)

דורש טוב

ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום. אמרו חז"ל (ברכות כ:) **"אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה:** רבש"ע, כתוב בתורתך 'אשר לא ישא פנים' ואתה נושא פנים לישראל, דכתיב **'ישא ה' פניו אליך'**. אמר להם הקב"ה: והיאך לא אשא פנים לישראל שכתבתי להם בתורה **'ואכלת ושבעת וברכת'**, והם מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה". **ולכאורה תמוה,** למה אמר "והם מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה", **והקדים 'כזית' ל'כביצה', הרי כזית הוא פחות מכביצה,** ואם הם מדקדקים על עצמם לברך ב'כזית', כל שכן שיברכו ב'כביצה', והיה לו לומר: 'והם מדקדקים על עצמם עד כביצה ועד כזית'. **וכן יש להבין** למה נקט דוקא חומרא זו, וכי אין חומרות אחרות שהם מחמירים על עצמם.

ונראה לפרש עפ"ד הרי"ף (עירובין פ"ח דף כז: וכ"פ ברמב"ם פ"א מהל' עירובין ה"ט) **ששיעור סעודה הוא ג' ביצים.** ובזוה"ק איתא **שבשלש ביצים יש עשרה זיתים.** אם כן כשיש לאדם שיעור סעודה, דהיינו עשרה זיתים, והוא אוכל בעצמו שיעור סעודה, חייב לברך על מזונו, שנאמר **"ואכלת ושבעת וברכת" בלשון יחיד.**

אמנם ישראל עם קדושים, רוצים לגדלו ולרוממו ית"ש, ולכן כאשר יש לו מזון בשיעור י' זיתים, **מהדר הוא אחר עשרה אנשים שכל אחד מהם יאכל כזית, כדי שאפשר יהיה לומן בשם ה'.** ואם אינו מוצא עשרה, אזי מהדר הוא **עכ"פ אחר שלשה אנשים כדי שכל אחד יאכל כביצה ויוכלו לומן.** הרי שמדקדק **תחילה בכזית ולאחר מכן בכביצה.** ובאמת המעיין שם במשנה (ברכות מה.) יראה כי המחלוקת בענין כזית או כביצה היא אכן לענין זימון **"עד כמה מזמנין עד כזית רבי יהודה אומר עד כביצה".**

וזו היתה תשובתו של הקב"ה למלאכי השרת, שהוא נושא פנים לישראל, כשם שהם עצמם נושאים פנים בתורה ומדקדקים בה כדי לגדלו ולרוממו.

הגר"א ז"ל [בפי' על משלי כב, ט]

וְאֵת קַלְעֵי הֶחָצֵר וְאֶת מָסַךְ פֶּתַח שַׁעַר הֶחָצֵר אֲשֶׁר עַל הַמִּשְׁכָּן וְעַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאֵת מֵיתְרֵיהֶם וְאֶת כָּל כְּלֵי עֲבֹדָתָם וְאֵת כָּל אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה לָהֶם וְעָבָדוּ: (פרק ד פסוק כו)

וְאֵת כָּל אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה לָהֶם. תִּרְגּוּמוֹ ית כָּל דְּתַמְסָר לְהוֹן לִבְנֵי גֵּרְשׁוֹן לְשׁוֹן רַשִׁ"י. וְאִם כֵּן יִהְיֶה "יֵעָשֶׂה" כְּמוֹ וְאִישׁ בְּמָעוֹן וּמַעֲשֵׂהוּ בַּכַּרְמֶל (שְׁמוּאֵל א כה ב), נִכְסָיו אֲשֶׁר הוּא עוֹשֶׂה בָּהֶן. וְהַנָּכוֹן יוֹתֵר כָּל אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה לָהֶם לַמִּשְׁכָּן וְלַמִּזְבֵּחַ כִּי כֵּלִים רַבִּים לָהֶם[א]:

עַל פִּי אַהֲרֹן וּבָנָיו תִּהְיֶה כָּל עֲבֹדַת בְּנֵי הַגֵּרְשֻׁנִּי לְכָל מַשָּׂאָם וּלְכָל עֲבֹדָתָם וּפְקַדְתֶּם עֲלֵיהֶם בְּמִשְׁמֶרֶת אֶת כָּל מַשָּׂאָם: זֹאת עֲבֹדַת מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי הַגֵּרְשֻׁנִּי בְּאֹהֶל מוֹעֵד וּמִשְׁמַרְתָּם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן–אַהֲרֹן הַכֹּהֵן: (פרק ד פסוקים כז כח)

עַל פִּי אַהֲרֹן וּבָנָיו תִּהְיֶה כָּל עֲבֹדַת בְּנֵי הַגֵּרְשֻׁנִּי[ב]. וְאִי זֶה מִן הַבָּנִים מְמֻנֶּה עֲלֵיהֶם, אִיתָמָר [כמו שנאמר בפסוק הבא 'ומשמרתם ביד איתמר'[ג]], לְשׁוֹן רַשִׁ"י. וְאֵינוֹ נָכוֹן, כִּי לָמָּה יַזְכִּיר אַהֲרֹן [למה נאמר 'ע"פ אהרן', הרי אהרן עצמו לֹא היה ממנה, אלא איתמר]. אֲבָל פֵּרוּשׁ 'עַל פִּי אַהֲרֹן וּבָנָיו תִּהְיֶה', שֶׁתִּהְיֶה עֲבוֹדָתָם [של בני גרשון] עַל פִּיהֶם [ע"י אהרן ושני בניו], הֵם יְמֻנוּ בְּנֵי הַגֵּרְשֻׁנִּי עַל עֲבוֹדָתָם, יֹאמְרוּ, פְּלוֹנִי מִבְּנֵי גֵּרְשׁוֹן יִהְיֶה גּוֹבֶר עַל עִנְיַן כָּךְ, וְיִהְיֶה מְשׁוֹרֵר אוֹ שׁוֹעֵר כָּךְ, וְיֶשְׁ מִן הַיְרִיעוֹת כָּךְ, וְגַם בַּמַּסָּע לֹא יִפָּרְקוּ וְלֹא יִטָּעֲנוּ [בני גרשון] עַד שֶׁיְצַוּוּ אוֹתָם אַהֲרֹן וּבָנָיו [אע"פ שכל אחד ידע את עבודתו, מ"מ לֹא עשׂה מעצמו עד שצוו אותם]. וְחִנָּה בָּלָם [אהרן ובניו] צְרִיכִין לְפָקְדָה, שֶׁהוּא הַמָּנוּי [להטלת המנויים]. וְאֶלְעָזָר, אֲמַרְכָּל [מלשון אמר כל, הנשיא] עַל כָּל שְׁלֹשֶׁת הַנְּשִׂיאִים [של גרשון קהת ומררי], וְאִיתָמָר גִּזְבָּר [גזבר הכונה אחראי על משמרתם, שכל אחד צריך להחזיר לידו הכלים שנשא בעת המסע כאשר יחנו, כדמפרש רבנו בהמשך] עַל גֵּרְשׁוֹן וּמְרָרִי. וְאָמַר [הקב"ה למשה] 'וּפְקַדְתֶּם עֲלֵיהֶם בְּמִשְׁמֶרֶת', [ולא נאמר 'ופקדו' עליהם, משמע] כִּי מֹשֶׁה יִהְיֶה עִמָּהֶם בְּעֵת הַמַּנּוּי, כַּאֲשֶׁר יַפְקִידוּ אֲלֵיהֶם הַמִּשְׁמָרוֹת, אֲבָל [לאחר מכן] בְּיַד אִיתָמָר תִּהְיֶה מִשְׁמַרְתָּם [הכונה על מה שנאמר 'ומשמרתם ביד איתמר], שֶׁכָּל אֶחָד יַחֲזִיר כֵּלָיו לְיָדוֹ בַּחֲנוֹת הַמִּשְׁכָּן וְיֹאמַר לוֹ חֲרֵי לְפָנֶיךָ כֵּלִים הַמְסוּרִים בְּיָדִי [פרוש עצם המנוי היה ע"י אהרן ואלעזר ואיתמר, וגם משה היה שם, אבל כשהחזירו את הכלים היה איתמר לבד[ד]]:

מעשה חש"ב

א תמצית ביאור הכתוב 'ואת כל אשר יעשה להם ועבדו': הנה ביאור הכתוב לפי פשוטו 'ואת כל אשר יעשה להם' כל מה שעשו לבני גרשון, 'ועבדו', הם נשאו אותם. והנה לא מצאנו שהיו כלים מיוחדים שעשו לבני גרשון שעל זה נאמר שהם נשאו אותם.

ולכן אומר רש"י כתרגומו, שאינו מתפרש כפי פשוטו לשון עשיה, אלא מלשון 'מסירה', שכל מה שמסרו להם נשאו אותם. שהרי זה הכלל ברש"י כשאינו מתפרש לפי פשוטו מפרש כתרגומו כפי המשמעות. ורבינו מביא ראיה ש'יעשו' מתפרש לשון מסירה.

ב הנה בפסוק כז מבואר שעבודת בני גרשון היה 'ע"פ אהרן ובניו', דמשמע שני בניו, אלעזר ואיתמר, ואילו בפסוק כח כתוב 'ומשמרתם ביד איתמר בן אהרן הכהן'. דמשמע דהיה רק ביד איתמר. ונחלקו רש"י ורבינו בביאור שני הכתובים שלא יהא סותרים זה את זה.

ג רש"י מפרש הכתוב 'ע"פ אהרן ובניו', היינו אחד מבניו, והיינו איתמר כמפורש בכתוב שלאחריו. ואע"פ שנאמר 'ובניו' לשון רבים, מצינו בכמה מקומות לשון רבים אע"פ שהכוונה על אחד, כמו שנאמר (בראשית מו כג) 'ובני דן חושים' (רא"ם).

ד תמצית דעת רבינו: שהמינויים מי מהם יהיה משורר או שוער, ומי ישא היריעות, יהיו ע"פ אהרן אלעזר ואיתמר, וכן במסעות ואפשר לומר שבכלל הכלים שלקחו הבני גרשון היה נמי מה שכתב רש"י (פרשת בהעלותך) שהיתה מעלה – אבן לפני המנורה שעליה היה הכהן עולה ומטיב את הנרות. שגם זה לא היה כלי שרת, ובני גרשון לקחו את זה.

עַל פִּי ה' פָּקַד אוֹתָם בְּיַד מֹשֶׁה אִישׁ אִישׁ עַל עֲבֹדָתוֹ וְעַל מַשָּׂאוֹ וּפְקֻדָיו אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה: (פרק ד פסוק מט)

וּפְקֻדָיו אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה. מָסֹרֶת ד' כְּתִיבִין 'אֲשֶׁר', וּסְבִירִין כַּאֲשֶׁר. וְאוֹתָן הַפְּקוּדִים הָיוּ בְּמִצְוָה מִבֶּן שְׁלֹשִׁים וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁים, לְשׁוֹן רַשִׁ"י. וְאִם כֵּן יִהְיֶה 'וּפְקוּדָיו' כְּנוּי לְמֹשֶׁה". אֲבָל רַבִּי אַבְרָהָם פֵּרֵשׁ כִּי 'אִישׁ אִישׁ' עַל גֵּרְשׁוֹן קְהָת וּמְרָרִי, שֶׁמִּנָּה מֹשֶׁה לְכָל אֶחָד מִשְׁלָשְׁתָּם עַל עֲבֹדָתוֹ וְעַל מַשָּׂאוֹ כַּאֲשֶׁר הִזְכִּיר לְמַעְלָה. וְזֶה טַעַם 'וּפְקֻדָיו' שֶׁל כָּל אִישׁ וְאִישׁ הַנִּזְכָּר'. וְיִתָּכֵן' שֶׁיִּהְיֶה 'אֲשֶׁר צִוָּה' בִּפְשׁוּטוֹ, יֹאמַר שֶׁמִּנָּה שְׁלֹשֶׁת הָאַחִים הָאֵלֶּה כָּל אֶחָד עַל עֲבֹדָתוֹ וְעַל מַשָּׂאוֹ כְּמוֹ שֶׁמְּפֹרָשׁ לְמַעְלָה, 'וּפְקֻדָיו' שֶׁל כָּל אֶחָד מֵהֶם אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה לִפְקֹד אוֹתָם לְגַלְגְּלוֹתָם, מִנָּה עַל עֲבֹדָתוֹ וְעַל מַשָּׂאוֹ הִזְכִּיר שֶׁמִּנָּה אוֹתָם לְמִשְׁפְּחוֹתָם, וּמִנָּה הַיְחִידִים לְגַלְגְּלוֹתָם כָּל אֶחָד עַל עֲבֹדָתוֹ וְעַל מַשָּׂאוֹ. וְכֵן חַדְרֵי שָׁאֵין בֶּן לֵוִי רַשַּׁאי לַעֲשׂוֹת בְּמְלֶאכֶת חֲבֵרוֹ וְלֹא לְסַיְּעוֹ בָּהּ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (ספרי קרח ט) וּכְבָר בִּקֵּשׁ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה לְסַיֵּעַ אֶת רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן גַּדְגְּדָה בַּהֲגָפַת דְּלָתוֹת, אָמַר לוֹ חֲזֹר לַאֲחוֹרֶיךָ שֶׁכְּבָר אַתָּה מִתְחַיֵּב מִיתָה שֶׁאֲנִי מִן הַשּׁוֹעֲרִים וְאַתָּה מִן הַמְשׁוֹרְרִים:

מעשה חש"ב

לא יפרקו ולא ימענו כלום, עד שיצוו אותם אהרן ובניו. כפי המבואר בפסוק כז 'על פי אהרן ובניו', בלשון רבים. וכן היה משה עמהם, כמו שאמר הקב"ה למשה 'ופקדתם עליהם'. וכוונת הכתוב (פסוק כח) 'ומשמרתם ביד איתמר', אינה אלא לענין מינויו לגזבר על בני גרשון, שכל אחד מהם יחזיר את כליו לידיו בחניית המשכן, ויאמר לו, הרי לפניך הכלים המסורים בידי.

ואפשר לומר טעם הדבר שהמינויים היו גם ע"י אהרן ואלעזר, כיון שאהרן הכהן היה 'נשיא השבט', ואלעזר היה 'הנשיא על נרשון קהת ומררי', ע"כ הוצרכו להשתתף במנויים, כמו שכתב רבינו (לעיל פרק א פסוק ז) "ואמר 'פקוד את בני לוי', שיפקדם הוא לבדו בלא הנשיאים, והוא קרא אהרן שיהיה עמו, כי הוא נשיא השבט ההוא וכו', ואחרי כן בפקודת הלוים על עבודתם ועל משאם קרא משה לנשיאי העדה שיהיו עמו, כמו שנאמר (פרק ד' פסוק מו) 'אשר פקד משה ואהרן ונשיאי ישראל את הלוים', כי נכון הוא שיסכימו כלם ויראו בתקון המשמרות וכו'".

ו

ואפשר לומר הטעם שכשהחזירו את הכלים היתה סגי באיתמר לבד. דהנה כתב רבינו (שם סוף פסוק לב) לפרש מה שנאמר בבני מררי 'ובשמות תפקדו את כלי משמרת משאם', שאמרו לכל אחד מבני מררי בפרטות מה היה משאו, וכתב רבינו שהוא הדין היה כן אצל בני גרשון וקהת, שהיה מינוי בפרטות לכל אחד ואחד מה יהיה משאו, וא"כ למה נאמר רק אצל בני מררי, עז"כ רבינו "והזכיר זה תחלה בבני מררי, בעבור כובד משאם אולי יקל כל אחד ממשאו ויטיל על חבירו. והוא הדין גם בבני קהת וגרשון". פירוש שכיון שלבני מררי היתה עבודתם קשה וכבדה, לפיכך הדגישה התורה שכל אחד היה ממונה בפרטות לתפקידו, אבל בבני גרשון ובני קהת שלא היתה עבודתם קשה כ"כ אינו מפורש בקרא. [ומש"כ אצל בני קהת (במדבר פרק ד' פסוק יט) "ושמו אותם איש איש על עבודתו ומשאו' הרי נזכר גם אצל בני קהת שכל אחד יהיה ממונה על משאו שעליו לשאת, אינו קושיא על מה שכתב רבינו שנזכר תחילה בבני מררי, דשם מיירי רק מהארון כמו שנאמר שם 'בגשתם את קודש הקדשים', כי בהארון צריכים זהירות יתירה שלא יהיה הארון מכלה בהם, אבל לא נזכר שם מכל שאר המשאות].

ולפי"ז אפשר לומר שלכן בשעת המינויים היה צריך להיות גם אהרן ואלעזר ואיתמר, כדי שיאמרו לכל אחד בפרטות מה תפקידם לשאת. שהרי יש דברים שיותר קל לשאתם ויש דברים שקשה יותר לשאתם. אבל כשהחזירו את הכלים, אז כבר לא היה מינוים מי יקח מה, לכן היה סגי באלעזר לבד.

ה

הנה בפסוק זה יש כפילות הלשון, שהרי בתחילת הפסוק נאמר 'על פי ה' פקד אותם', ואח"כ נאמר עוה"פ 'ופקדיו אשר צוה ה' את משה'. עוד קשה שהרי נאמר בפסוק 'ופקדיו אשר צוה ה' את משה', ואינו מסיים מה היה עמם. ורבינו היה לו גירסא ברש"י כאילו היה נאמר 'כ'אשר, ופירש הכתוב שפקודיו היתה כאשר צוה ה' את משה.

ולפי רש"י מיירי הכתוב משני דברים. **א.** על פי ה' פקד אותם ביד משה איש איש על עבודתו ועל משאו', ו'פקד' היינו מינוי [התמנות] שההתמנות של כל אחד למשאו היתה על פי ה'. **ב.** 'ופקדיו' היינו מלשון 'מנין' שהיו מונים מבן שלושים עד חמישים שנה היתה כאשר צוה ה' את משה. ולפי"ז 'ופקודיו', קאי על משה, שהיה מנינו של משה משלשים עד בן חמישים כאשר צוהו ה'.

ו

לפי האבן עזרא הן 'פקד' והן 'ופקודיו' הכוונה על 'מינוי' [התמנות] והכי פירושו 'על פי ה' פקד אותם ביד משה, שמשה מינה אותם גרשון קהת ומררי כל אחד מה יהיה עבודתו, שקהת יקחו הכלים, גרשון יקחו היריעות והקלעים, ומררי יקחו הקרשים, והיינו בכללות של גרשן קהת ומררי. 'ופקודיו' – היינו זה שהיה ממנה איש איש על עבודתו, היינו על כל יחיד ויחיד מכל אלה היה כאשר צוה ה' את משה. [היינו שתחילה מינה משה באופן כללי כל אחד מבתי אב של גרשון קהת ומררי על עבודתו ומשאו, ואח"כ מינה משה באופן פרטי כל אחד ואחד]. ולפי"ז 'ופקודיו' קאי על גרשון קהת ומררי. והנה בין לרש"י ובין להאבן עזרא 'צריכים לפרש כאילו היה נאמר 'באשר'.

ז

רבינו מפרש 'על פי ה' פקד' היינו מינוי – שנתן לכל אחד תפקידו, ומי היה ממנה לתפקידים ע"ז בא המשך הכתוב 'ופקדיו אשר צוה ה' היינו שאותן שמנה משה [נעציילט] אותם מינה לתפקודיו. ולפי"ז 'ופקודיו יש לו שני פירושים, גם מלשון מנין וגם מלשון 'מינוי'. ולפי"ז א"ש הלשון 'אשר', ואין צריך לפרש כאשר'. שהכתוב מפרש ופקודיו אשר צוה ה', שאותם אשר צוה ה' למנותם [מלשון מנין], אותם מינה לתפקידם.

והנה האוה"ח הק' מפרש באופן אחר 'על פי ה' פקד', היינו כל המינוי שמינה כל אחד מהם על עבודתם היתה על פי ה', ואח"כ נאמר 'ופקודיו', היינו מה שמינה אהרן ובניו על שבט לוי גם זה היתה לפי ציוי ה' את משה.

יְהוּדָה בֶּן טַבַּאי אוֹמֵר:
אַל תַּעַשׂ עַצְמְךָ כְּעוֹרְכֵי הַדַּיָּנִין

(אבות פ"א, מ"ח)

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

במס' אבות (פ"א משנה ח') מצינו, יהודה בן טבאי אומר: אל תעש עצמך כעורכי הדיינין, מן הראוי לבאר קצת ביאור אימרא זה, ומענין לענין נבאר קצת אם מותר ע"פ תורה ליקח טוען רבני לטעון בשליחותו לבי"ד כשיש לו דין ודברים עם חבירו ושכינו.

וכהקדמה לענין כונת המשנה נקדים מה דאיתא במס' כתובות (נב:): "קריביה דרבי יוחנן הוה להו איתת אבא דהות צריכה רפואה כל יומא" [קרוביו של רבי יוחנן היה מוטל עליהם לפרנס אשת אביהם שהיו לה הוצאות רפואה כל יום ולא היה להם קצבה, ודינם כמזונות שעל היורשים לשלם], "אתו לקמי' דר' יוחנן אמר להו איזילו קוצו ליה מידי לרופא" [קבעו עם הרופא סכום קצוב שבשכר זה יקבל על עצמו לרפאותה כל ימי חייה, ועי"ז נחשב שיש לה קצבה ואין היורשים צריכים לשלמם], "אמר רבי יוחנן עשינו עצמינו כעורכי הדיינין, מעיקרא מאי סבר, מעיקרא סבר (ישעיהו נח, ז) ומבשרך אל תתעלם, ולבסוף סבר אדם חשוב שאני", ע"כ.

וברש"י פירש: "כעורכי הדיינין, אוהב אחד מבעלי דינין ומטעים זכיותיו לדיין ועורך הדין לפני הדיינין לזכותו מיקרי עורכי הדיינין שעורך את הדיינין להפוך לבם לטובתו של זה", עי"ש.

ולהלן בדף פו. איתא: "קריבתיה דרב נחמן זבינתה לכתובתה בטובת הנאה איגרשה ושכיבה אתו קא תבעי לה לברתה" [מכרה שטר כתובתה כשעדיין תחת בעלה בטובת הנאה ונתגרשה ומתה, ובתה באה לגבות את כתובת אמה מאביה, והלקוחות שקנו את שטר הכתובה תבעו את הבת לתת להם את הקרקע שהרי קנו את הכתובה], "אמר להו רב נחמן ליכא דליסבא לה עצה, תיזיל ותיחלה לכתובתה דאמה לגבי אבוה ותירתה מיניה שמעה אזלה אחילתה" [תלך הבת ותמחול הכתובה לאביה שלא יצטרך לשלם אותה מאחר דהא יורש יש לו יכולת למחול, וכן עשתה], "אמר רב נחמן עשינו עצמינו כעורכי הדיינין, מעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר, מעיקרא סבר (ישעיהו נח, ז) ומבשרך לא תתעלם ולבסוף סבר אדם חשוב שאני", ע"כ. וברש"י שם: "לפי שלמדין הימנו **ויש שיעשו אף שלא לקרובים**", עי"ש.

ונחזור לפרש המשנה, 'הרמב"ם' (בפיה"מ) פירש במשנתינו: "הם אנשים שלומדים הטענות והדינין עד שיהיו בקיאים בני אדם בדיניהם שהם מחברים שאלות ותשובות, כשיאמר הדיין כך ענה כך וכשיטעון בעל הדין כך תהי' תשובתך כך, כאילו הם עורכין הדין ובעלי הדין לפניהם, ולזה קראום עורכי הדיינין כאילו

ערכו הדינין לפניהם, והזהירם מהדמות להם, רוצה לומר **ללמד אחד מבעלי הדין טענה שתועילהו ויאמר לו אמור כך או תכחש על דרך כך וכך, ואע"פ שידע בו שהוא העשוק ושחבירו טוען עליו שקר לפי מה שהוא חושב באמת, עם כל זה אין מותר לו שילמדהו טענה שתצילהו ותועילהו כלל**", עי"ש. ובפשטות לפי"ד עורכי דיינין היינו דעורכין טענות (כאילו דיש דין תורה) ובזה מחנכים עצמן לידע תשובות על הטענות, **וכוונת התנא לא לדמות להם** (וזה הכ"ף כעורכי הדיינין) **דהיינו שלא ללמד הבעל דין**.

וה'רע"ב' בפי' הראשון פירש בזה"ל: "כאותן אנשים שעורכים ומסדרים טענות בעלי הדין לפני הדיינים, שאסור לאדם לגלות דינו לאחד מבעלי הדין ולומר לו עשה כך בשביל שתזכה בדינך", עי"ש. ובפשטות מבואר בדבריו עורכי דינין היינו 'טוענים' המסדרים טענות בעלי הדין לפני הב"ד, ופירש 'כ'עורכי וכו' דהיינו דלא לעשות כעין זה היינו לגלות דינו לאחד מבעלי הדין. ולפי"ד אין איסור להיות עורכי הדיינים (כל אחד לפי פירושו) רק 'כ'עורכי הדיינים דהיינו ללמד לבעל הדין טענה (רמב"ם), או לגלות דינו (רע"ב), ודו"ק.

ועי' ברש"י שמפרש באופן זה: "ומשמע כעורכי הדיינים כאדם שאינו דיין ומעריך ומסדיר לבעל דין טענותיו כדי שיזכה בדין וכדאמרינן התם (כתובות נב:) א"ר יוחנן עשינו עצמנו כעורכי הדיינים", עי"ש, דהיינו דאסור לסדר לבעל הדין את טענותיו.

וב'רבינו יונה' פירש בזה"ל: "לא דבר בכאן למי שמלמד טענות של שקר לחברו ולטעון בדין, כי כזה רשע גמור הוא ולא הוצרך לומר שאין לעשות כן כי עבירה גדולה היא, אבל פירושו שאפילו אם לא ילמדנו שקר אלא שמסדר לו טענותיו ועורך לפניו את הדינין ומגלה ליחיד דינו שאין ראוי לעשות כן, כי יחשדוהו וידברו עליו רע וכההוא מעשה דרבי יוחנן במסכת כתובות" וכו', עי"ש.

וב'מדרש שמואל' מבאר כזה: "מדברי רז"ל נראה שהכוונה אל תעש עצמך, כאדם שמעריך ומסדר לבעל דין טענותיו כדי שיזכה בדין, וכמעשה דרבי יוחנן בכתובות דאמר עשינו עצמנו כעורכי הדיינים, ולהבין איך יובן פירוש זה במלת כעורכי הדיינים שמעתי **שזה בטענותיו אשר מסדר לזה הוה לי כאילו הוא עורך את הדיינים לדון דין זה**", עי"ש.

בעומק דברי הרע"ב מבאר ב'תוספות יו"ט' בזה"ל: "ואע"פ שתחילת דבריו נראין שמפרש עורכי דיינין שהם עצמן מסדרין כך לפני הדיינים וכו', אבל מסוף דבריו אתה למד שגם תחילת דבריו שעורכין ומסדרין טענות בעלי הדין לפני הדיינים, **לא שהם מטעימים בעצמן לפני הדיינים, אלא על ידי שמגלין לבעל דין לומר לו עשה כך, הרי זה כאלו הם טוענים בפני הדיינים**, וכן פירש רש"י בכאן" וכו', עי"ש.

ובסוף דבריו לאחר שהביא פירש רבינו יונה כתב: "ומדברי כולם למדנו דהיינו דאמר התנא 'כ'עורכי בכ"ף, שאילו אמר אל תעש עצמך עורך הדיינים הי' במשמע שהעריכה אסורה מצד הדין, ואיננה. ועוד נ"ל בדקדוק 'עצמך' שאמר התנא, ולא שנה בלשון קצרה אל תהי' וכו', משום ההוא דר' יוחנן דאמרינן בגמ' דלהכי יהיב עצה וכו' אדם חשוב שאני, ושמעינן מהכא דאילו לא הי' אדם חשוב, יפה הי' עושה משום מבשרך אל תתעלם, והיינו דקאמר התנא אל תעש עצמך, כלומר כפי עצמך שאתה אדם חשוב אל תעשה אותך כעורכי, אבל זולת זה משרי שרי, ולפי זה **אפילו שלא לקרובו שרי כשאינו אדם חשוב**, והא דאמר ר' יוחנן משום ומבשרך, היינו דאי לאו הכי למה לו לעשות כן להפסיד שכנגדו, דמאי חזא דדמא דהאי סומק טפי, וכן אזהרת התנא לא בא אלא על אדם חשוב מדדייק למתני 'עצמך', אבל כשאינו אדם חשוב אפילו מדת חסידות אין כאן כיון שאינו מלמדו לטעון שקר, אלא דלמדנו מדר' יוחנן שאמר ומבשרך אל תתעלם, דאי לאו הכי הי' מתעלם ולא מצד חסידות, אלא דמה לו להרויח לזה ולהפסיד לזה, ואם הוא קרובו ואינו אדם חשוב יקיים נמי ומבשרך אל תתעלם כך נראה בעיני", עי"ש.

המשך המאמר בגליון שבוע הבא בעז"ה

מאת הג"ר יחזקאל שרגא שטיין שליט"א מרבני כוללינו ומסב"ג

פיוט לכה דודי ופירושו (ח"א)

פתיחה

עומדים אחר קבלת התורה, **הדיבור הרביעי בעשרת הדברות הוא קדושת שבת**, ומצות זכירת שבת בציווי של זכור את יום השבת לקדשו, ומצות שמירת שבת בציווי של שמור את יום השבת לקדשו, וזה מורה לנו חשיבות יום השבת שהוא מעיקרי הדת ממש.

בנוסח ההגדה מצינו: אילו נתן לנו את השבת ולא קרבנו לפני הר סיני דיינו, מבואר **בברך משה** מועדים (פסח אות קכ"ז) עפ"י מה שכתב **הקדושת לוי** במאמרים על פורים, אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה, דעצם ההעמדה לפני הר סיני הביא לנשמת ישראל הזדככות שיוכלו להשיג התורה כמו שהשיג אברהם אבינו, כמו"כ הוא בחינת שבת שהוא יומא דאורייתא ועל ידה היינו יכולים להשיג כל התורה אף בלי מעמד הר סיני, על אחת כמה וכמה, שאנו עומדים אחר שבועות שבו זכינו לקבלת התורה ולמעמד הר סיני ובנוסף לזה יש לנו בכל יום ז' קדושת השבת, כ"ש שיש לנו להודות להשי"ת.

בנין הפיוט באופן כללי

הפיוט לכה דודי יש בו **עשרה חרוזים**, ונחלק **לשלשה נושאים** שכל אחד יש בו שלשה חרוזים, ואח"כ חרוז העשירי בואי בשלום בו מקבלים השבת.

הנושא הראשון הוא קבלת שבת ומעלתו, **הנושא השני** התעוררות לירושלים ולכנסת ישראל לעלות מן הגלות, **הנושא השלישי** חיזוק לירושלים ולכנסת ישראל מה שיהי' לעתיד בעת הגאולה.

ביאור פיוט לכה דודי באופן פרטי

לכה דודי

כבר נתבאר במאמר הקודם, ג' מהלכים ביאור מילת 'לכה', להיכן צריכים לילך ומיהו הדודי כאן שצריך לילך לקראת הכלה.

א' עפ"י דרך הפשט, כל אחד אומר לחבירו נצא ביחד לשדה לקבל השבת הנקראת כלה [וכמו שמצינו בגמ' שבת קיט. ב"ק לב: אצל ר' חנינא שאמר בואי ונצא לקראת כלה] (כ"ה ביוסף אומץ אות תקפ"ט, ומה"ט כתב שם דבזה"ז שאין אנו נוהגים לילך לחוץ אין לומר נוסח זה).

ב' עפ"י פנימיות מעוררים כלפי מעלה הבחינה הנקראת דודי שתצא לקבל את הכלה עליונה, והוא דוגמת המושג של דודי וכלה שנמצא הרבה בשיר השירים [שהכוונה הוא לבחי' קוב"ה ושכינ', והענין הוא דבימות החול נמצאת השכינה למטה אתנו בעולמות התחתונים שהם עולמות של חול, ועכשיו בכניסת השבת נתעלה השכינה לעלות למעלה, ועמה עולין פנימיות החיות של כל הג' עולמות שלמטה שהם עשי' יצירה ובריאה, ומתקרבין להקב"ה למעלה בעולם האצילות] (כ"ה ביסוד ושורש העבודה).

ובמאמר לכה דודי מאת הבעל התניא בספרו מאמרי אדמו"ר הזקן (וכן הוא בליקוטי תורה פרשת פנחס לגבי ענין אחר) הוסיף ביתר ביאור: דאף דזמן של כניסת השבת הוא זמן של עליות עולמות מלמטה למעלה, מ"מ כל עליות של התחתון למעלה צריך מתחילה שיהי' המשכה חיצונית של המשפיע מלמעלה למטה, ועי"ז ימשך אח"כ התחתון להמשיך למעלה מעצמו. מלה"ד לתינוק שהאב רוצה שיהי' התינוק אצלו, צריך האב להשפיל ידיו למטה אצל התינוק כדי שיוכל התינוק להתעלות למעלה, כמו"כ בזה כדי שיוכלו כנסת ישראל לעלות בעת כניסת השבת צריך שהקב"ה יעלה אותה אליו כביכול.

ג' עפ"י דרך העבודה כ"א אומר לחבירו דצריך לצאת לחוץ מכל הקטנות ושטותים שמונח בה בימות החול, כדי שיוכל לקבל את השבת קודש הנקראת כלה (פרי צדיק ויגש ו').

פני שבת נקבלה

פירוש א' עפ"י פשט אחר שאמר לבחינת שלמעלה הדודי (בחינת קוב"ה) שתצא לקבל השבת כלה, אומר עכשיו כל אחד לחבירו כעת גם אנחנו נקבל השבת למטה (יסוד ושורש העבודה).

ויובן עפ"י מש"כ בפרי צדיק (ויגש ו') דיש שני בחינות בשבת, בחינה א' הוא בחינה כללית והוא השבת עליונה, בחינת מדת המלכות הנקראת שבת, ואח"כ יש בחינת פרטית שכל א' מקבל הנשמה יתירה שלו, ומעתה בחינה הראשונה נכלל במה שאומרים לכה דודי לקראת כלה, שמצד אותו בחינה השבת עולה למעלה, והבחינה השני' נכלל במה שאומרים פני שבת נקבלה שכל אחד מקבל השבת שלו כלומר הנשמה יתירה שהוא מקבל עכשיו בשבת.

פירוש כ' עפ"י פנימיות במאמרי אדמו"ר הזקן שם, מבאר דאחר שמזמין שהדודי יקבל הכלה, עכשיו יקבלו שניהם קדושת ופני שבת מבחינה עליונה שלמעלה מהם (הנקראת עולם הבינה).

ביאור ב' חרוזי <u>שמור וזכור לקראת שבת</u> באופן כללי

עפ"י פשט בב' חרוזים הבאים עוסק בשבח השבת, והוא על דרך זה:

<u>שבח הראשון</u> זכור ושמור: השבת מעיד על אחדות השם, והוא ע"י שאנו שובתים בו ממלאכה, דטעם השביתה הוא להורות כי ששת ימים עשה ה' וביום השביעי שבת וינפש, כלומר אנו שובתים כמו שהשי"ת בביכול שבת בו, וזהו עדות שהשי"ת ברא כל הבריאה, ואין שום כח אחר בבריאה, רק הכל נעשה על ידו, (ובעומק יותר הוא לבדו נמצא, אחדות כפשוטו).

ולפיכך כשנצטוו ישראל במצות שבת במעמד הר סיני בעשרת הדיברות, נצטוו דייקא <u>בצורה של אחדות</u>, **זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו,** דמה שאין הפה יכול לדבר ואין האוזן יכול לשמוע, הוא מטעם שאנו בני אדם נמצאים בעולם הפירוד, ויכולים לעשות רק דבר אחד בפני עצמו, אולם למעלה מהבריאה בעולם האחדות שם אין שום הגבלה וצמצום, ויכולים לדבר שני דברים בפעם אחד, וכל זה באה להורות שבשבת קודש נשפע הארה של אחדות מלמעלה למטה בעולם הטבע.

וזהו ההמשך **א–ל המיוחד, ה' אחד ושמו אחד,** דזהו נקודת השבת להתוודע ולהגלות דהכל הוא אחד ומה שנראה בששת ימי המעשה שיש ח"ו פירוד בהנהגת העולם, כלומר שיש עוד כוחות הפועלים שום דבר בעולם, נתגלה בשבת שאינו כן, אלא גם שמו שנראה כפירוד הוא באמת ג"כ אחד, ומה שנאצל בביכול בחינת שם, הוא רק כדי שיהי' לו בביכול התגלות בעולם, דמושג של שם הוא מושג של התגלות העצם לאחרים, כמו שם של אדם שנעשה רק כדי שאחרים יוכלו להשיג אותו ולקראו ולדבר אודותיו, כן בביכול אצל השי"ת המושג של שמותיו הק' נעשה כדי שיוכלו בני אדם להשיג זיו כבודו ית', וזהו **לשם ותפארת ולתהילה.**

<u>השבח השני</u> לקראת שבת: השבת הוא מקור לכל הברכות, פי' כל דבר הן רוחני והן גשמי הנמצא בעולם הכל נכלל בשם שפע, וכל שפע הנמצא בעולם הוא ממה שנשפע מן השמים מן המקור הברכות, וכאן נתחדש דשבת הוא המקור לכל הברכות, ומקור לחידוש זו הוא מקרא מפורש, <u>ויברך</u> אלקים את יום השביעי, על כן <u>ברך</u> ה' את יום השבת, ודברי הזוה"ק הידוע פ' יתרו <u>כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליא</u>, מקורו בפסוק זה.

ביתר ביאור: באופן כללי מצינו בשבת ב' בחינות, א' שהוא סוף השבוע שעברה, ב' שהוא התחלה לשבוע הבאה. **(א)** מצד שהוא סוף השבוע אנו מעידין בו שכל מה שאירע בבריאה במשך ימי המעשה הכל הוא שלו, והכל נעשה ונברא רק על ידו. **(ב)** מצד שהוא התחלה לשבוע הבאה הוא מקור ושורש לכל ההשפעה שעומד להיות נשפע בשבוע הבאה [ב' בחינות אלו הוא מה שנקרא השבת בפסוק **<u>יום קדושה ויום ברכה</u>, <u>ויברך</u>** אלהים את יום השביעי <u>ויקדש</u> אתו, על כן <u>ברך</u> ה' את יום השבת <u>ויקדשהו</u>, המושג של קדושה מורה על העלאה שמעלין כל שבוע שעברה להשי"ת להעיד שהכל שלו, וענין ברכה מורה שיום זה הוא שורש לכל הברכות וכל ההשפעות של שבוע הבאה].

וזהו משמעות ב' חרוזים אלו, בשמור וזכור משבחים מה שהשבת מעיד על אחדות, כלומר מעיד על שבוע שעברה שהכל להשם, ובחרוז של לקראת שבת, משבחים על מה שהשבת הוא ההתחלה לשבוע הבאה, וזהו **כי הוא מקור הברכה, מראש מקדם נסוכה, סוף מעשה במחשבה תחילה,** כלומר אעפ"י שהוא סוף שבוע שעברה, סוף מעשה, עכ"ז הוא הראשית והמחשבה וההתחלה והמקור לשבוע הבאה.

עפ"י פנימיות: אחר שהתחיל והזכיר ב' בחינת שלמעלה, בחינת הדודי ובחינת הכלה, חוזר תיכף ומבאר דשני בחינת הם בעצם אחד ואין בהם פירוד, וזהו **שמור וזכור בדבור אחד נאמרו,** עיין ברמב"ן על התורה בפרשת יתרו על פסוק זכור דמביא ממדרשו של ר' נחוניא בן הקנה (והוא נקרא ספר הבהיר, והוא מספרי קבלה המוקדמים ביותר, עוד מלפני רשב"י ופפרו זוה"ק) דזכור הוא נגד מדת יום, ושמור הוא נגד מדת לילה, והן הן אותן ב' הבחינות של קוב"ה ושכינ' והן אחד, ובפרט שבת דמתאחדים כל הבחינות, וכמו שמבואר במאמר הזוהר של רזא דשבת.

לקראת שבת לכו ונלכה אחר שאמרנו לקוב"ה לכה דודי לקראת כלה, ממשיך באיזה דיבורים בו מקבל הקוב"ה את השכינה הק' הנקראת כאן כלה, ומפרט את שבח השכינה הק' דאפי' שהיא סוף מעשה מ"מ במחשבה תחילה דשורשה היא למעלה מאד דשורש המלכות הוא בכתר וזהו במחשבה תחילה, וממשיך אח"כ מקדש מלך עיר מלוכה קומו צאו מתוך ההפכה, דהדרך איך לעורר את השכינה הק' להעלותה מן הגלות הוא ע"י שבמשבחה ומזכיר שבחה בכח זה היא מקבלת כח לעלות מן הגלות, **כמו שמתעלה ותרום לכ העני משפלתו כאשר יספרו בשבחו ויזכירו שחי' עשיר וכו'** עכ"ל (מאמרי אדמו"ר הזקן).

וז"ל **ליקוטי תורה** (פרשת ברכה דף צו.): אך אין דבר שלמטה עולה למעלה עד שנותנים לו כח ועוז מלמעלה להעלותו, **וע"ז נתקן ענין קבלת שבת לכה דודי שיהא הארה מלמעלה לקראת כלה היא כנסת ישראל כדי שפני שבת נקבלה**, וזהו משכני אחריך נרוצה שבכל ימות החול הוא בחינת אחריך וצריך להיות משכני כדי שנרוצה ועד"ז הוא ענין כל שיר השירים ליתן כח ועוז לכנסת ישראל.

ביאור החרוזים באריכות

<u>כיון דכוונת הפייטן לשבח את השבת, ובכל פיסקא ופיסקא נמצא שבח נוספת, ע"כ מהנכון ללמוד בעיון ולדייק בכל פיסקא מהו נקודת השבח והמעלה שבו</u>

שמור וזכור

שמור נמצא בדברות אחרונות, זכור בדברות ראשונות, **זכור פירושו קום ועשה**, ונכלל בזה כמה מצות, **א'** שיזכור בכל השבוע שביום השביעי הוא יום של שביתה, והשביתה הוא מחמת שהוא יום קדוש ולא סתם יום שביתה (ולשמאי הזקן נכלל בזכירה זו ג"כ שיעשה פעולה מפושית לזה, ויקנה כבר מתחילת השבוע הצרכים לצורך שבת), **ב'** בו ימנה כל ימות השבוע היום יום אחד בשבת וכו', **ג'** לזכור ולקדשו בפה ביום השבת גופא ע"י אמירת ברכת קידוש על הכוס. **שמור** הוא לשמור שלא לחלל את קדושתו ע"י התנהגת בו כיום של חול בעשיית מלאכה (רמב"ן עה"ת פ' יתרו).

בדיבור אחד נאמרו

בתפארת ישראל למהר"ל (פ' מ"ד) מבאר עפ"י פשט, למה בשאר שינויים אשר בדברות אחרונות מבדברות הראשונות אינה תמי', ורק לגבי זכור ושמור דשבת הוא חידוש דנאמרו בדיבור אחד, ומבאר דשאר שינויים אינם אלא תוספת ביאור, וכדרכו של סדר משנה תורה לבאר יותר מה שכתוב בד' ספרים אשר לפניו, משא"כ זכור ושמור הוא ב' מושגים שונים, זכור הוא קום ועשה, שמור הוא שב ואל תעשה, והוא באמת סתירה מה ציווי השם לנו, לפיכך הצריכו חז"ל לבאר לנו, שהי' למעלה מדרך הטבע ונאמרו בדיבור אחד, מה שאין הפה יכול לדבר ומה שאין האוזן יכול לשמוע.

עפ"י פנימיות: ברמב"ן עה"ת פ' יתרו מביא ממדרשו של ר' נחוניא בן הקנה (והוא נקרא ספר הבהיר, והוא מספרי קבלה המוקדמים ביותר, עוד מלפני רשב"י וספרו זוה"ק) **דזכור הוא נגד מדת יום, ושמור הוא נגד מדת לילה, ומביא דבשבת נמצאים ב' הבחינות,** בלילה נקראת כלה, וביום בחינת קידושא רבה בחינת גדול, ושניהם הם אחד, וכן מצינו בספרים הק' דמשתמשים בכינוי זה לבאר למה צריך לחבר תפילין של יד עם תפילין של ראש, ולמה צריך לסמוך גאולה לתפילה הכל הוא בסוד זכור ושמור בדיבור אחד.

ביתר ביאור: זכור הוא נגד מדת קוב"ה, כלומר הקב"ה הוא קידש את יום השבת, ועבודתינו לעומת זה הוא לזכור מה שעשה השי"ת, שהיום נתקדש על ידו, ולקדשו על היין וכו'. **שמור** בחינת מקבל, דעבודת המקבל לשמור שלא יפגום במה שנתנו לו, ואינו אלא פעולה של העדר, בחינת מקבל, וזהו <u>שמירת שבת</u> שאנו המקבלים למטה לא יחללו הקדושה שהשי"ת משפיע ביום זה.

עפ"י חסידות: בקדושת לוי פ' יתרו, מבאר דבכל שאר מצות מעשיות שאנו מקיימים יש גוף מעשה המצוה, ובנוסף לזה יש בו טעם המצוה שאינו המצוה ממש, משא"כ בשמירת שבת דטעם המצוה הוא מצוה ממש, וכמו שמבאר הקרא שמור וכו' כי ששת ימים עשה ה' וכו', נמצא הטעם הוא ג"כ מצוה כמו עיקר השמירה, והמצוה של זכירת טעם המצוה נקראת זכור, דהיינו לזכור את מעלת וקדושת וטעמו של יום השבת, וזהו שמור וזכור בדיבור אחד נאמרו, **דשמירה ממלאכה בשבת צריך להיות ביחד עם הזכירה של קדושת יום השבת** שהוא יום שביתה של השי"ת.

ודבריו הקדושים הם עיקר גדול בעבודה, דבלי התבוננות יכולין לעבור הרבה שבתות במשך החיים ולהיות נזהר בכל הלכות שבת המוזכר בשו"ע ובספרי הפוסקים, ונחשב לשומר שבת, אולם כל שאינו זוכר כסדר במשך השבת <u>שטעם</u> השביתה הוא זכירת שהעולם נברא ומושגח ע"י השי"ת, הוא מקיים את <u>השמור</u> את יום השבת ואינו מקיים

את הזכור את יום השבת, וכיון ששניהם בדיבור אחד נאמרו דייקא, הרי זה כאילו לא קיים אפי' את השמור את יום השבת.

אגב: עפ"י האר"י כשמריחים בליל שבת **שני בדי הדסים** צריך לומר, זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו, והמקור עפ"י הגמ' (שבת לג:) דכשיצא רשב"י מהמערה ראה האי סבא וב' הדסים בידו, ושאלוהו למה לו ליטול ב', והשיב שאחד נגד זכור ואחד כנגד שמור.

השמיענו א–ל המיוחד

בגמ' מס' מכות (כג:) דרק ב' דברות הראשונות נשמע מפי השי"ת, אבל שאר דברות נשמע מפי משה, כאמרם 'דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו ה"א פן נמות', וכן הוא הלשון הקרא, דבשני דברות הראשונות הלשון אנכי, על פני, ובשאר דברות הנוסח לשון כי לא ינקה ה', כי ששת ימים עשה ה', אולם כבר כתב הרמב"ן (יתרו כ' ד) דמצד שני כתיב וידבר אלקים את כל הדברים האלה, וע"כ לנו לומר דבשני דברות הראשונים שמעו מפי השי"ת והבינוהו, משא"כ שאר הדברות שמעו מפי השי"ת מ"מ לא הבינוהו עד שתרגם משה להם כל דיבור ודיבור ואז הבינו אותם.

ה' אחד ושמו אחד

עפ"י פשט הכוונה: כמו שהוא כביכול אחד פירוש למעלה מהתחלקות והתפשטות לפרטים, כמו"כ דיבורו הוא למעלה מהתחלקות, לפיכך הוא יכול לדבר שני דיבורים בבת אחת מה שאין אנו יכולים להשיג.

לשם ולתפארת ולתהלה

מלשון הקרא פרשת כי תבא, דהשי"ת בחר בנו, לתתך עליון על כל הגוים אשר עשה, לתהילה ולשם ולתפארת, ולהיותך עם קדוש לה' אלוקיך כאשר דיבר.

עפ"י פשט: הכוונה כאן הוא על כלל ישראל, דע"י שהשי"ת נתן לנו את השבת שהוא יום מנוחתו כביכול, ואות הוא בינו ובינינו לדעת כי אני ה' מקדישכם, ועכו"ם ששבת חייב מיתה, דבר זה הוא לנו כלל ישראל, **לתהילה לשם ולתפארת.**

עפ"י חסידות: הוא המשך על ה' אחד ושמו אחד, דכיון דהכל אחד, א"כ למה בכלל יש בחינה של שמו ית' הנקראת שכינה, וע"ז מבאר כדי שיה' לו ית' גילוי בבריאה, ויכירו כולם את מציאתו, ויהי' מציאתו ית' **לשם ולתהלה ולתפארת.**

ועפ"י פנימיות: באהבת שלום (פ' אמור ד"ה א"י והכהן הגדול מאחיו, ומקורו הוא בסידור קול יעקב – ר' קאפל, וכ"ה בביאור לכה דודי לר' משה אופטרד מהכמי בראד בעמ"ם ערוגת הבושם על שיר השירים, נדפס לאחרונה מהדו"ה ע"י מכון ספרים עתיקים) **איתא: לשם מרמז על מלכות, תפארת הוא מדת התפארת, תהלה הוא בינה,** ובפרטן, מלכות הוא נגד **עשי'**, תפארת הוא נגד **יצירה,** בינה הוא נגד **בריאה,** וכעת בקבלת שבת נכללין כל הג' עולמות למעלה בעולם אצילות, ומתאחדין כל הג' בחינות ביחד.

לקראת שבת לכו ונלכה

מיהו המדבר כאן, **עפ"י פשט:** כל אחד ואחד אומר כן לחבירו.

ועפ"י פנימיות:

מהלך א' הם דברי הקב"ה הדודי לקראת השכינה, וכמו שאמרו מתחילה לכה דודי לקראת כלה (מאמרי אדמו"ר הזקן)

מהלך ב': הם דברי עולמות התחתונים, עשי' ויצירה העולים כעת לקראת השבת (מאמר לכה דודי לר' משה אופטרד).

מראש מקדם נסוכה סוף מעשה במחשבה תחילה

נסוכה מלשון חשיבות, נסיכי סיחון (יהושע יג כא), כלומר דכבר מראש הבריאה הוא חשוב.

עפ"י פשט: המדובר כאן הוא על השבת, דאף שהוא יום האחרון מז' ימי השבוע, מ"מ היתה כבר במחשבה תחילה, והיא חשובה כבר מתחילת הבריאה, **ומובן יותר עפ"י מש"כ בפרדס רימונים לרמ"ק** (שער ד' פ"ז) דשבת נברא קודם לו' ימי המעשה ורק בכח זה הי' שייך לברוא בריאה במשך ששת הימים, דשבת הוא המקור לברכה וקדושה עוד לפני בריאת שמים וארץ.

עפ"י פנימיות: קאי על השכינה הק' דאף שהיא מדת המלכות האחרונה מכל הספירות, עכ"ז כל הבריאה היתה בעבור מדה זו, כדי שיתגלה מלכותו בעולם (וכ"ה בפאור ושמש פ' נצבים)

שיעור אכילת פת לחיוב ברכת המזון

בפרשתן **"ישא ה' פניו אליך"** (במדבר ו כו) ואיתא בגמרא (ברכות כ:) אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבונו של עולם כתוב בתורתך אשר לא ישא פנים ולא יקח שוחד, והלא אתה נושא פנים לישראל, דכתיב ישא ה' פניו אליך, אמר להם וכי לא אשא פנים לישראל שכתבתי להם בתורה ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך, והם מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה, עד כאן דברי הגמרא. לכן נעתיק כאן הלכתא רבתא בענין זה

אכילת כדי שביעה

האוכל עד ששבע מאכילתו חייב בברכת המזון מן התורה.

מבואר בגמ' (שם) דמן התורה אין מחוייבים לברך אלא כדי שביעה, וכן דעת רוב ראשונים, ועי' בביאוה"ל (סי' קפ"ד סעי' ו' ד"ה בכזית), ומצינו ראשונים דדעתם דמחויב אפילו בפחות מכדי שביעה, דדעת הראב"ד בהשגות (פ"ה מהל' ברכות הט"ו) וכן הרשב"א (ברכות מ"ח. ד"ה הא) דמחויב מה"ת בכזית, ולא קיי"ל כר' עוירא דמחויב רק בכדי שביעה, וכן דעת הרמב"ן (מלחמות יב.), וכן כתב ביראים (סי' רנ"ג) ומבאר דהא דכתיב ושבעת הכוונה לשבעת גרון ולא לשביעת כרס, ולכן אין צריך כדי שביעה, והא דר' עוירא פירש הן מדקדקין הכוונה "הן דורשין" דהיינו שדורשין הפסוק דשביעה הכוונה כזית, ועי' בא"ר (שם)

חילוק בין חיוב מה"ת או מדרבנן

א) המחויב מדרבנן אינו יכול להוציא את מי שחיובו מן התורה, וכן לא יזמן עבור מי שחיובו מן התורה.

ב) המסופק האם מחויב בברכהמ"ז, אם חיובו מן התורה צריך לברך, ואם חיובו מדרבנן אינו צריך לברך.

דספק דאורייתא לחומרא, וספק דרבנן לקולא, ולגבי להוציא אחרים, מי שמחוייב מדרבנן נחשב כמי שאינו מחוייב כלפי חיוב דאו', ולכן אינו מוציא את מי שמחוייב מדאו'.

שיעור שביעה

שיעור שביעה אינו שוה בכל אדם, אלא כל אחד לפי שביעתו.

במשנ"ב (סי' קפ"ד סקכ"ב) הביא מחלוקת הראשונים בשיעור כדי שביעה, דדעת החינוך (פר' עקב) דתלוי בשביעה של כל אחד ואחד, דמי שדרכו תמיד לאכול כדי מחיתו לחוד הרי זה נחשב אצלו שביעה, ואם הוא איש רעבתן ואינו שבע אלא באכילה מרובה אינו מתחייב כי אם לפי שביעתו, ומרבותיו של רש"י (ברכות מ"ב. ד"ה עדי) משמע דתלוי לפי דרכם של בני אדם, דכל אכילה שדרך לקבוע סעודה בשיעור הזה מיקרי שביעה.

אכילה בלא שביעה

אכל ואינו שבע, אם אכל כזית פת, חייב בברכת המזון מדרבנן.

כדמבואר בגמ' (שם) ובשו"ע (סי' קפ"ד סעי' ו') דמחויב בכזית.

חולה, זקן, מי שנתקלקלו מיעיו

חולה או זקן ששביעים בכזית מחוייבים מן התורה, ומי שנתקלקל מיעיו עי' בהערה.

שו"ת רדב"ז (ח"ו סי' ב' אלפים רכד) ומובא בשע"ת (סי' קצ"ז סק"ח) ובביאוה"ל (סי' קפ"ד ד"ה בכזית), ובשו"ת כת"ס (סי' לא) אחר שהביא דברי הפנים יפות (פר' בחקותי ד"ה ואכלתם

לחמכם) דאם שבע אף בפחות מכזית מחוייב בברכהמ"ז, כתב דמי שמקולקל במעיו ואינו יכול לאכול אלא מעט ואין לו תאוה לאכול בוודאי כי האי גוונא לא ס"ל להפנים יפות שמחוייב לברך דאין דרך אכילת בני אדם ששבעים במעט כפחות מכזית, ולא אמר אלא היכא שמחמת הברכה אוכל קמעא ומתברך במעיו, ובפשטות זהו דלא כהרבד"ז שכתב דאף חולה או זקן שיעורו בכדי שביעתו, וכ"כ בשו"ת קרן לדוד (סי' מ"ח סוד"ה אולם), ואולי יש לחלק בין זקן או חולה שזהו דרכו של עולם שיש אנשים שחיים במצבים כאלו בדרך קבע וכיון שהם שביעים במעט הרי זה נחשב דרך, לבין מי שנתקלקל מעיו שבעצם דרכו לאכול כראוי ורק עתה אירע מקרה שאין ביכלתו לאכול, ולכן אין זה נחשב דרך.

אכילה מועטת

אכל פחות משיעור כזית, אינו מחוייב בברכת בברכת המזון, אולם אם אכל שיעור כזית משאר מאכלים, מברך לאחריהם ברכתם הראויה.

כדמבואר בגמ' וראשונים (שם), דפחות מכזית אינו מברך, ואם אכל גם שאר מאכלים, פשוט הוא דצריך לברך לאחריהם ברכתם הראויה, ואם אכל גם מזונות שראויים לקבוע סעודה עליהם, יש להסתפק אם מצטרפות לפת לשיעור קביעות סעודה בכדי לחייב בברכת המזון, דיש לומר דצריך לאכול מהם לחוד שיעור קביעות.

אכילה מועטת ושבע

אכל פחות מכזית ושבע, עי' בהערה.

בשו"ת חת"ס (ח"א סי' מ"ט) נוטה לומר דמה"ת חייב בברכהמ"ז כששבע אף כשאכל פחות מכזית, ובזה מבאר הא הגמ' דאמרו המלאכים לפני הקב"ה האיך אתה נושא פנים לישראל, והקב"ה השיב להם כתבתי בתורה ואכלת ושבעת והם מדקדקים עד כזית, ולכאו' מאי מעליותא בכזית הרי זהו ברכה לבטלה, ועוד מאי שנא האי דקדוק שעי"ז נושא פנים טפי משאר דקדוקים, ולפי הנ"ל י"ל דבשעת ברכתן של ישראל הי' ברכה מצויה בכל מאכל שלהם והיו אוכלים ושבעים בפחות מכזית, ונתחייבו בברכהמ"ז, ואפ"ה ישראל קדושים הם החמירו על עצמם משום חומר לאו דלא תשא, ודקדקו על עצמם לאכול עד כזית אפילו שהיה קשה להם שהרי כבר שבעו בפחות, וא"ש דהא גבי לא תשא כתיב "לא ינקה ה'", א"כ הנזהר בזה טפי ראוי ש"ישא לו ה' פנים" היפך מן לא ינקה כי מדה טובה מרובה ע"כ, ובשו"ת מהר"ם שיק (סי' ש"מ) הביא דבריו, וכ"כ בפנים יפות (פר' בחקותי בד"ה ואכלתם לחמכם לשובע), אולם בשו"ת כתב סופר (סי' ל"א) כתב דיש לפקפק בדבריו כיון דאכילה כתיב ואין אכילה פחות מכזית ובפשטות כוונתו לומר דאף חיוב דרבנן ליכא כיון דאין כאן אכילה, וכן מבואר בשו"ת מהרש"ג (ח"א סי' כ בד"ה ומה).

אכילת כזית ביותר מכדי אכילת פרס

האוכל כזית בזמן של יותר מ-4 מינוט, אינו מברך לאחריו, לכן צריך להקפיד שכזית מהפת יאכל בתוך 4 מינוט.

דכל ברכה אחרונה של כל מיני מאכלים, אינה אלא אם אכילת המאכל היתה בכדי אכילת פרס, ונקטי' דהיינו ד' מינוט, וזהו בין לחייבו מן התורה ובין לחייבו מדרבנן, וגם משום ברכת נטילת ידים צריך שיאכל כזית בכא"פ, כפי שמבואר בסדר ברכת הנהנין (הל' נט"י סעי' י"ח), וצריך גם שיאכל כביצה פת כדמבואר בשו"ע (שם סעי' ב').

יש לבאר דברי הגמרא (ברכות כ:) **דרש רב עוירא, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבונו של עולם כתוב בתורתך** (דברים י יז) **אשר לא ישא פנים ולא יקח שוחד, והלא אתה נושא פנים לישראל, דכתיב** (במדבר ו כו) **ישא ה' פניו אליך, אמר להם וכי לא אשא פנים לישראל שכתבתי להם בתורה** (דברים ח י) **ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך, והם מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה. ולכאורה קשה מדוע הקב"ה נושא פנים לישראל דוקא מחמת מצוה זו, והלא יש הרבה מצות אשר בני ישראל מדקדקים בהם עד מאד.**

וי"ל כי באמת מצינו שהמצוה לברך כשהוא שבע, וכשאינו שבע לכאורה איך שייך הודאה, וגם לפעמים מתוך הרעבון אינו מיושב בדעתו כלל לברך, אך גודל התשוקה בנקודה הפנימית ותוכות דביקות בני ישראל בהבורא ב"ה וב"ש, אף שאינו חייב לברך מברך, לאשר מאיר בתוכו נקודה הפנימית ורצון אדם מישראל לברך את השם, ועל כן הקב"ה נושא פנים לכל אחד היינו שנעשה חיבור ודביקות בין ישראל לאביהם שבשמים בנקודה הפנימית.

דברי חיים (לחנוכה דף לו)

דיני קריאת שנים מקרא ואחד תרגום (יא)

חינוך קטן להעביר הסדרא שמו"ת

א. יש לחנך את הקטנים שהגיעו לחינוך בקריאת הפרשה שמו"ת [א].

גיל החינוך לקריאת שמו"ת

ב. בזמן שהילד יכול לקרוא הפרשה ולהבין אותה יחנכו לקריאת שמו"ת [ב].

אם הקטן יכול לקרוא רק חלק מהפרשה ולא כולה

ג. יש לעיין אם קשה להקטן לקרוא את כל הפרשה שמו"ת אם יש ענין לחנכו לקריאת חלק מן הפרשה או שמא אם אינו מסוגל לקרוא כל הפרשה חשוב כלא הגיע לחינוך לענין זה [ג].

קטן שנתגדל וקרא שמו"ת בעודו קטן

ד. קטן שקרא שמו"ת בשבוע שנעשה בר מצוה בעודו קטן אינו צריך לחזור ולקרוא שמו"ת לאחר שיגדיל [ד]

ביאורים והוספות

(א) כ"כ בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סימן מ"ו) וז"ל "ופשיטא דצריכים להרגיל את הקטנים שהגיעו לחינוך לזה כאשר ראיתי מעשה לרוב בחו"ל והיינו קריאה בטעם המקרא ולהקפיד מאוד לסיים הפרשה בכל שבוע עם תרגום וגם חומש ורש"י כמבואר באורחות חיים להרא"ש והוא דרגא גדולה ליראת ה' טהורה עומדת לעד" עכ"ל. וכ"כ בהליכות שלמה הלכות תפלה (פי"ד סל"ז) וכתב שם דאע"פ שאין הקטן מבין את לשון התרגום מ"מ לא גרע מגדול בן י"ג שנה שחייב בקריאת התרגום אף שאינו מבין את התרגום עיי"ש. וכ"כ בשו"ת קנין תורה (ח"ז סימן י"ט) אמנם בספר אשרי האיש (ח"ב פי"א ס"ה) מביא דא"צ לחנכו ע"ז אולם טוב הדבר לחנכו וכ"כ בספר מורה הנער (עמוד ר"ג) בשם הגרי"י פישר זצ"ל דאין חיוב לחינוך שמו"ת ומ"מ טוב לחנכם כדי שיורגל בדבר.

(ב) בשו"ת תשובות והנהגות (ח"א סימן רס"א) כתב לגבי חובת חינוך למצות שמו"ת דלא גרע מכל מצוות דרבנן שיש בהם חובת חינוך כשהקטן הוא בגיל שש או שבע כל אחד לפי חריפותו כמבואר במשנ"ב (סימן ע' סק"ו ובשעה"צ סק"ז) אבל אולי יש להקל כאן שעיקר המצוה הוא לא הקריאה בעלמא אלא ללמוד ולהבין וא"כ הזמן לחנכו הוא לא כ"כ מוקדם אלא כשמבין בעצמו ללמוד הפרשה ולהבין ומי"ג שנים והלאה לא יפטור עצמו בשום אופן ובעוה"ר מצוי היום כאלו שמזלזלין במצוה זאת וראוי להעיר להם על כך עכ"ד. ולפי דבריו יוצא דעכ"פ בגיל שמונה ותשע שכבר קוראים ומסבירים את הפרשה בטוב טעם ודעת שפיר יש לחנכם בקריאת שמו"ת.

(ג) בספר גם אני אודך (ח"ב עמוד כ"ח) מביא תשובת הגרח"ק דלא ראינו לחנך על קריאת חלק מהפרשה ועי' בשו"ת אבני ישפה (ח"ח סימן ס"ו ענף ד') עפ"י היסוד המובא באחרונים דחיוב החינוך הוא רק כאשר יכול לקיים המצוה בשלימותה כמבוא' בסוכה (מ"ב) דקטן היודע לנענע אביו קונה לו לולב וקשה הרי משהגביהו יוצא בו א"כ אף שאין יודע לנענע יתחייב אביו לקנות לולב ומוכח דהחיוב הוא רק כשיודע לקיים המצוה בשלימות ולכן אם אין יכול לקרוא כל הפרשה אין לנו חיוב לחנכו בחיוב שמו"ת. עיי"ש. אך בחת"ס (פ' לולב הגזול) מבואר דלא כהנ"ל ודעתו שיש לחנך הקטן לכל מה שיכול לעשות וגם להסוברים דאין חיוב חינוך מעיקר הדין מ"מ באופן זה שקשה להקטן לעשותה בשלימות יקרא הפרשה כמה שיכול וחנוך לנער עפ"י דרכו ואם לא יאמר כלום ויצטרך להתרגל פתאום לקריאת פרשה שלימה יהיה קשה לו מאוד בזה יתכן דלכו"ע מחנכין לאט לאט בהדרגה - ויש להסתפק עוד באופן שהילד יכול לקרוא פעם אחת או פעמיים מקרא כל הפרשה, או לקרות מקצת הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום כצורת התקנה מה יש להעדיף.

(ד) כ"כ בספר אמת ליעקב להגר"י קמינצקי דכל כה"ג כבר יצא ידי חובתו במה שקרא בקטנותו דבאמת כל קטן יש לו חיוב תלמוד תורה ע"מ לעשות עיי"ש. ובפרט בדידן דהעיקר הוא הלימוד שיהא בקי במקרא ובזה י"ל דסגי במה שלמד הפרשה בקטנותו.

וי"א דלכתחלה ראוי שבאותו שבוע שנעשה בר מצוה ימתין מלקרוא את הפרשה שמו"ת עד שנעשה גדול [ה].

<u>מי שאינו יודע לקרות</u>

ה. מי שאינו יודע לקרוא פטור מקריאת שמו"ת ואינו צריך לשמוע מאחר [ו].

<u>חולה או כואבי עינים שקשה להם הקריאה</u>

ו. חולה שקשה לו הקריאה וכן מי שחש בעיניו ומצטער וקשה להם הראיה ושמיעה פטורים מקריאת שמו"ת [ז] ומכל מקום נכון שישלימו לקרוא הפרשה אחר שיבריא כדי שלא יחסר לו פרשה זו [ח].

<u>סומא שאין יכול לראות אם חייב לשמוע מאדם אחר</u>

ז. סומא פטור מחיוב קריאת שמו"ת [ט] ויש החולקים וסוברים דסומא חייב בקריאת שמו"ת ולכן ישמע מפי אדם אחר וכן יכול לשמוע מטייפ ויאמר אחריהם מלה במלה [י].

ביאורים והוספות

(ה) דגדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה עי' שו"ת נשמת שבת (ח"ב סי' של"ג) וע"ע שו"ת כתב סופר (או"ח סי' צ"ט) בדין קטן שעשה מצוה דרבנן בקטנותו אם יצא וכתב שם דמצוה שיעשה קטן אחרי זמן קצר כשיגדיל בעבור שיהוי איזה שעות אזי עד שיגדיל אין עליו חובת חינוך "דכיון דיעשה בעצמו מצוה זו בגדולתו מה לו לאב לחנכו" עיי"ש.

(ו) כ"כ הרדב"ז (ח"ג סי' תכ"ה) ובמחזיק ברכה (רפ"ה אות ו') וכף החיים (אות י"א) וטעם הרדב"ז הוא שמי שאין יודע לקרות אין מועיל מה שישמע הקריאה מאחר כיון שאינו מבין מה שהוא שומע דדווקא במקרא מגילה התירו אע"פ שאינו מבין דהוי כמו האחשתרנים בני הרמכים (מגילה י"ח) אבל בשאר מקומות אין יוצא בזה עיי"ש. ומבואר מדבריו דאם מבין מה ששומע חייב בקריאת שמו"ת ועי' בפלא יועץ (ערך פרשיות) שכתב "ומי שאין יכול לקרותה ידבק עם מי שיודע ויקראוה יחד".

(ז) כ"כ הרדב"ז (ח"ג סי' תכ"ה) "ולענין החולה רואה אני שהוא פטור לגמרי ולא יהא אלא מצטער שהוא פטור מן הסוכה שהיא מ"ע של תורה, וחושש בעיניו השמיעה קשה לו ומשום הכי אין מבקרין מחושי העין מפני שהדיבור קשה להם וגם השמיעה" עיי"ש, אך עי' באחרונים שהקשו עליו בזה (עי' גליוני הש"ס לר' יוסף ענגיל ברכות ח') דמה ענין מצטער דפטור מן הסוכה לנידון דידן דשם הוא דין מיוחד דצריך שיהיה תשבו כעין דורו ולכן מצטער פטור מן הסוכה אבל מהיכי תיתי לפוטרו מחיוב של שמו"ת ועי' בשיורי ברכה (סי' תמ"ג דין ג') אמנם מאידך מצינו באור זרוע (ח"ב הלכות ער"ש סימן ו' אות א') דמי שבא בספינה בשבת חוץ לתחום אסור לו לצאת ולירד בתוך העיר אך אם גשמים יורדים עליו ומצטער או שזרחה עליו חמה ושורפתו כגון בתקופת תמוז מותר לו לצאת מהספינה בתוך העיר עיי"ש. והובאו דבריו ברמ"א או"ח (סי' ת"ד) והיינו דבמקום צער מותר לו לעבור איסור דרבנן דלא גזרו באופן זה וכמו"כ יש לפוטרו ממצוה דרבנן.

(ח) כף החיים (סי' רפ"ה סק"ט) דהרי לכמה שיטות אפשר עצמן להשלים הקריאה עד שמיני עצרת כמו שהביא המחבר בסעיף ד' לחוש לשיטה זו באופן שלא קרא שמו"ת בזמנה.

(ט) כ"כ הרדב"ז שם והובא דבריו במחזיק ברכה (אות ה') ובפמ"ג במשב"ז (סק"ב) וטעמו דאין יכול לקרוא את המקרא שלא מן הכתב דדברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם בעל פה. וכן פטרוהו מכל המצוות התלויים בראיה אפי' שהם מן התורה כגון לעלות וליראות ולהגיד עדות וכאן אף שאפשר לצאת ע"י שמיעה לא מצינו דבר שהוא פטור בעצם שיתחייב לשמוע מאחרים.

(י) באחרונים העירו על דברי הרדב"ז הנ"ל דלכמה ראשונים מותר לסומא לומר בע"פ דברים שבכתב משום עת לעשות לה' עי' תוס' (ב"ק ג' ע"ב ד"ה כדמתרגם) וע"ע באו"ח (סי' מ"ט) דעת הרא"ש ותוס' (תמורה י"ד) דכל האיסור דדברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרו בע"פ הוא דווקא באופן שמוציא אחרים ידי חובתו וגם מצאנו שיטת רבינו יונה פ"ק דברכות שסובר שכל דבר שיש חובה לאומרו אין שייך בו האיסור של דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרו בע"פ והובא דבריו בב"י (סי' מ"ט) וגם מה שכתב הרדב"ז דסומא פטור מכל המצוות התלויים בראיה צ"ע דהא במצוות ראיה ועדות כל עיקר המצוה תלוי בראיה.

(יא) אבל הכא הוא רק הכשר לעיקר המצוה שהוא ידיעת התורה ולכן הסכימו כמה אחרונים לחייבו לצאת חובת קריאת שמו"ת מאחר מדין שומע כעונה וכן פסק בשו"ת תשובה מאהבה (ח"ב תשובה רמ"ב) ובשו"ת ר' עקיבא יוסף שלזינגר (סי' ק"ד) וכן מוכח מדברי השאגת אריה (סי' ו') וכ"כ בשו"ת נשמת שבת (ח"ב סי' של"ו) ועי' בסידור יעב"ץ (הל' ערב שבת סקכ"ג) שכתב דסומא שפטור בקריאת המקרא בעל פה מ"מ חייב בקריאת ג' פעמים תרגום עיי"ש.

ע"ה ויבוא א'יחולי לרבינו

עלה ויבוא ויגיע ברכותינו, לכבוד ידידינו וחברינו, החשוב המהולל בפי כל ח'
ותהי ידיו אמונה, בהתמסרות עצומה ונאמנה, להגדיל עשות לטובת קהילתינו
אליו יאתה תהלה ותפארה, כביר המעש בעוז ובגבורה, טוב ומטיב לזולת תדיר
לא ישבות יומם ולילה למעינו, לבו ער וחם לכל קדשינו, אהוב בפי כל

מוה"ד יואל ברמ"ד לאנדא הי"ו

ארי שבחבורת עסקנים בקרב קהלתינו הק' באר"ב

לרגל שמחתו נישואי בנו בשעה טובה ומוצלחת

ובהאי עידנא דחדוותא, נשגר כסא דברכתא, ביקר ורבותא
על התמסרותו התמידית למעינו, ובמיוחד נודה לשמו
ונהללו בפינו, על אשר עמד לימינינו, בעת ביקורו הרם של
מרן רבינו הגה"ק שליט"א בארה"ק, ישלם ה' פעלו, והשב
ישוב לו בראשו גמולו, ואך ששון ושמחה ישמע באהלו

יה"ר שיזכה לראות ולרווות ממנו ומכל יוצ"ח רב תענוג ונחת דקדושה, במידה מרובה וגדושה, מתוך בריות גופא ונהורא נפישא, ושר ועושר והרחבת הדעת, רב ברכות ושובע שמחות, תמיד בכל עת, וכל טוב סלה.

החותמים למען שמו ברגשי תודה והערכה

יחזקאל ראטטער

בשם הנהלת הקהילה והמוסדות

פה **בני ברק** יצ"ו

קניה בתשלום מראש - פסיקה [ה]

איסור פסיקה

אסור מדרבנן לשלם מראש על חפץ, על מנת שיתן המוכר החפץ לאחר זמן, לפי המחיר שקבעו בשעת התשלום. אף אם אינו מוזיל לו המחיר עבור זה. – איסור זה נקרא איסור 'פסיקה' על הפירות.

ג 'אופנים שמותר להקדים מעות:

1. **'יש לו'** – כשיש למוכר את החפץ ברשותו בשעת הקדמת המעות. ואז מותר לו אפילו להוזיל מהמחיר[1].
2. **'יצא השער'** – אם החפץ קיים בשוק ויש לו מחיר קבוע. ואז מותר אפילו אין למוכר את החפץ ברשותו. אבל אז מותר לו רק להבטיח המחיר שבשעת תשלום. אבל אסור להוזיל לו[2].
3. **'אין שומתו ידוע'** – חפץ שאין לו מחיר קבוע כלל – כגון חפצים בהזמנה מיוחדת. ואז מותר לו אפילו להוזיל מהמחיר[3]

ובס"ד במאמר זה נפרש ההיתר של **'אין שומתו ידוע'**.

הגדרה דאין שומתו ידוע

כל חפץ שאין לו מחיר קבוע לא בשעת התשלום ולא בשעת האספקה, כגון חפץ שהוא בהזמנה מיוחדת, או חפץ שמחירו מורכב מהרבה פרטים, הרי הוא נחשב לדבר שאין לו מחיר ידוע, ומותר לשלם עליו מראש. ובלבד שלא יפרש שפוסק לו מחיר זה עבור הקדמת המעות[4].

דוגמא:

המזמין ארון ספרים מיוחדת אצל נגר, וילונות יקרים, שמלה לפי מדתו אצל חייט, מותר לשלם עליהם מראש, אפילו

---

1 שו"ע (סימן קעה ס"ז). וטעם ההיתר דכיון שיש למוכר את החפץ הרי זה כאילו הוא שייך כבר ללקוח, ואין כאן הלואה כלל.

2 שו"ע (שם ס"א) וטעם ההיתר שבאופן זה אין המוכר מהנה אותו שהרי היה יכול לקנות עכשיו במחיר זה בחניות אחרות. ולכן אסור להוזיל לו, שאז אינו יכול לקנות באותו מחיר בחניות אחרות.

3 רמ"א (סימן קעג ס"ז). וטעם ההיתר כיון שאין הרבית ניכרת לא בשעת תשלום ולא בשעת לקיחת החפץ, מאחר שאין מחיר ברור להחפץ.

4 רמ"א (סימן קעג ס"ז), וז"ל "וכל זה בדבר ששומתו ידוע, אבל אם אין שומתו ידוע אפילו אין לו שרי, ובלבד בסתם אבל לא במפרש". והנה הט"ז (שם) האריך לחלוק על פסק של הרמ"א, דבדבר שאין שומתו ידועה ולא יצא השער לא הוי כמפרש, מ"מ מאי שנא ממה שאסרו פסיקה על הפירות אע"פ שאין להם עכשיו שער ידוע אע"פ שאינו מזויל לו כלום, וכש"כ כאן שמוזיל לו דיש לאסור אע"פ שאינו מפרש. והנה האחרונים יישבו דברי הרמ"א בכמה אופנים. ובבאר הגולה, וברכי יוסף ועוד, תירצו דהכא מיירי אפילו בלא יצא השער כלל ואפי"ה אין כאן איסור מצד אין פוסקים על הפירות, דהכא מיירי בדבר שאין שומתו ידוע לעולם, דהיינו שלעולם לא יהיה שער בשוק כגון פרה וטלית. דלא אסרו לפסוק על הפירות אלא בכגון פירות וכדומה שיש להם שער קבוע אלא שעדיין לא יצא השער, לכך אסור שמא כשיצא השער יתייקר, אבל הכא איירי בסחורה שלעולם אין לו שער ידוע. וזה מש"כ הרמ"א אבל אין שומתו ידוע ר"ל דלעולם אין להם שומא ידוע, ולא שייך לומר שמא ייייקר ולעולם לא יהא מחזי כרבית, מותר.

שמוזיל לו, בתנאי שלא מפרש שעושה לו מחיר זול בשביל הקדמת המעות. [אמנם הקונה בגד מוכן בחנות שיש לו מחיר קבוע אסור לשלם מראש ובזה להבטיח מחירו].

סופר סת"ם

סופר סת"ם שיש לו מחיר קבוע עבור פרשיות של תפילין / מזוזות, אינו רשאי להוזיל מחמת הקדמת המעות כשאין לו פרשיות מוכנות [דאז יש לו היתר של יש לו], אמנם אם אין המחיר ידוע, [דתלוי בגודל הכתב / בחומרות מיוחדות כגון חומרת הרשב"א ועוד], מותר להוזיל עבור הקדמת מעות בלא שיפרש שמוזילו בשביל שמשלם מראש.

מפרש – מותר רק בהיתר עיסקא

המזמין ארון ספרים, או שמלה מיוחדת, או פרשיות תפילין, ומפרש שאם ישלם מראש יקבל מחיר זול, ואם ישלם אחר זמן ישלם מחיר גבוה יותר, אע"פ שדברים אלו אין שומתן ידוע מ"מ אסור לפרש, אלא אם כן עשה היתר עיסקא.

שוכר דירה הלוה כסף מהמשכיר והשקיעו בהדירה, ומשלם יותר שכירות

שאלה: ראובן משכיר דירה ב–1000$ ושמעון רוצה לשכור הדירה לשנה אחת, אבל אין בדירה עירקאנדעישאן, ומבקש שמעון מראובן שייתן לו הלוואה של 2000$ שיוכל לעשות עירקאנדעישאן בדירה. ותמורת זה ישלם לו כל חודש שכירות 1200$ [במקום 1000$], נמצא שאחר שנה שדר בדירה החזיר לו השוכר 2400$ [12*200], דהיינו 400$ יותר ממה שלווה, האם זה נחשב כרבית

תשובה: מותר לכתחילה לעשותו, ואינו נחשב לרבית כלל.

מקור הדין:

בגמרא (ב"מ ס"ט:) "ת"ר מפריז על שדהו ואינו חושש משום רבית, כיצד, השוכר את השדה מחבירו בעשרה כורין חטים לשנה, ואמר לו [השוכר למשכיר] תן לי מאתיים זוז ואפרנסנה [פי' ואשקיע מעות אלו בשדה], ואני אעלה לך שנים עשר כורין לשנה, מותר [ואין בזה משם רבית, דמה שמוסיף לו עוד ב' כור הוא כיון שהשדה השתבחה ומוציאה יותר פירות].

וכן נפסק בשו"ע (סימן קעו ס"ה) "המשכיר שדה לחבירו בי' כורים לשנה, ואמר ליה תן ר' זוז שאפרנם בהם השדה, ואני אתן לך י"ב כור בכל שנה הרי זה מותר, מפני שאם יפרנם השדה בדינרין אלו יהיה שכרה יותר. וכן אם השכיר לו חנות או ספינה בעשרה דינרין בשנה, ואמר לו תן לי מאתיים זוז שאבנה בהם ואציירנה ואכיירנה או אתקן בהם ספינה זו וכלי תשמישה ואני אעלה לך י"ב דינר בכל שנה הרי זה מותר וכו'".

הכי נמי בנידון דידן כיון שהשקיע סכום ההלואה בדירה, והשביח את הדירה, ודירה שיש בה עירקאנדעישאן שכירתו יותר מדירה שאין בה, לכן אינו נחשב לרבית. רק שדמי השכירות עלה.

לשכת הסת"ם

מ"ם וסמ"ך שבלוזות בנס היו עומדין:

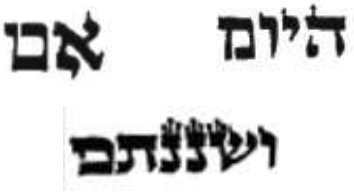
הפסק באותיות מ"ם וסמ"ך

חידוש גדול כתב בקסת הסופר (סימן ט ס"ד) באותיות ם' וסמ"ך ז"ל "ונראה לי דאם מ"ם סתומה או סמ"ך נפרדו קצת אף שהתינוק קורא כראוי, אין להתיר להדביקן בתפילין ומזוזות לאחר שכתב להלן, משום חשש שלא כסדרן". ובלשכה"ס (שם) כתב לבאר הטעם, משום דבמ"ם וסמ"ך ודאי מדאורייתא צריך להיות סתומה, **כמו שאמרו חז"ל מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין, ואם היה כשר אפילו בהפסק דק, לא עביד קוב"ה ניסא למגנא,** א"כ ממילא יש להחמיר שלא לתקן כיון דקודם התיקון ודאי פסולין מן התורה. ולכן יש בזה משום שלא כסדרן.

אמנם להלכה השיגו הפוסקים מקדש מעט (ס"ק קכא), מהרש"ם (ח"א סימן קנג), מהרש"ג (או"ח סימן י) על חידוש דין זה. משום שהטעם שהתירו לתקן הנפסקים הוא אף כשהם פסולים מדינא, ולא רק מכח חומרא, א"כ אף שמ"ם וסמ"ך פסולים לפני התיקון, מ"מ אם צורתה עליהם מותר לתקנה והסכימו דאף באותיות ם' וסמ"ך כל זמן שלא נשתנה צורתן, ואינה דומה לאות אחרת, מותר לתקנה. לפי הכללים בשאר האותיות.

הפסק שנדמה לאות אחרת

אמנם אם נפסקה למטה ונשתנה צורתו למ"ם פתוחה (ציור היום), או לאות טי"ת (ציור אם), או לפ"א (ציור ושננתם) בזה נעשה לאות אחרת, ואסור לתקן בתפילין ומזוזות כשכבר המשיך לכתוב אח"כ.

לשכת הסת"ם כהלכתה
רח' ראדזימין 8 בני ברק [בחניה]
טל: 054-8562976
הלשכה פתוחה לשאלות בהלכה מדי יום ביומו
בין השעות 6:30-7:00 בערב

משמרת סת"ם
ניתן להבחן על ידינו
הבחינות של משמרת סת"ם
לתעודה 'קבלה'

קול הסופרים
שיעורים בהלכות סת"ם
[משנה ברורה סימן לב, לו, משנת סופרים, קסת הסופר סימנים י-יב]
079-520-5237

שיעורים בהלכות סת"ם
כל יום ראשון
בביהמ"ד אהל יהושע
רח' ברנדשטטר
בשעה 10:10 בערב

פיקוח על סת"ם

מדור 5

מודעה רבא לאורייתא
בשבועות הקרובות יתחילו בעזהשי"ת
סדרה חדשה של שיעורים בהלכות סת"ם
לפרטים: 054-8562976

זכות הגליון בשבוע זו

נתנדב ע"י ידידינו הרבני הנגיד הנכבד, רודף צדקה וחסד

מוה"ר חיים לעווי הי"ו

אב"י בעיה"ב וויען יע"א

לעי"נ אמו האשה החשובה

מרת **יטל** ב"ר **יוסף** ע"ה

נלב"ע ט"ו סיון

ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

האשה החשובה

מרת **רייזל ליכטנשטיין** ע"ה

בת הרה"ח ר' **משה יהודה לייב** ז"ל

נלב"ע ט"ז סיון

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י ידידינו הרבני הנגיד הנכבד רודצו"ח

מוה"ר **שלמה יעקב מערץ** הי"ו

אב"י בוויליאמסבורג יע"א

הילולא רבא

מאמרים יקרים, עובדות וסיפורי קודש יקרים
מצדיקים קדושים וטהורים, בעלי ההילולא זי"ע

ט"ז סיון

הגה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט זי"ע

מתולדותיו

נולד לעת זקנתו של אביו הרה"ק מרן בעל דברי חיים זי"ע בחול המועד פסח שנת תרכ"ב, ואביו קרא לו שמו על שם ידידיו הצדיקים הרה"ק ר' שלום מבעלז זי"ע והרה"ק ר' אליעזר מדזיקוב זי"ע שהי' גם מחותנו, (שבנו של מרן הד"ח הרה"ק ר' מאיר נתן הי' חתנו של ר' אליעזר מדזיקוב) כשהי' נער בן י"ד נפטר עליו אביו הרה"ק בעל הדברי חיים זי"ע.

האיש מקדש

חצי שנה לאחר פטירת אביו בחודש אלול תרל"ו נשא אשה ה"ה הרבנית מרת שרה מרים ע"ה בת גיסו חתנו של הד"ח הגה"ק ר' מרדכי דוב טווערסקי זי"ע אב"ד הארנאסטייפל, אחרי חתונתו ישב על שלחן חותנו כעשר שנים, שמה השלים עצמו בתורה ועבודה בקדושה ובטהרה, חותנו שכר בשבילו ת"ח מפורסם מתלמידי הרה"ק בעל צמח צדק מליובאוויטש זי"ע, ובמשך תקופה קצרה הי' בקי בע"פ ביו"ד חלק ב' וחלק גדול משו"ע חו"מ, בשנת תרמ"ו כשממשלת רוסיא גרשוהו, עבר לגאליציא וגר זמן קצר ליד אחיו הרה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווא זי"ע, ואח"כ התיישב בעיר טארנא, שהי' שם ציבור של חסידי צאנז, ושמה התחיל לקרות "קוויטלעך" ולברך את ישראל שבאו להתברך מאתו, שמה בטארנא בשנתרנ"ו הי' החתונה הגדולה שהשתתפו בה אלפי חסידים מכל המדינה כיון שהי' מסובין שם הרבה מגדולי וצדיקי הדור ובראשם אחיו הגדול זקן צדיקי הדור באותו זמן הרה"ק משינאווא זי"ע, כשהשיא את בתו הצדקנית מרת ברכה סומא ע"ה עם הרה"ק מרן בעל עצי חיים זי"ע, בשנת תר"ס עבר לעיר ראצפערט, וע"ש נודע שמו בקרב עם סגולה ר' שלו' אליעזר ראצפערטער.

שלא עשנו אב"ד

אבל לא נתקבל בשום מקום לכהן בפועל כרב ואב"ד, ואמר הוא בעצמו כשהראה על פיסת ידו שכשיגדל שם שער אז יהי' אב"ד באיזה מקום, משום מעשה שהי' שפ"א נפגש אביו הרה"ק בעל דברי חיים עם הרה"ק ר' מאיר מפרעמישלאן זי"ע אמר הרה"ק מפרימשלאן לאבי: "צאנזער רב איך בעהט אייך, מאכט נישט אלע אייערע קינדער רבנים", והשיב לו אבי הלא כבר כל בניי הם רבנים ומשמשים בכתר רבנות, (כי בעת ההיא שני בניו הצעירים, בני זקונים של הד"ח ה"ה הרה"ק ר' שלו' אליעזר והרה"ק ר' ישעי' מטשעחויב זי"ע, עדיין לא נולדו) וסיים הרה"ק רש"א ואמר וכאשר נולדנו הגיד לנו אבינו הקדוש, כי בטח עלינו התכווין הרה"ק מפרימשלאן בדבריו, ועל כן לא נתמנתי לרב ואב"ד מעולם ומעולם לא אהי', וכן אחי הרב מטשעחויב אשר באמת כן נתמנה לרבנות דק"ק טשעחויב עכ"ז אינו רב שם כי כל ימיו הי' גר בעיר קראקא, והשם טשעחויבער רב היא רק כשם כינוי בעלמא.

עם כל זאת אמר עליהם אביהם בלשונו הק' "זיי וועלן נאך גרויס זיין". הרה"ק מצאנז רצה שבני הזקונים שלו יהי'

ימי ההילולא

י"ד סיון

- רי חיים מוואלוזין ב"ר יצחק - תקפ"א
- רבי יעקב ישראל ישורון רובין מסאסרעגין ב"ר ברוך מגערלא - תש"ד

ט"ו סיון

- יהודה בן יעקב משבטי י-ה - ב"א שי"ד
- רבי דוד דוב מייזליש אב"ד אוהעל ב"ר מרדכי זאב (בנין דוד) - תש"ד
- רבי מאיר יוסף רובין מקערעסטיר ב"ר ברוך מגערלא - תש"ד

ט"ז סיון

- רבי מרדכי מנחם מענדל מוואַרקי ב"ר ישראל יצחק תרכ"ט
- רבי ברכיה טייטלבוים מאוהעל ב"ר משה יוסף תרע"ח
- רבי שלום אליעזר מראצפערט ב"ר חיים מצאנז תש"ד
- רבי דוד לייפער מבאניה ב"ר ישכר דוב בערצי מסאטמאר תש"ד
- רבי יהושע אייכנשטיין מזידיטשוב-גראסווארדיין ב"ר אשר ישעי' מפראכניק תש"ה

י"ז סיון

- רבי אהרן (השני) מקארלין ב"ר אשר מסטאלין (בית אהרן) תרל"ב
- רבי משה פארהאנד אב"ד מאקעווע ב"ר יוסף צבי (אהל משה) תש"ד

להם קצת "טאשן געלד" נתן להם את י"ב חלות שלו שימכרו להחסידים שבאו להסתופף בצל קורתו, ואמר לר' ישעי' שהוא ימכור לאנשי פולין כי הוא יהי' פולישער רבי, ולרש"א אמר שהוא ימכור לאנשי אונגארין כי הוא יהי' אונגארישע רבי, וכן הוה כי מעת שרש"א התיישב בעיר ראצפערט נעשה ראצפערט כתל תלפיות תל שכולם פונים אליו חסידים ואנשי מעשה, ואפי' סתם המון עם באו אליו להנות ממנו עצה ותושיה ולהתחמם בתפילותיו שהי' בהתלהבות עצומה, ובתורותיו שהי' בדביקות גדולה, והוא נעשה למנהיג ולרבי של חסידי צאנז באונגארין.

הצנע לכת

הי' יושב ולומד תורה בחדרו שעות על שעות, והי' משים לילות כימים ממש, והי' בקי בע"פ בשו"ת דברי חיים על הלשון, אבל כל זה הי' בהסתר גדול ואף פעם לא פסק להלכה שום פסק, וכמעט לא שמעו ממנו פלפול בהלכה או איזה לומדות, וכל התנהגותו הי' בפשטות מאד, בליל שב"ק לא אמר תורה של עצמו, אלא הי' דרכו ע"פ רוב ללמוד מתוך ספר זרע קודש להרה"ק מראפשיץ או בספר דברי חיים, והרבה פעמים הי' נשאר לאחר עריכת השלחן לספר סיפורי צדיקים שהי' נתמשך לפעמים עד אור הבוקר.

סיפר מרן העצי חיים שבחתונתו הי' מסובים כחמישים צדיקים, וחותנו רש"א הי' משמש אותם בעצמו וחלק כיבוד לכל אחד בפני עצמו, אביו הרה"ק בעל קדיו"ט הי' יושב לימינו ולידו הי' יושב דודו (אחיו של אמו) הרה"ק ר' אשר אנשיל אשכנזי זצ"ל, ובאמצע הסעודה הסתכל אביו על רש"א ואמר לדודו, "מיר האבן א מזל אז די וועלט איז נישט קיין מבין אויף אונזער מחותן רבי שלום אליעזר, וען די וועלט וואלט אים פארשטאנען, וואלט קיינער ביי אונז נישט געעפענט די טיר און יעדער וואלט געשטראמט צו אים".

פועל ישועות

הי' מפורסם לפועל ישועות גדול ואלפים באו להתברך ממנו, פ"א בא אליו אחד בבקשה שינצל מהצבא, א"ל רש"א שיקח עמו חתיכת צוקער וכשיתיצב לפניהם יוציאו ויברך שהכל נהי' בדברו אז בוודאי ינצל, וכן עשה וניצל, כאשר בא אליו אחר כך, א"ל רש"א שא"ל כך דאיתא במשנה ברכות "על כולם אם אמר שהכל יצא".

אחד מחסידי הרה"ק מנאסוויד זי"ע שבנו נחלה מאד והרופאים כבר ייאשו אותו, ואותו חסיד חשב אילו הי' הרבי (מנאסוויד) חי, אז הי' לו איפה לילך אחר ישועה ועכשיו אין לו לאן לפנות עם צרתו, והי' מאד עצוב, ובתוך כך נתנמנם וראה בחלום רבו וא"ל: "למה אתה כ"כ עצוב, שלח 'קוויטל' להרה"ק ר' שלום אליעזר מראצפערט", והחסיד חלם שלקח כסף לפדיון ביחד עם קוויטל ושלחם לראצפערט, כשהקיץ ראה שהוטב קצת לבנו ממש לא כדרך הטבע, ותיכף שלח קויטל לראצפערט, ותוך זמן קצר נתרפא בנו לגמרי.

ימי ההילולא

י"ח סיון

- רבי ישכר דוב (הסבא קדישין) מראדישיץ ב"ר יצחק תר"ג
- רבי לוי יצחק מאנזאהן מאוויערנא (בך יברך ישראל) ב"ר יוסף תרצ"ו
- רבי ירוחם הלוי לייבוביץ (משגיח דישיבת מיר) ב"ר אברהם תש"ד
- רבי יעקב אלימלך פאנעט מדעעש ב"ר יחזקאל תש"ד

י"ט סיון

- רבי אברהם יחזקאל רייך זצ"ל אב"ד מוואַרבויער תרי"ח

כ' סיון

- ר' יסוף ירגאס ב"ר עמנואל (שומר אמונים) ת"צ
- רבי צבי הירש מנאדבורנא ב"ר שלום זעליג (צמח ד' לצבי) תקס"א
- רבי אהרן זעליג מוויישניצא ב"ר ארי' לייביש מוויישניצא תרל"ח
- רבי זא וואלף מראחמסטריווקא ב"ר יוחנן תרצ"ז
- רבי נתן דוד הכהן האלענדער אב"ד אמסנא ב"ר יוסף תרצ"ח
- רבי אליעזר פיש מביקסאד (שם אליעזר) ב"ר משה תש"ד
- ובנו רבי חיים משה פיש אב"ד מאנאשטור תש"ד

עינים צופיות

סיפר הרה"ח ר' טובי' יואל שטיינער ז"ל מעשה נורא מרש"א איך שניצל ממיתה בזכותו של רש"א, ומעשה שהי' כך, שהוא נסע לקאלוב בז' אדר על יומא דהילולא של הרה"ק מקאלוב, ומצא שם את רש"א, ורש"א לא קרב ממש אל הציון אלא עמד מול הביה"ח והתפלל, אח"כ סיפר רש"א שפ"א ביומא דהילולא של הרה"ק בעל ארי' דבי עילאי זי"ע, בא אל אביו הד"ח חסיד מעיר וויזשניצא ששם מונח הרה"ק בעל ארי' דבי עילאי זי"ע, שאלו אביו למה אתה לא בוויזשניצא היום שתוכל לילך על הציון, תירץ עצמו החסיד שהוא כהן ובכל אופן אינו יכול לילך אל הקבר, אמר לו אביו שלא צריכים לילך ממש ליד הקבר ודי אם הוא בעיר שהצדיק מונח, כשסיים רש"א לספר הפך פניו לר' טובי' יואל ושאלו אם שמע הסיפור, וענה כן, אבל הי' פלא בעיניו למה דייקא לו שאל אם שמע הסיפור, לימים אחרי המלחמה שגלה לרוסיא, כשחזר משם עבר עם עוד קבוצה אנשים שניצלו, דרך עיר ליזענסק, הי' כמה מחביריו שהציעו לילך לציון של הרה"ק ר' אלימלך זי"ע, אבל כמה אמרו שסכנה לילך שיש הרבה גוים שלא יכלו לסבול זה שנשתיירו עוד יהודים בעולם והשנאה גדולה מאד והרגו כל יהודי שמצאו, ר' טובי' יואל נזכר אז מהמעשה שהי' לו עם רש"א, חשב שוודאי לזה כיון רש"א אז, והחליט שלא ילך אל הציון, אלא יתפלל ממקומו, אבל השאר הלכו להציון אבל ל"ע לא חזרו ורק הוא נשאר בחיים בזכות רש"א.

י"ח סיון

הגה"ק רבי ישכר דוב מראדושיץ זי"ע

צור קודש מחצבתו

הרה"ק ר' ישכר דוב נולד בשנת תקכ"ה בעיר ראדישיץ לאביו ר' יצחק שהי' איש תם וישר ירא השם, אשר שימש בתור משרת, את המגיד הק' ממעזריטש זי"ע, ולאמו אשר היתה אחותו של רבי זונדל מראדישיץ זצ"ל מתלמידי הרבי אלימלך מליזענסק זי"ע, יסופר שאצל המגיד הי' משרתת בתולה הבאה בשנים שהיתה מכוערת וחולנית רח"ל, ולאבותי' הי' קשה לעשות עמה שידוכין, פע"א קרא המגיד את משרתו הב' יצחק והציע לו את השידוך, בתחילה לא רצה לשמוע מהשידוך, באמרו לרבו שהכל מה שרבו מצוהו הוא מוכן לעשות, רק דבר זה אינו יכול לעשות, כי איך יוכל לסבול את גודל הבושה, והמגיד הפציר בו מאד, והבטיח לו שאם ישאנה יהי' לו ממנה בן שיהי' שמו כשמו, ויאיר לכל העולם כולו כמוהו, ואז הסכים לעשות ציוו רבו, ותיכף כתבו תנאים ונשא אותה, ואכן נולד להם בן שנתפרסם ל"גדול בעלי המופת בדורו" וזכה לתוארים גדולים כגון "הבעש"ט השני", "הסבא קדישא מראדישיץ".

במעלליו יתנכר נער

כבר מימי ילדותו התנהג בקדושה ובטהרה יתירה ממש כאחד הקדושים, וכד הוה שבע שנין כבר הי' דרכו לילך כל יום במקוה ולטבול את עצמו לקבל עליו קדושה יתירה, אף בימות החורף שעל פי רוב הי' המים קרים ונקפאים, שידוע לא חממו אז המקוואות בפרט בעיירה קטנה, ועם כל זה לא הפריע לו את דרכו בקודש ותבר גזיזא דברדא וטבל, ועשה את זה בסתר לבל יודע לאיש אחד מעשהו בקודש.

עד שביום מן הימים נודע הדבר ע"י מעשה שהי': להרה"ק מראדישיץ הי' חבר אשר למד עמו בחדר, והי' מאד דבוק בו, והוא גם ידע את מעשהו בקודש, והתקנא בו ועשה כמעשהו וג"כ הלך למקוה עמו, עד שפעם אחת בהלכם למקוה קרה מאד בימות החורף, התקרר החבר עד מאד ונפל למשכב, עד שהגיע לידי סכנה רח"ל, והנער הודה סיבת התקררותו, ואמו של הנער כששמעה דברי הנער, הלכה להעלם הקדוש ושפכה עליו חמתה, על מה ולמה עשה כך אם הוא משוגע מה הוא רוצה מבנה, והעלם נסה להצטדק שלא אמר לו אף פעם ללכת עמו למקוה, וכשמעו את מצב חליו של חברו כי רע מאד, נכמרו רחמיו עליו, ורץ תיכף אל העלי' שעל הבית, והתבודד בינו לבין קונו ואמר תהלים מהחל עד גמירה בדמעות שליש, והרבה כל כך בדמעות עד שנתמלא צלוחית קטן מדמעות, אח"כ לקח חתיכת צוקער וטבל אותו בהדמעות, ונתן לתוך פיו של החולה ותיכף הוטב לו ממחלתו המסוכנת, ונתרפא כאחד האדם.

תורה מתוך הדחק

ימי נעוריו עברו עליו בעוני ובמחסור, אחר חתונתו עבר לגור בעיר חנטשין, ועסק בהוראה, אולם הוא לא הצליח בפרנסה זו, והלך קצת כרוכל למכור דברים קטנים בהכפרים, אבל גם זה לא הצליח ואשתו הרבנית קיבלה על עצמה את עול הפרנסה והיתה מתפרנס ממה שהיא היתה כובסת בבתי העשירים, כדי שיוכל בעלה הק' לעסוק בתורה ועבודה באין מפריע.

לימים כשכבר הי' מפורסם בעולם לפועל ישועות ונהרו אליו אנשים רבים להנות ממנו עצה ותושיה ולקבל ברכותיו, סיפרה הרבנית לפני קהל חסידים, שפעם אחת בימי חורפם שהעניות הי' מנת חלקם, ובעלי לא שלח בידו במסחר כי הי' בטלן עד שקראו אותו בעריל בטלן, ולא הי' בידינו אפי' שוה פרוטה, והי' ימים שהיינו מתענים כמה ימים רצופים, פע"א אמר לי בעלי הקדוש, עד כמה תסבול אצלי כל כך דחקות, שמע בתי איעצך ותמלטי נפשך מחרפת רעב, הלא את רואה שאני בטלן ולא מצליח בשום מלאכה, אני אתן לך גט פטורין ותוכל להנשא לאחר אשר יכלכלך ויטיב לך, ולא תגוע ברעב בגללי, ואני כאשר אבדתי אבדתי, ועניתי לו למה ידבר כך הלא ידעת שנפשי קשורה בנפשך, ובאשר תלך אלך ועוד נשמתי בי לא אעזבך רק המות יפריד בינינו, וה' הטוב יראה בעניינו וירחם עלינו בקרוב וירחיב את גבולנו.

והרבנית המשיכה לספר מהיכן שאבה את הבטחון החזקה הזאת, ממעשה שקרה לי בימי נערותי בבית הורי שהי' דרים בכפר, ואצלם הי' מצות הכנסת אורחים יקר מאד, ותמיד עמדו על פתח ביתם שעמדה בפרשת דרכים לראות אם יש עוברים ושבים והכניסו אותם לביתם ונתנו להם לאכול ולשתות, ותמיד היתה ביתם מלאים עם אורחים ואביה ואמה עמדו ושרתו אותם במאור פניהם, פ"א הי' יומא דשוקא ואבי ואמי הלכו שם לרגלי מסחרם, והי' צריכים לשהות שם כל היום, אז בקשו ממנו אבי ואמי שאני יהי' תחתם אם יהי' איזה עובר ושב ליתן לו אוכל וכדו', ונסעו להעיר, והנה באו שני אורחים, וכשדרכו על מפתן ביתינו וראו שאין איש בבית רק אני לבדי יצאו בחיפזון כי לא רצו להיות לבד עמי בבית, וראיתי על פניהם כי אנשים חסידים הם, והיתה לי צער מזה כי ידעת שהם רעבים ויעפים מן הדרך, ובשבילי לא באו הביתה, רצתי אחריהם וצעקתי אחריהם אנא כבר מוכן לפניכם אכילה ושתיה סעדו לבכם ואחר תעבורו, ואני אמתין בחוץ ולא תעברו על איסור יחוד, וכשמעם דברי נכנסו לבית ואכלו ושתו, כשיצאו מן הבית ברכוני שאזכה להנשא לאיש צדיק וקדוש שיאיר לכל העולם בתורתו וחכמתו, בלילה כשחזרו הורי ספרתי להם כל המאורע, שאלני אבי על צורת האנשים האורחים, וכשציירתי לפניו את צורתם, קפץ אבי מתוך שמחה ואמר הלא ידעת בתי שאלו היו האחים הקדושים רבי אלימלך והרבי ר' זושא זי"ע, ומאד שמחו על שזכו להיתו אושפזוכני של הני תרי צדיקיא, וביותר שמחו על הברכה שברכונו, והנה כאשר אני רואה שברכתם נתקיימו בי שנשאתי לאיש צדיק וקדוש, היתכן מפני חיי שעה שדחוקה לנו כעת להתגרש ממך הרף ממני ואל תדבר עוד כדברים האלה, כי תשועת ה' כהרף עין, וכששמעו דברים אלו שוב לא חזר לדבר עמי כדברים האלה רק אדרבה חיזק אותי בדבריו הק' עד שריחם ה' עלינו ונתפרסם בעולם.

בצל רבותיו

בזכותה של אשתו שקבלה על עצמה את עול הפרנסה זכה לעסוק בתורה ועבודה ולעלות במדריגות עליונות, רוב השנה כיתת רגליו בחצרות גדולי החסידות, כמו שאמר על עצמו "תיתי לי שזכיתי לשמש על ידי מאה ועשרים תלמידי חכמים כולם בעלי רוח הקודש", אך תלמיד מובהק הי' להרה"ק ר' משה לייב סאסעבער זי"ע שישב אצלו איזה שנים רצופות, ומהרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זי"ע שמהם קיבל רוב תורתו, ואף כתב דברי תורה ששמע ממנו ולא רצה להדפיסו בחייו (ונדפס לאחר פטירתו ע"פ פקודתו של תלמידו הגדול בעל ה"תפארת שלמה" זי"ע), גם קיבל הרבה מהרה"ק החוזה מלובלין ומהרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע ונביא כאן אחד לאחד.

רבו הק' החוזה מלובלין זי"ע

רבו הק' מלובלין העיד עליעו שאפילו אם ירכינו לפניו את כל שבעת הרקיעים לא יבוא לידי גבהות הלב.

פעם אחת בעת שבתו בלובלין נכנס אל רבו הק' בבכיה נוראה: רבי, אני רוצה לחזור בתשובה שלימה ואיני יודע הדרך, שאלו רבו: על איזה חטאים רוצה אתה לשוב, אמר לו: בעל עבירה גדול הנני עד שאפילו את חטאי איני יודע, נכנסו הדברים ללב הרבי מלובלין עד שהתחיל גם הוא לבכות ואמר: כמוני כמוך, בא ונעשה יחד תשובה שלימה...

יסופר שפע"א כשהי' עם אחוזת מרעיו באיזה כפר על אם הדרך התאכסן בבית אכסנאי מאחב"י, וכשנכנס אל חדרו מיד נתמלא שמחה גדולה, כן היה כל שהותו שם שהשמחה מלאה ועלתה על גדותי לבו, כששאלוהו מקורביו לשמחה מה זו עושה, שלח לקרוא את בעל האכסניא ושאל אותו: אמור נא לי מנין לך שעון האורלוגין התלוי על הקיר בחדרי, אמר לו בעל הבית: מה אומר ומה אדבר, בבית מגורי כאן התאכסן פעם כמה ימים איזה יהודי ור' יוסף שמו, וכיון שלא היה לו בידו מעות לשלם לי נתן לי שעון ישן זה ואמר לי שהוא ירושה מאביו, ובלית ברירה אחרת הסתפקתי בתשלום זה, מיד אורו עיני הרה"ק ואמר: אכן נודע הדבר, הלא זה היה הרה"ק ר' יוסף מטורטשין בנו של רבי הקדוש מלובלין זי"ע, והוא הדבר אשר מילא את לבי בשמחה, והוסיף לבאר הדברים לפני מקורביו באר היטב: דעו לכם, כי כל שעון משמיע קול ענות של עצבות, שהרי הוא מודיע לאדם שהנה חלף ועבר עוד רגע מימי חייו והנה זה מתקרב לו שעת האמת השעה שילך בה כדרך כל הארץ, לא כן שעון זה שקולו קול שמחה הוא, קול גאולה הוא מבשר הואומר, קול דודי הנה זה בא, הנה זה עומד אחר כתלינו...

המגיד הק' מקאזניץ זי"ע

אחר פטירתו של רבו המגיד הק' מקאזניץ זי"ע התבטא פעם והעיד שרבו מתגלה אליו בכל בוקר ולומד עמו שיעור בצוותא, יסופר שהרה"ק הראה עזוז נפלאותיו בריפוי חולים עם שמן זית שהיה לו מן המגיד, הסכמת קדשו של הרה"ק מראדישיץ מעטר את ספרו הק' של רבו המגיד – "עבודת ישראל"

הרה"ק ר' משה לייב מסאסוב זי"ע

מסופר שפעם נסע הרה"ק עם רבו לעיירה מרוחקת שהתגוררו בה הרבה מתנגדים לחסידות בעלי לצון, ובראותם את הרבי עם תלמידו, התקבצו סמוך לאכסנייתם והחלו לרגום את חדרם באבנים, ובראות ה רה"ק את צרת נפשו של רבו הק', ניגש אל החלון הכריז ואמר: כל החולים והצריכים לישועה כל שהוא גשו נא הלום ותראו את ישועת ה', עד מהרה נאספו ובאו כל הצריכים לישועה והרה"ק ריפא אותם מיד, ובכך נסתתמו פי המקטריגים והמתנגדים באמרם: מה אם התלמיד כן, הרבי על אחת כמה וכמה.

הרה"ק בעל "אוהב ישראל" מאפטא זי"ע

ממנו קיבל את רוב תורתו ואמר עליו בסוף ימיו: לא ראיתי צדיק עם משקל של זהב בפה כמו שראיתי אצל רבי הק' מאפטא, וכפי האמור גם כתב ורשם את חידושי תורותיו בספר "תורת אמת".

בהחתונה הגדולה ב"אוסטילה" כידוע אמר הרה"ק מראדישיץ את דברי הבדחנות, וקודם שנשא דבריו הכריז: מי שלא תיקן חטאות נעוריו אל ירקוד בחתונה זו, וגעו כל העם בבכיה, וצדיקים העידו שלב כל המשתתפים נתעורר לאביהם שבשמים ועשו תשובה מאהבה.

היהודי הק' מפרשיסחא זי"ע

על ידו נתגלתה קדושתו וגופא דעובדא הכי הוה: הרה"ק ר' ישעי' מפשעדבארז זי"ע שהיה מבני החבריא קדישא תלמידי החוזה הק', ורבו הק' היה קוראו "ארון הספרים שלי", השיח את צערו לפני רבו אשר בעת שהוא מכניס את בניו בבריתו של אאע"ה אי אפשר לו לעצור את הדם ועי"ז מתו בניו מחמת מילה רח"ל, החוזה הבטיחו ואמר לו: הנה יוולד לך בן זרעא חיא וקיימא, ואכן לתקופת השנה נולד לו בן, וכשבא לכבד את רבו בסנדקאות, אמר לו רבו שמחמת חולשתו אינו יכול בכך וציוה לו שיכבד את הרה"ק מראדישיץ, ויהי ביום השמיני נתקבצו ובאו תלמידי הרבי מלובלין לשמחת הברית ובראשם היהודי הק' מפרשיסחא והרה"ק ר' ישעי' כיבד את היהודי הק' שיכבד את המכובדים בהכיבודים כפי ראות עיניו הק', בהגיע לכיבוד הסנדקאות כיבד בקול את האברך: ר' בעריל מראדישיץ, הנאספים הביטו סביבם לראות אל מי כוון, גם הרה"ק בעצמו מרוב ענוותנותו לא עלתה על דעתו שאליו מכוונים הדברים, עד שהיהודי הק' ניגש אליו והראה עליו באצבעו: עליך אנו מתכוונים, ולקח את הרך הנימול ונתנו להרה"ק ואמר לו: בעריל, קח את הילד והחזירהו בריא ושלם כאחד האדם מבלי שום מכשול ח"ו, בלית ברירה התיישב הרה"ק על כס הסנדק, וכשהחל הדם לזוב הזכירו שוב היהודי הק' על "תנאו", מיד פרץ הרה"ק בבכיה נוראה והזיל דמעות לרוב עד שנעצר הדם והילד נתרפא, ואכן מני אז נתפרסם שמו ברחבי תבל.

צדיק מה פעל

אחר שסבל מדחקות עבר מחנטשין לחמיאלניק, אך גם שם לא חל שינוי לטובה בדחקותו, ועבר לעיירה הקטנה ראדישיץ אשר כיהן שם ברבנות, ושמה נתפרסם שמו בתפוצות לפועל ישועות גדול, אשר ראו אצלו מופתים אשר לא ראו אצל שאר צדיקי דורו, ואלפי ישראל נהרו אליו בבקשותיהם ובצרותיהם.

תלמידו הרה"ק בעל תפארת שלמה זי"ע שאלו פע"א למה צריך להמופתים אשר הוא עושה, הלא יותר טוב ללמוד לתלמידים הצמאים לדבר ה' דרך חסידות, השיב לו "כי הוא נשלח לעולם הזה לפרסם אלקותו ית"ש בעולם".

גם צדיקי דורו שלחו לפניו בקשתם להפקד בישועה ורחמים, ופע"א כשחלה הרה"ק ר' איציק'ל מווארקא זי"ע שלח אליו ר' איציק'ל שליח מיוחד עם פתקא ופ"נ עבורו, שלח לו הס"ק ע"י השליח חתיכת צוקער לסגולה, כאשר בא השליח בחזרה אל ר' איציק'ל לקח ממנו החתיכת צוקער בידו ואמר: הננו מוכן ומזומן לקיים מצוות לשמוע דברי חכמים, ואכל החתיכת ציקער, ותיכף הרגיש שינוי לטובה, עד שהבריא לגמרי, ומאז על כל צרה שלא תבא שלח תיכף אל הס"ק פתקא עם פ"נ שיתפלל על זה.

גם הי' לו כמין "אפטייק" תיבות מיוחדות שבהם הי' מונחות כמה מיני סמים שעשה בעצמו משירי יין מקידוש והבדלה, שיורי מאכלי שב"ק, שיורי אפיקומן, ומד' מינים, ומהושענות, מנטף הבדלה, ושעוה מנרות יוהכ"פ, גם מיני משיחות שעשה מנותר קנקנים משיורי שמן מנר חנוכה ונר שבת, ועוד כדומה משיורי מצוה, שמה נתן להחולה למשוח על מכה או לאכול הרפואה וריפא בזה חולים שהרופאים כבר ייאשו עצמם מהם.

פ"א בא אליו איש אחד עם מכה על ראשו אשר סבל ממנו יסורים גדולים והרופאים לא מצאו תרופה למכתו, הוציא הס"ק איזה סם משיחה מאחד התיבות, ומשח הסם על מטלית לבנה ונקיה, ושם את המטלית על מקום המכה, וצוה להאיש שתהי' שם מעת לעת ואחרי כן יבוא אליו, למחרתו בא אליו האיש, הסיר הס"ק את המטלית, ולא נשאר שום רושם מהמכה, והי' שם הרה"ק ר' נתן דוד משידלאוויצי זי"ע, כשראה את כח הרפואה העצום של הסם בקש מהס"ק שיתן גם לו קצת מן הסם, אולי יצטרך לכך לעת מצוא, ענה לו הס"ק המשיחה זו אין שום תערובת של סמים, עשיתי זאת רק מהתפוח בדבש שאכלתי בליל ראש השנה העבר, וממה שנשאר שחקתי ועשיתי המשיחה הזאת.

פע"א אירע שבמשך איזה שבועות נתאספו יחדיו בערך ד' מאות חולים מסוכנים, ולא הי' לו פנאי להפנות אליהם ולתת לכל אחד תרופה, כי הי' קשה עליו לבטל שיעוריו הקדושים שהי' לו, קרא למשמשו ויצוהו להכריז בכל העיר שלמחר בשעה שלישית אחר הצהריים עד שעה רביעית יבואו כל החולים ליד הבאר הנמצא ליד ביתו, ושם יתן להם תרופתם, וכן הי' למחר התאספו כל החולים להבאר ההוא, והחולים שלא יכלו לבא בעצמן הביאו אותם בעגלות, וצוה לקחת שני אנשים גבורים שישאבו מים מהבאר כל אותו שעה ויחלקו לכל החולים שישתו מן המים וגם ירחצו אותם מן המים, וכן עשו וכולם נתרפאו ממעיני הישועה, ובתוך החולים נמצאו אנשים שפקפקו בזה מאמינים ואינם מאמינים שלמחלות קשות כאלה יועילו המים ההם לרפואתם, ולא באו אל הבאר, רק באו אח"כ להס"ק שירפאם, השיב להם אני התפללתי אל ה' שימתיק לי המים שעה אחת שאוכל לרפאות בהן החולים שבאו אלי והמתיני עלי זה כמה שבועות למען שלא אצטרך לבטל זמני משיעורי תורה שלי, והשי"ת ריחם עלי ומילא את בקשתי, ועתה אם לא האמנתם בי לקחת מים חיים מהבאר ההוא כשאר החולים, אין לי שום עצה כעת עבורכם, והלכו בפחי נפש.

כ' סיון

הגה"ק ר' צבי הירש מנדבורנא זי"ע [צמח ה' לצבי]

מתולדותיו

הגה"ק ר' צבי הירש מנדבורנא בעל "צמח ה' לצבי" זי"ע נולד בשנת ת"ק לאביו רבי שלום זעליג ז"ל שהיה מתלמידי הבעש"ט הק', בילדותו היה עם אביו אצל הבעש"ט הק' אשר השתעשע עמו ונטלו על זרועותיו ובירכו שלאילנא רברבא יתעביד, גם הסתופף בצל המגיד הק' מזלאטשוב שהיה רבו המובהק וחיבה יתירה נודעת לו מרבו זה שאף העיד עליו שאליהו הנביא זל"ט חפץ את קרבתו, כמו"כ הסתופף בצל המגיד הק' ממעזריטש זי"ע.

טרם פטירתו סמך את ידיו על תלמידו הרה"ק ר' מנחם מענדל מקאסוב בעל "אהבת שלום" זה הי' בראשית שנת תקס"ב כאשר נחלה אז קרא אותו וסמך את ידיו על ראשו ויבחר אותו להיות ממלא מקומו אחר פטירתו ועל פיו יצאו כל אנשי שלומו, ויצו עליו שמעתה ילון בבית מדרשו הסמוך לחדרו, ובכל לילה כחצות הי' בא אצלו ומסר לו כל הנחוץ, ומתחילה פחד מאוד ללון שם בעצמו יען כי ראה כמה נפשות שבאו אל רבו מהעולם העליון לתקנן, עד כי למד עמו גם דבר הזה והרגל נעשה טבע, ככה חלף ערך חצי שנה עד כ' סיון כי אז עלה רבו לשמי מרום.

ספרו הק' "צמח ה' לצבי" ידוע בתפוצות ישראל ומתאמרא משמיה דהרה"ק מצאנז זי"ע שיהודי צריך למשכן את השטריימל ולקנות הספר "צמח ה' לצבי", והגה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב זי"ע היה לו שיעור קבוע ללמוד בו מדי יום ביומו.

וידוע מה שהיה מרגלא בפומיה דכ"ק מרן רבינו הק' זי"ע אשר אף גם מביאו כמה פעמיו בספריו הק' את לשונו הטהור של ספה"ק צמח ה' לצבי פרשת ראה, ומפני חיבת הקודש נעתיק כאן לשונו הק': ע"ד שכ' בספר ש"ך עה"ת בשם רבינו בחיי, וז"ל: ובזה תבין איך מקום השכינה וכו' שהיה כהן גדול נכנס פעם אחת בשנה אחר כמה טבילות וקידושין ואחר כמה תפילות שהיו ישראל מתפללין עליו, איך עתה בית תורפה של ישמעלים בית עבודה זרה שלהם, אלא שנתקפלה ירושלים וגברה עליה קליפה של שאר ארצות, ואפשר שבקיפול ארצות באה שם רצועה מארם עד שבנו שם בית העבודה זרה, והם חושבים שבנו בירושלים והם מכזבים וכו', והנה "ארץ" נקרא ארץ ישראל, ו"חוצות" נקרא חוץ לארץ, וז"פ הפסוק שכבו לארץ חוצות, ר"ל שהחוצות שוכבים על ארץ ישראל, וזהו בוודאי אחר שיתרחב ירושלים וכו' בודאי הרצועה מארם והחוצות השוכבים על ארץ ישראל יאבדו ממקום זה, כי אין זה מקומם רק שהגוים העובדים שם עבודה זרה הביאו לשם רצועה מארץ העמים הטמא וארץ ישראל מתקפלת תחתיו, עכדה"ק.

יום כ' סיון

לקט מאמרי קודש מכל צדיק וקדוש עליון מגדל קדושת היום וסגולתו

קדושי וגאוני ארץ קבעו את יום כ' סיון ליום מספד ובכי וליום צום זכרון לאור התלאות, הצרות ההשמדות אשר עברו ביום זה עם בני ישראל משך תקופות תתקל"א ובפרט בשנות ת"ח ות"ט, סיפור התקופה וסדר המאורעות שייחסו לאותה תקופה היתה במדינת פולין ועריה ונמשך לערך של שתי שנים כאשר התחיל משנת ת"ח ונסתיים בשנת ת"ט. משך שתי השנים עברו האכזרים הרוצחים ימ"ש מעיר לעיר, ומכרך לכרך ומפלך לפלך והרגו ורצחו במיתות משונות אלפים מישראל (י"א מאה אלף וי"א מאתיים אלף וי"א שלש מאות אלף, ועי' בליקוטי מהרי"ח שהביא בשם ס' שבט יהודה שכ' בשם הש"ך שנהרגו לערך מאה אלפים), ואנסו היהודים להמיר את דתם ח"ו אך כגיבורי חיל עמדו היהודים נגדם וקדשו שמו יתברך באופן מבהיל ביותר והרבה קהילות קדושות שלימות נעקדו אז על קידוש ה' רח"ל.

חכמי הדור מצאו רמז בזוה"ק כי בשנת ת"ח הוא זמן הפקידה, דאיתא בשם רבי אלעזר בן ערך דבאלף שתיתאי לזמן ארבע מאות ותמניא שנין יהיו קיימין כל דיירא עפרא [יקומו כל ישיני עפר] ובגיני כך איתערו חבירנא על פסוקא דקרא לון בני ח"ת דיתערון לח"ת שנה, וע"ז רימזה התורה בשנת היובל "הזאת" תשובו איש אל אחוזתו, כי ה' אלפים וא"ת היא שנת ת"ח, כשישתלם הזא"ת שהוא חמשת אלפים וארבע מאות ותמניא תשובו איש אל אחוזתו. "ומאן יתקיים בקיום דתיה בהאי זימנא" שיהיו אז צרות גדולות עד מאד ויהיו עת הבירור להשיב הנשמות לשורשן. ונתפרסמו אז דברי הרמ"ק (הובא בספר אור החמה פ' שמות) שאמנם נעלמו כמה קיצים בעוונותינו אמנם לא יעבור ת"ח לכל הדברים שבעולם. וכן קונן הרה"ק רבי שעפטיל הורוביץ בן השל"ה "בת"ח למספר אלף השישי אמרתי בליבי לצאת חופשי כי היא היתה מיועדת לעץ קץ ושנת גאולה". גם הגה"ק רבי שמשון מאוסטרופולי הזכיר בכתביו את דברי הזוה"ק הנ"ל, והוסיף רמז נפלא מעצמו על זה, שכן במגילת אסתר מצינו ח' רבתי בתיבת "חור" ות' רבתי בתיבת "ותכתוב אסתר" שביחד המה תיבות ת"ח והוא רמז לגזירות הקשות של שנת ת"ח, כי גזירת המן היתה להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים, וגזירה זו אשר נתבטלה בשעתו בימי המן מ"מ חזרה ובאה בשנת ת"ח.

יום צום ומספד

מקורות רבים מצינו בפוסקים - שחיו בעת ההוא - לקבוע אותו יום כ' סיון לצום ולבכי, ובראשם הש"ך אשר קבע אז יום זה לתענית, ועל אף שההריגות נתארכו במשך כל שנת ת"ח ות"ט מ"מ לא קבעו רק על יום כ' סיון לתענית וכיוונו בזה על כל השנתיים ימים.

הש"ך חיבר "קינה" מיוחדת לאותה תקופה בשם "**מגילת עיפה**" מיוסד עפ"י סדר הא"ב ונדפס בסידור תפילה ישרה (דף ל'), וגם רמזו המוסיפים בסליחות שאומרים בכ' סיון שנתחברו לאור גזירות תתקל"א (ומודפס בסידורים שלנו). וגם בתפילת קל מלא רחמים אשר נתחבר על גזירות ת"ח ת"ט (הנדפס בסידור יעב"ץ) שמיוסד לזכרון הקדוש יחיאל מיכל מנעמיראוו זי"ע הי"ד אשר נרצח במיתה משונה בגזירה ההוא.

ועי' במגן אברהם (סימן תקס"ח סק"ט) רמז בתו"ד ענין התעניות ליום זה, שבכל מלכות פולין נוהגין להתענות ביום כ' סיון, שבנת ת"ח ות"ט לאלף השישי נהרגו אלפים ורבבות מישראל על קידוש השם.

וכמו"כ מוצאים אנו בשע"ת (סי' תק"פ) שכותב בזה"ל: "**גם בשנות ת"ח נחרבו שני קהילות גדולות באותו היום, גם נוהגין להתענות בכל מלכות פולין**" עיי"ש. עוד כתב שנכתב בפנקס ארצות **שהגזירה להתענות היה על בן י"ח לזכר ובת ט"ו לנקבה.**

וידוע דבשנת ת"י התכנסו חכמי הדור, גדולי ועד ארבע ארצות, והחליטו "**לקבל עליהם ועל זרעם אחריהם להתענות בכל ארבע ארצות** (פולין גדול, פולין קטן, ליטא ורייסין) **את יום העשרים בסיון**", בכך חידשו תקנה קדומה, כי יום זה שהוכפלו בו הצרות על גלות ישראל בארצות איירופא כבר נקבעו לתענית ולתפילה ע"י רבותינו הראשונים חכמי צרפת ובראשם רבינו תם, אחרי המאורעות שאירעו בשנת ה"א תתקל"א בעיר בלויאש, ובמשך הדורות נשתקע הדבר, ואם כי לראשונה הותקן התענית רק על עיר בלויאש לבדה, למרות שגם שאר ארצות קיבלוהו עליהם, הרי תוקף התענית ניתן עכשיו בכל הארצות ששתו את כוס התרעלה ונחרבו ע"י הצורר חמיל ימ"ש וגייסותיו.

המקובל הקדמון ר' נפתלי הירץ בעל "העמק המלך" שחי בתקופה הזאת, מביא בספרו העוסק בחכמת הנסתר, שנה זאת כשנת קץ, ואף הוסיף רמז נוסף "בזאת" יבוא אהרן אל הקודש..

אולם נטרפה השעה ונתהפכה אותה שנה משנת גאולה לשנת יגון ואנחה, ובאותה שנה החלו הגזירות הידועות של שנות ת"ח ות"ט, ונהרגו אלפים מישראל על ידי הצורר חמילנעצקי ימ"ש, וביניהם קדושים וטהורים כגון הרב הקדוש המקובל הנורא רבי שמשון אוסטרפאלי זצ"ל ונתקיימו המשך דברי הזוה"ק שם "מאן יתקיים בקיום דתיה".. על שנה זאת, שהיו באותה שנה נסיונות עצומים בקיום ועמידה באמונת ד'.

אמנם כאן המקום לציין שהרבה מאותם שנות פקידה היו מאורעות של חבלי משיח, וכך כתב הרה"ק מראפשיץ זיע"א (בס' זרע קודש) בכל עת פקידה שנזכר בחז"ל ובספרים, היה זמן גאולה וכשלא זכו ע"י שלא עשו תשובה כראוי לא היה אז הגאולה, ואדרבה היו גזירות וצרות צרורות, וכך היה בשנת ת"ח שהיתה שנת פקידה, והיה בה חבלי משיח.

דורשי רשומות רמזו לגזירות הקשות כי לראש צורר היהודים קראו "חמיל" בלשון רוסיא ובלשון פולין קראוהו "חמילנצקי" ואמרו שחמיל ר"ת ח'בלי מ'שיח י'בוא ל'עולם. גם על אותו שנה שנת ת"ח כתבו כי גזירת המן אשר נתבטלה בזמנו חלה ר"ל בשנת ת"ח וכאמור נרמזה במגילת אסתר, כאשר אות ת' של ותכתוב אסתר המלכה ואות ח' של חור כרפס נכתבו באותיות גדולות.

ולפלא לציין שכן מביא הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע בספרו נזר ישראל בשם הרה"ק ר"ש מאיסטרפולי שהר"ת של ת'שלח ח'רונך הוא שנת ת"ח, ומסיים דבריו ואי אפשר לפרש אלא מפה לאוזן.

ועי' בס' ברכות ישועה (להגה"ק ר' חיים ישעיה הכהן בעל מסגרת השולחן וסידור ישועות ישראל) .. "וכן היה בשנת ת"ח שלפי מעשיהם הטובים היו ראויים לבקש על הגאולה ועבר עליהם כל החורף עד אחר הפסח, ולא ביקשו על הגאולה, ואפשר לא היו אומרים כלל תיקון חצות מחמת טירדותם בלימוד הפלפול, וכיון דלא נתאבלו על ירושלים וגלות השכינה, שלטה עליהם הרע דס"א ח"ו, והתחיל האויב להתגבר אחר הפסח, והרג מהם לאלפים ולרבבות ונחרבו הרבה עיירות לא עלינו"..

◆◆◆

המגיד גילה להגה"ק רבי שמשון מאוסטראפולי זי"ע שנתעורר קיטרוג גדול על ישראל באותה העת, וגזירות נוראות עשויות לבוא על ישראל, רבי שמשון התחיל לדרוש ולהוכיח בשער בת רבים את העם לפשפש במעשיהם ולשוב על רוע מעלליהם כדי שישוב ה' את חרון אפו מעליהם, ושלח הרבה מכתבים לגדולי הדור וראשי הקהל בכל מקום לעורר את לבבם לתשובה ותיקון המעשים בטרם תצא חרון האף מאת ה', דבריו עשו אמנם רושם ורבים השיב מעוון, אלא שכפי הנראה כבר נגזרה הגזירה.

רבי שמשון שהיה גלוי וידוע לפניו כל אותן הגזירות הנוראות המתרגשות לבוא, עשה הרבה פעולות עצומות להעביר את רוע הגזירה, והעיד הרמח"ל בספרו דרך עץ החיים שרבי שמשון השביע את הסטרא אחרא וחיילותיו לדעת מה זה ועל מה זה שהם מעוררים קטרוגים על בני ישראל, וכאשר נוכח לראות כי כלתה הרעה לבוא, רצה לפעול שיקבלו עליהם מגדולי ישראל למות על קידוש ה', ומיתתן תכפר על בני ישראל, ושלח לבקש מאת הגה"ק רבי יחיאל מיכל מנעמירוב ועוד א' מגדולי הדור שיצטרפו אליו, ר' יחיאל מיכל הסכים להצטרף ואכן נהרג עקד"ה ביום כ"ב סיון ת"ח, ואולם השלישי לא הסכים וטעמו ונימוקו היה שתקוותו איתנה שיוכלו לבטל הדינים בכח התפילה, ועל ידי זה לא הצליח לבטל את הגזירה לגמרי, אבל במיתת הני תרי צנתא דדהבא הצליחו לפעול שלא תשלוט ידם של הרשעים בכל ישראל, ואף כי אמנם נהרגו רבים וטובים ונחרבו ערים ומדינות, מכל מקום הרבה קהילות ניצלו והרבה גדולי ישראל נמלטו והם החזירו עטרה ליושנה ולא אבדה שארית ישראל.

וכעי"ז סיפר מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע פע"א בסעודת ברית מילה ששמע סיפור אשר נתגלה להש"ך מן השמים כי באם יסכימו שלשה צדיקים עמודי העולם להעדר מן העולם אזי תיבטל הגזירות, ושני צדיקים הסכימו והש"ך לא הסכים כי עדיין לא נגמר חיבורו, ושאלו את הרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע היתכן שלא הסכים הש"ך להיות קרבן עבור כלל ישראל, וענה הרה"ק מבעלזא כי באם לא יהיה הספר ש"ך בעולם אזי בלא"ה לא הי' קיום לעולם, כי תורתו מאירת עיני כל ישראל, כי הם חיינו ואורך ימינו (וכשסיים רבינו לספר עובדא זו הוסיף שאינו יודע מקור מוסמך לאמיתת המעשה).

◆◆◆

בשנת שכ"ט נפלו מדינות אוקראיינה פודוליא וואהלין תחת שלטון מלך פולין, והאיכרים שרבים מהם היו מגדודי הקאזאקן שהתיישבו בחבלי ארץ אלו נשתעבדו לאצילי פולין. במשך השנים התרבו היהודים במקומות אלו, ואצילים רבים מינו אותם למוכסים וגובי מיסים, האיכרים שלא רצו לשלם מיסים נענשו חמורות ע"י הפריצים, וכמובן שראו ביהודים את הגורם והסיבה לכל צרותיהם.

בעת ההוא ישבו היהודים בערי פולין בהשקט ובבטח וכמו שאנו אומרין בתפילת 'קל מלא רחמים' אשר נתחבר לאור הגזירות: "לא האמינו יושבי העיר כי יבוא עליהם צר ואויב". בתקופות הללו לא הרגישו היהודים שום פחד כאשר חיו תחת חסות ממשלת פולין אשר ריחפה וגוננה עליהם, מצבם עם השכנים היתה נעימה בלא שום שטן ופגע.

בימים ההם היו הדת של האומות והמון העם מחולקת לשתי פלגות. פלגה של דת הנוצרים ופלגה של דת היונים, וכמובן שזה הביא קטטות ומריבות בין שני הפלגות. בהתחלפות הזמן נתרומם המלך זיגמוד אשר השתייך לדת הנוצרים והחליט להרים את כבוד דת הנוצרית, ולאור זאת החליף הפקודים והשרים וכל שרי המדינה לאנשי דתו. וגזר שישפילו את היונים אשר נקראו בשם קאזאקן, וגירש הקאזאקן מבית ארמונו והעמידם להיות משומרי הגבול בין מדינות רוסיא לפולין.

מעבר המצור גרו שם מלכות קידרים שהיתה פחדם מרחפת על מדינת פולין ע"כ העמיד המלך את הקאזאקן שהם

יהיו משומרי הגבול שאל יקרבו הקידרים לעמוד במלחמה נגדם. וטעמו ונימוקו היתה כדי להשפילם שאל יתערבו בשלטון פולין ולהיות נכנע תחת הממשלה.

בחודש סיון שנת ת"ח פרצה מלחמה נגד פולין, והקאזאקן בשנאתם – גם יחד עם הסוחרים בקנאתם. באותה זמן מצאו הקאזאקן מקום לנקום את כבוד דתם וההשפלות שעשו להם הממשלה ביניהם היה איש שר צבא רב חיל וגיבור מלחמה הצורר הנודע לשמצה חמילנצקי ימ"ש שאזר להם עוז למרוד במלכות. ומכיון שחמילנצקי הנ"ל ראה שאין בכוחו להביס את כוחות ממשלת פולין, החליט לכרות ברית שלום עם הקידרים אשר ישבו מעבר לגבול ובחכמה ובערמה הכינו את עצמם למלחמה מתחת אפם של מנהיגי הממשלה ואספו חיל רב עם הרבה כלי זיין לקיים מגמתם לכבוש עיר אחר עיר ולהכניע ממשלת פולין תחתיהם.

בשנת ת"ח טרם הספיקו הממשלה להפיק את זממם, צעדו רגלם והתארגנו ביחד והתחילו ללכת לכיון פולין. מחנה הלוחמים הגיע לחיל רב למעלה מס' אלף איש ביחד עם הקידרים והלכו דרך השדות והכרמים עד אשר הגיעו למקום הערים מקום מגוריהם של אנשי מדינת פולין.

ביום ד' סיון שנת ת"ח הגיעו למקום, משם שלחו מרגלים לרגל את החיילים ושרי פולין, המרגלים חזרו משם ואמרו שתושבי וראשי המדינה יושבים בהשקט ובטח ולא ניכרת בהם שום ידיעה ממשיות של רעש מלחמה ושהם מיועדים לנפול עליהם.

במסע הנצחון שלו, עבר אותו רשע עם גדודיו ברחבי אותן מדינות, והחריב מאות קהילות קדושות, כשדמם של אלפי יהודים נשפך כמים, תקופה נוראה זו ידועה כ"גזירות ת"ח ת"ט" או "החורבן השלישי" כפי שמגדירה הג"ר שבתי שעפטיל בנו של השל"ה הק' בצוואתו: "ממש דומה לחורבן הראשון והשני".

כראות הרשע שאין מפגין נגד חיילותיו התחילו לצעוד בעירם והתחילו להרג ולאבד ולהשמיד כל מי שהגיע תחת ידם, שפכו דמם כמים חטפו זקנים עם נערים יחד עם בתולות ישראל, שחטו והרגו לאין מספר, נטלו ילדים פרחי שושנים והרגו בחיקי אמם, חלקם זרקו אל הכלבים בעודם חיים בכדי שהכלבים יקרעו אותם, מהם יסרו ביסורים נוראים בעוד שהנשמה בידם, ולא נתנו להרוג אותם עד שיתייסרו ביסורים מחרידים באופן מבהיל ביותר, שפכו דמם של ישראל בעוד רוח החיים בהם ובעוד נשמתם מפרפרת בתוכם.

מהגרועים שבמעשיהם מסופר על אותו הפוגרום, שנתנו בתוך מעי בני ישראל חתולים חיים וקטפו ראשי האצבעות שלהם כדי שלא יוכלו ליקח החתול משם ה"י.

כמו"כ גזרו ילדי בני ישראל לגזרים נגד עיני אמם ואביהם, המיתות המשונות והחמורות היתה לאין מספר ולאין לתאר, בזזו ספרי תורות בשוקות, נטלו עורות הס"ת ועשו מהם שקות להשתמש בהם, עשאו מהם נעליים לרגליהם, השתמשו מהם לעשות שבילים ללכת בהם, וכרמזו בתפילת קל מלא רחמים: "ספר תורה קרעו בחמתם שרפוהו ודרסוהו בהליכתם", רבים מהמון עם הפילו על הארץ ועשו מבני אדם שבילים עם עגלות ללכת עליהם, אנסו הרבה להמיר דתם וגם אנסו בנות ישראל לטמא א"ע, אך ישראל קדושים בני אברהם יצחק ויעקב עמדו במסירות נפשם. יפקדם השם לטובה על דבר מסירות נפשם כי רבה שאזרו בעת ההוא.

רבים משלומי אמוני ישראל בראותם כי כלתה עליהם הרעה טרם שהקריבו אליהם הרוצחים, נמלטו ונסו לערים הגדולים ששמה היה כח רב לעמוד נגדם. מכיון שהיו בהם מבצרים גדולים, כדי לחוס על נפשם ולשמור על גופם ונשמתם. בשמעם בשורות איוב עזבו את מקומות מגוריהם והונם, יושבי הפלכים והכרכים אשר בסביבות אוסטראה נסו לאוסטראה שהיתה מהערים הגדולים ביותר.

> מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע היה רגיל להתענות ביום כ' סיון, אבל לא אמר סדר סליחות לכ' סיון, ובביהמ"ד סיימו אנשי החברא משניות דקהל יטב לב בהסכמתו סדר ששה סדרי משנה ד' פעמים בשנה (עי' בזמירות דברי יואל חלק ראשון סדר יומא דהילולא דף שכ"ז) וא' מהם הי' ביום כ' סיון.
>
> **מחזור דברי יואל**
> **(לחג השבועות דף תשי"ט)**

בסביבות נעמיראוו נאספו עם רב ונכנסו לעיר נעמיראוו אשר היתה עיר מבצר ושם הרגישו מובטחים ביותר, גם בעיר טולטשין הרבו המחביאים מידי מחבלים וכמו"כ בכל ערי פולין שהרגישו שהקרקע בוערת תחתיהם ונסו עם הנשמה בידם להימלט על נפשם.

בתום ימי הרציחות ועדיין לא שבעה נפשם ושאיפתם של הני רוצחי נפשות ישראל, צעדו עם חיל רב בדרכים כדי למלא תאוותם ולבזז שללם במטרה של רציחה באופן מבהיל ביותר, הכינו ללכת לעוד כיוונים ובכדי שלא יהיה מנוע בידם עשה החכם להרע צורר היהודים כאלמעניצקי שלום עם שרי פולין והבטיחו שאל יזיקו עוד והם שבים הביתה עם החיילים ושלחו אגרות שלמים לכל מדינה.

אמנם בסוד גדול לבל יגלה להמון עם שלחו לכל הקאזאקן אשר בכל מדינות פולין להקהל ולעמוד מוכן בעצה ומזימה במטרת הרציחה לחבל ולהשמיד כימי קדם.

ויודע הדבר להיהודים ע"י ששלחו מרגלים לרגל בין הקאזאקן, ונאזרו עוז ונתקבצו בעיר נעמיראוו והכינו חיל רב מכל סביבות המדינה, ובאותה עת עמדו ונתקבצו כל היהודים בתפילה זעקו והתחננו לפני השי"ת שיעמוד בעדיהם.

ויהי בעת התקבצות העם לתפילה נעמד על רגליו, האי קדוש רבי יחיאל מיכל מנעמיראוו זצ"ל אשר היה מגדולי העיר, ודרש להם דרשה והזהיר את כל העם שיעמדו במסירות נפש נוראה נגדם ואל יתפעלו מההריגות וממעשיהם הגרועים ויעמדו כברזלים נגד הנסיונות שנושים מהם שימרו דתם, ואל יפלו רוחם וכוחם מאת האורב.

דבריו עשו רושם וקיבלו על עצמם שאל יחללו את שם קדשו ועדיף לימסר בעדם להריגה.

על חורבנה של העיר נעמירוב מסופר, כי מאחר שהעיר היתה מבוצרת לא יכלו הקאזאקן לפרוץ לתוכה, כראות אנשי הצבא מה קרה להם, ולהם אין עצה ואין תבונה, כעבור כמה ימי מצור הערימו והיסו עצמם לחיילים פולנים בהניפם את דגלי פולין וכינסו כל המון העם של מדינת פולין ששנאת ישראל בוערת בהם וציוו שיקראו להיהודים שיפתחו דלתות המבצר מפני שהם באו לעזור להם לערוך מלחמה נגד הקאזאקן וביחד נביא עצה ותבונה לדעת דרכי המלחמה נגדם.

ביום הרביעי כ' לחודש סיון פתחו להם שומרי העיר את שעריה, בסוברם שהם חיילים הבאים להגן על העיר, מיד עם כניסתם החלו לפרוע באכזריות, להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן, וכמעשיהם בראשונה כך מעשיהם שמה וגם המון עם של העיר נעמיראוו שבלבם היתה טמונה שנאה עמוקה לישראל נגשו עם הגייסות ובידם חללי חרב, ומיני כלי זיין וסתם אבנים גדולים, וגם מקלות של ברזל, והתחילו להכות מימינה לשמאלה כל מי שמצאו הרגו באין מנוס מפניהם, היהודים נשארו במבצר ללא סיוע ועזר חסרי אונים ועליהם השודדים שרוצחים את כל הבא בידם, בזו שלל ומלקוח עינו בנות ישראל ביסורים קשים ומרים.

מאחורי המבצר היתה נהר, שרבים נסו לשמה וקפצו לתוך הים והרגו את עצמם, מפני ספיקותם אם יעמדו בנסיונות המרים, אזרו עוז וקפצו לתוך המים והרוצחים לא עזבו לעשותם והלכו ושחו אחריהם ובתוך המים הרגו וזרקו עליהם כלי זיין וירו בהם כדי להמית אותם, עד שמימי הנהר נתאדמו מדם ישראל שבו הי"ד, ולא היה אחד מכל העיר שהמירו דתם ולא עמד בנסיון, והיה כששת אלפים איש ביחד עם ת"ח וקדושים מפורסמים.

◆◆◆

בראש המוסרים נפשם היה הקדוש רבי יחיאל מיכל הנ"ל אשר הוא ג"כ הפיל את עצמו לתוך הנהר אבל אחד מהרשעים רדף אחריו וחטפו בתוך המים והתחיל הגאון לבקש על עצמו שיניחו בחיים תמורת אשר יגלה לו כל האוצרות כסף וזהב שיש לו בביתו, וכן היה שהלך אחריו עד ביתו ושם גילה לו אוצרותיו הטמונים והשאירו בחיים.

למחרתו הלכו הקאזאקן מבית לבית אולי נמלט אחד מבני ישראל מידיהם, הצדיק הנ"ל באין בידו שום פודה ומציל ביודע שאין מי שיחוס על נפשו בהשארו בודד בלי עודד, הניס לבית החיים כדי שבאם יהרג באותה מקום יבוא לכה"פ לקבר ישראל. בדרך להימלט נפשו מצא אותו גוי אחד מהקאזאקן וברח אחריו ובידו חתיכות עץ עבה והכו על נפשו הטהור עד שנח נפשו ואתפריד מעלמא הדין לעלמא דכולו טוב, וע"ז מקוננים בתפילת קל מלא רחמים ולו רמזו ז"ל: "יהיר וזריז במדות קל האלוף הגאון הרב מוה"ר יחיאל נשא ידו ולבו לקל הוי אריאל חמיד ורגיג לעילא ולתתא בדרי מעלה ובדרי מטה גזרו ראשו בחרב להוטה, ראה השם חרפתנו והביטה".

וכה כותב בדם לבבו הגה"ק רבי נתן נטע הנובר הי"ד שהעלה עלי כתובים זכרון תקופה נוראה זו בספרו "יון מצולה" (הוא עצמו ג"כ נהרג עקה"ש בכ' תמוז תמ"ג): "בשבת שקודם הגזירה דרש "ראש הישיבה" רבינו יחיאל מיכל לפני בני הקהילה "והזהיר את העם, שבאם יבוא השונא חלילה, שיקדשו שם שמים ולא ימירו דתם", לאחר שנכנסו הקאזאקן וגם הוא עשה כן וקפץ לתוך המים, "תפסו יון אחד, ורצה להרגו, ובקש הגאון ממנו שלא יהרגנו ויתן לו כסף וזהב לרוב, ושמע לו היון והוליכו לביתו אל המקום אשר כספו וזהבו טמון שם, ופטרו זה הקאזאק והניחו בחיים,

והלך הגאון משם עם אמו ויחבאו שם בבית אחד כל הלילה עד אור הבקר, ולמחר ביום כ"ב סיון, היו מחפשים גם כן בבתים שמא נחבא שם איזה יהודי, וברח הגאון משם עם אמו לבית החיים, כדי שאם יהרגום יהיו על ביה"ח ויבואו לקבורה, ויהי כאשר הגיע סמוך לביה"ח רץ אחריו יון אחד מאנשי העיר, והוא תופר מנעלים ומקלו בידו והכה להגאון במקלו ופצעו, וביקשה ממנו אמו של הגאון שיהרוג אותה תחת בנה ולא אבה לשמוע לה והרג מתחילה את הגאון ואח"כ את אמו השם יקום דמם".

ולסיומא דמילתא נעתיק כאן מש"כ בספה"ק אוהב ישראל (ליקוטים סוף פר' מטות) **וזל"ק: כ' סיון הוא התחלה על יום הכיפורים אם מקיים יום הזה כראוי אזי יוכל לקיים יום הכיפורים כראוי ונכון וסימנך כי יד על כ"ס י"ה** (שמות יז, טז). **כ"ס ראשי תיבות כ' סיון. י"ה ראשי תיבות יום הכפורים, עכ"ל.**

◆◆◆

גם הרה"ק רבי יעקב שמשון מאוסטראפולי נעק"ה אז, ביום המר והנמהר יום ג' לחודש אב, נכנסו הרשעים ימ"ש לתוך עירו, ובזה יש ב' דיעות באיזה עיר נהרג, הגאון בעל יון המצולה העיד שנהרג יחד עם קדושי העיר פולנאה כי שם שהה באותה העת, ויש אומרים שנשאר בעירו אוסטרפאלי, ושם נהרג עקד"ה, כל היהודים התאספו כאיש אחד בבית המדרש לבושים בתכריכים, ושפכו ליבם בתפילות ותחנונים לפני הקב"ה שיציל אותם מידי הרשעים הארורים, הרשעים נכנסו בבית המדרש ודרשו תיכף מכל המון העם ורבם רבי שמשון בראשם שיסכימו להמיר דתם ה"י ואז תנתן להם נפשם לשלל, ואם לא אחת דתם להרג, אולם ישראל קדושים מסרו נפשם על קדושת ה' בגבורה, והכריזו בקול גדול שלא ימירו את כבודם, ובוחרים למות מתוך יסורים נאמנים לה' ולתורתו ולא להמיר את דתם ח"ו, ומיד התחילו הרשעים לשפוך את חמתם על היהודים והרגו עם רב, ואת רבי שמשון הרגו באכזריות נוראה, וכאשר סיפר הגאון המקובל ר' ישעי' אשר זעליג מרגליות זצ"ל בשם רבו הגה"ק מבארניב זצ"ל שרבי שמשון היה באותה שעה מעוטר בטלית ותפילין דבוק ברעיונותיו הטהורות והקדושות, הרשעים נטלו ענף עץ דק וחד ובזה דקרו את גופו הטהור ממטה למעלה, ואולם רבי שמשון ברוב דבקותו לא חלי ולא הרגיש ביסוריו ומכאוביו כלל, עד שהגיע הענף לראשו ופגע במוחו הקדוש, אז יצאה נשמתו הטהורה בדבקות ויחודים עליונים, וסיבת פירוד נשמתו מגופו לא היתה על ידי הריגתו ופעולות הרשעים, כי אם מתוך דבקות מחשבתו הטהורה בהקב"ה, יחד עמו נהרג בנו ר' שמואל.

רון שיר ושבח בשפתותינו, ברכת מזל טוב מעומק לבבינו, לידידינו המפואר
פינו מלא שירה, לידידינו האי גברא יקירא, נודע בשערים במסירות אין סוף
אריי שבחבורה, עמוד התווך של כוללינו המעטירה, רודף צדקה וחסד תדירא
לא ישבות יום וליל, רב פעלים למען הכולל, עומד לימינינו על כל צעד ושעל

ה"ה ידידינו הרבני הנגיד הנעבד, רודף צדקה וחסד, בכל ערך תמיד
בכשרונותיו הברוכים עומד תמיד לימינינו, בעצה ובמעש למען כוללינו

מו"ה רפאל פערלמוטטער הי"ו

מראשי קהילתינו הק' במאנסי יע"א

עמוד התווך של כוללינו הק'

לרגל השמחה שבמעונו, רומעמית קלי בגרון

בנישואי בנו למזל טוב בשעה טובה ומוצלחת

הבחור החשוב והנעלה, חנרה יר"ש וחסידות אצלו כלולה

החתן אברהם יעקב הי"ו

עב"ג הכלה המהוללה שיחי' בת מוה"ר יהושע מאיר ראזענבוים הי"ו

כל היום חונן ומלוה וזרעו לברכה, כל הברכות האמורות בתורה עליו יופיע
ויזכה לראות רב נחת מכל המשפחה, בשכר פעולותיו במסירות אין קצ
לעולם ועד אך ששון ושמחה, אושר ועושר הרחבה והרווחה, עד בלי די
למשיך במעשיו יזכה ברבי' והמשכה, כי שם ציוה ה' את הברכה חיי"ם

המברכים בלוי"ח ברגשי הודאה והערכה

יחזקאל ראטטער

בשם הנהלת הכולל

פנימי העתק בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

מתוך שיחה אצל שמחת השבע ברכות של נכדי הגאון הגדול דומ"ץ קרית יואל שליט"א

יום ב' פרשת משפטים תשפ"ג לפ"ק

רבינו: עם קומען אריין אינגעלייט ברענגען די נדבות פאר די מקוה, יעדע נאכט, זיי קומען אזוי ערליך מיט א תמימות.

הדומ"ץ: יא, מיינע איניקלעך אויך, איינער פון זיי האט מיר פונקט דערציילט, ער איז אויך געווען ביים רבי'ן מיט א נדבה הגונה פאר די מקוה.

רבינו: זיי קומען אזוי ערליך, צווויי טויזענט זעקס הונדערט דאלער, ס'איז דא פרישע כולל אינגעלייט וואס זיי האבן יעצט חתונה געהאט פאר א חודש צוריק און מ'ברענגט אזעלכע נדבות, עס איז צום באוואונדערן דאס ערליכקייט. וויל מ'וויסט דאס חשיבות דערפון און מ'וויל האבן א חלק, מ'וויל האבן א זכות.

הדומ"ץ: אז דער רבי האט דאס מחייב געווען וויל יעדער האבן א חלק, יעדער וויל זיך צושטעלן צום רבינ'ס בקשה,[1] אויסער די סגולת המצוה.

1

ונעתיק מתוך דברו"ק של מרן רבינו שליט"א לפני אברכי הכולל ביום ה' פרשת ויגש שנת תשפ"ג: - די וואך אין די סדרה ויגש אליו יהודה, אין ייטב לב ברענגט ער אראפ פון הרה"ק רבי אשר מראפשיץ ז"ל, ויג"ש אלי"ו איז די ראשי תיבות ג'דלו ל'ה' א'תי ו'נרוממה ש'מו י'חדיו, און דאס איז דער צירוף שם הוי"ה הק' פון חודש טבת וואס געווענליך פאלט עס יעצט אין די וואך פון ויגש, דאס איז מאומז איינעם פסוק פון גדל'ו ל'ה' את'י ונרוממ'ה שמו יחדיו.

כ'האב געקלערט עס קען זיין א רמז, גדלו לה' אתי ונרוממה שמו יחדיו, שטייט אין מגלה עמוקות (אופן רמז) ער רעדט פון א מקוה, טייטשט ער אויס דעם פסוק (ירמיה יד ח) מקוה ישראל ה', דער שם הוי"ה דאס איז די מקוה, האט ער עטליכע אופנים ווי אזוי דער שם הוי"ה איז א רמז אויף א מקוה. איך וועל זאגן צוויי גרינגע רמזים וואס דער מגלה עמוקות זאגט דארט:

א] דער שם הוי"ה איז בגימטריא כ"ו, אז מ'וועט רעכענען כ' פעמים ו' - צוואנציג מאל זעקס - איז ק"כ. יעצט ו' פעמים כ', איז נאכאמאל ק"כ, צוזאמען איז דאס ר"מ [דער חשבון וועט אנגערופן גימטריא בהכאה], אין ר"מ קבין איז דא דער שיעור פון א מקוה, דאס זאגט ער אין וועג א רמז.

ב] נאכדעם אז מען שרייבט ארויס במילוי די אותיות כ"ו, איז עס כ"ף ו"ו, יעצט אז מען וועט נעמען דעם נעלם, דאס הייסט די פ' און די ו', פ' פעמים ו' איז ת"פ, נאכדעם ו' פעמים פ' איז נאכאמאל ת"פ, איז עס צוזאמען תתק"ס, אין תתק"ס לוגין איז דא אין א שיעור מקוה.

ואגט דער מגלה עמוקות, מקוה ישראל הוי"ה, אז אינעם שם הוי"ה איז דא א רמז אויף א מקוה.

<u>ואחר שהמשיך רבינו בביאור הענין הרחיב הדיבור בענין, ואמר:</u> - דא אין קרית יואל איז דא א מקוה, איך האב געהאט די זכיה אויפצושטעלן די עקזעקטירנדע מקוה בערך פערציג יאר צוריק, פאר פערציג יאר צוריק איז קרית יואל געווען נאך זייער א קליינע שטאט לגבי היינט, אז מ'וועט עס היינט צוריק קוקן איז דאס געווען א דארף, וועט איך בין געקומען אהער וואוינען האבן נאכנישט געוואוינט קיין זעקס הונדערט משפחות דא אין קרית יואל.

עס איז היינט פערציג יאר שפעטער, ס'איז שוין ברוך ה' אויסגעוואקסן די מקוה, מ'דארף בויען א תוספות טהרה, מ'דארף מוסיף זיין און צובויען צו די מקוה, און מ'בויעט יעצט צו, עסקנים האבן זיך גענומען די מיה צו בויען און פארגרעסערן די מקוה, און מען פארגרעסערט עס טאקע אויף א גרויסן אופן בעזר שמו יתברך.

מען דארף האבן אמונה אין ביאת המשיח, אבער וועט ס'קומט צו רוחניות טאר מען זיך נישט פארלאזן אויף דעם, דארף מען וויסן אז מ'בויעט אויף יעצט, אויף מארגן און אויף איבערמארגן, אונז וויסט מיר נישט ווילאנג ס'איז אונז באשערט צו זיצן אין גלות. קרית יואל קוקט אויס מיט אייבערשטנס הילף בכוחו של אותו זקן, אז עס איז מתרבה משנה לשנה, ס'קומט דא צו יעדעס יאר הונדערטער משפחות נייע תושבים, דא און אין די גלילות, און אז מען בויעט א מקוה, דאס בויעט מען נישט אזוי אפט, בויעט מען אזא גרויסע מקוה.

רבינו: יא, ביי א מקוה זעהט מען זאכן וואם מ׳זעהט נישט ערגעץ אנדערש, אסאך אידן זענען שוין געהאלפן געווארן דורך א מקוה, אין וויליאמסבורג איז אויך אזוי געווען ווען מ׳האט געבויעט די מקוה דארט, און איבעראל אזוי, ווען מ׳גיט פאר א מקוה איז עס א סגולה אויף ישועות.[2]

הדומ״ץ: מקוה ישראל ה׳ מושיעו בעת צרה.

רבינו: יא, אין זוהר חק׳ זאגט רבי שמעון, מושיעו ודאי.[3]

*

גדלו לה׳ אתי ונרוממה שמו יחדיו, גדלו לה׳, דאס איז דער שם הוי״ה וואס דאס א רמז אויף א מקוה, מ׳בויעט א מקוה מהודרת, א גרויסע מקוה, און מהודרת, אוודאי איז עס מהדורת כפשוטו, אבער איך מיין מהודרת אין כשרות אויך, מ׳בויעט דאך אסאך מקואות אין די וועלט, יעדער באוואונדערט די מקוה דא, און די הידורים בכשרות המקוה.

צו זאגן אז איינער זאל זיך נעמען די כוחות, איך גיי אויפבויען די מקוה, ס׳איז זייער שווער צו זאגן, ווייל ס׳קאסט מיליאנען, אסאך מיליאנען קאסט אזא מקוה, גדלו לה׳ אתי ונרוממה שמו יחדי״ו, צוזאמען!. - איך וויל בעטן יעדן יונגערמאן וואס איז א תושב דא אין קרית יואל, ער זאל פילן זיין פליכט באילו ער דארף פאר זיך בויען א מקוה.

איך האב אמאל געזאגט פאר א איד, איך בין געגאנגען נאך געלט פאר א מקוה, לעולם יעדער האט א פליישיגע קאך, א כשר׳ע קאך, יעדער האט אין שטוב ביי זיך דעם גאנצן כשרות, וואלט דאך יעדער געדארפט האבן פאר זיך א מקוה, יעדער וואלט געדארפט פאר זיך בויען א מקוה, מ׳דארף אבער נישט אז יעדער זאל בויען פאר זיך אליינס א מקוה, מ׳בויעט איין מקוה וואס יעדער זאל קענען באנוצן, אבער יעדער דארף פילן א פליכט איך דארף זיין א שותף צו די מקוה.

<u>איך וויל בעטן יעדן יונגערמאן, גדלו לה׳ אתי, כמנין שם הוי״ה, כ״ו מאות דאלער זאל יעדער יונגערמאן פילן א פליכט פאר די מקוה. -</u> איך בעט נישט אז יעדער יונגערמאן זאל געבן מכיסו דעם סכום, איך פארשטיי אז דאס איז יונגעלייט וואס זיצן על התורה ועל העבודה, יושבי אוהל, און יעדער דאלער וואס קומט אריין אין שטוב, ואת הלחין זו הדחק, קוים גענוג אויך די הוצאות וואס איז אין שטוב. אבער יעדער קען זיין א עסקן פאר די מקוה, יעדער האט ידידים, יעדער האט קרובים, יעדער האט בעל הבתי׳שע מענטשן מ׳קען שאפן געלט, יעדער זאל פילן א פליכט איך מוז שאפן געלט, איך מוז האבן א חלק אין די מקוה.

2 ובענין זה מן הנכון להעתיק מתוך מכת״ק של מרן שליט״א מה שכתב לטובת בניית מקוה טהרה המהודרת שע״י קהלתינו הק׳ בעיר לינדען יצ״ו, וזל״ק: ״...ובודאי תגן זכות המצוה עליהם להשפיע שפע ברכה והצלחה, ובעינינו כבר ראינו הרבה שנפקדו בדבר ישועה ורחמים בזכות הרבות בהרה בישראל, ומקוה ישראל מושיעו ודאי״, וכו׳.

3 וזל״ק של התיקוני זהר (דף קמג:) וריזא דמלה מקוה ישראל ה׳ מושיעו בעת צרה, מושיעו ודאי, ההוא דמקורא דמקוה בידה, אמן.

הדומ״ץ: יעצט איז שוין א יאר נאך שמיטה, שמיטת קרקעות איז שוין נישט אזוי שייך, אבער שמיטת כספים,

רבינו: דער חתם סופר (או״ח סי׳ קי״ז ובחי׳ לגיטין לו: בד״ה מנין) האלט דאך אז מדין הפקר בי״ד הפקר וועלט נפקע דער חוב אפי׳ מדאורייתא.[4]

הדומ״ץ: די שאלה איז אז ס׳קומט א יונגערמאן, ער האט נישט געהאט קיין צייט און האט נישט געמאכט קיין פרוזבול, מעג ער גיין בעטן דאם געלט...

רבינו: ס׳איז דאך אין חוץ לארץ און ס׳איז דא פוסקים וואס זאגן אז אין חו״ל דארף מען אפילו נישט קיין פרוזבול.[5]

---

4 לתועלת הקוראים נקדים כמה יסודות בענין, דהנה נחלקו רבותינו הראשונים אי הלכה כרבי דאית ליה דשמיטה בזמן הזה דרבנן או כדעת חכמים דשמיטה נוהג דבר תורה ואינה תלויה כלל ביובל.

א] לדעת הרמב״ן (במלחמות פ״ד דגיטין) נקטינן להלכה כרבנן, ולדידהו נוהג בין שמיטת קרקעות ובין שמיטת כספים בזמן הזה מן התורה.

ב] דעת הראב״ד בהשגותיו (שם) וכן דעת הרז״ה בתשובתו בספר התרומות (שער מ״ה) דאינה נוהגת בזמן הזה אפילו מדרבנן, ואינה אלא מדת חסידות בעלמא, ועיין בתמים דעים להראב״ד (סי׳ קל״ג) ובמגן אבות למאירי (הענין החמשה עשר).

ג] דעת הרמב״ם (בפ״ט משמו״ע) דשמיטת כספים בזמן הזה היא מדבריהם, וכן נפסק בשו״ע (חו״מ סי׳ ס״ז ס״א). אמנם ברמ״א שם הובאה דעת הסוברים דאף מדרבנן אינה נוהגת.

וכתב החת״ס שלאחר שתקנו חכמים שמדבריהם נשמט החוב, אז פקע החוב אפילו מן התורה מדין הפקר בית דין הפקר, אמנם להסוברים דקנין דרבנן לא מהני לדאורייתא, לכאורה אכתי מן התורה החוב בעינו עומד, ואית דסברי דלענין הפקעה והפקר לכו״ע מהני מן התורה.

5 ונפרט השיטות להלכה בענין זה:

א] בשו״ע (חו״מ סי׳ ס״ז) איתא שמדברי סופרים שתהא שמיטת כספים נוהגת בזמן הזה בכל מקום בין בארץ ובין בחו״ל, כדי שלא תשתכח תורת שביעית מישראל, וקעבר על הלאו דלא יגוש מדרבנן. וכ״ה הסכמת הפוסקים.

ב] דעת העיטור (דיני פרוזבול) דשמיטת כספים בזה״ז דאורייתא דקיי״ל כרבנן (במס׳ גיטין דף ל״ו ע״א), וכ״כ באו״ז (מס׳ ע״ז פ״א סי׳ ק״ז) בשם רבינו שמואל, והרמב״ן (בספר הזכות גיטין דף ל״ו) דשמיטה אינו תלוי ביובל, ושמיטה נוהג מה״ת אע״פ שאין היובל נוהג.

ג] שיטת הר״י אלברצלוני (המובא בספר העיטור ובספר התרומות שער מ״ה סי׳ ד׳ ובתשובת הרז״ה שם בשם הראב״ד בר יצחק) דשמיטת כספים נוהגת בזה״ז בארץ ישראל, אבל בחו״ל אפי׳ פרוזבול לא צריך.

ד] שיטת הרז״ה (בספר התרומות שם והראב״ד בהשגותיו על הרי״ף גיטין דף ל״ו והר״ן שם בשם י״א) דאין שמיטת כספים נוהגת בזה״ז, דשמיטת כספים ביובל תליא, ומה שמוצינו בגמ׳ שנהגו שמיטת כספים בזמניהם, היינו משום

הדומ"ץ: אינטערסאנט, אין סיגוט האט מען נישט געמאכט קיין פרוזבול?

הדומ"ץ שליט"א פתח את ספר שאילת יעקב והראה לרבינו בפנים הספר

אזוי זעה איך דא א דער שואל פרעגט אהן דעם אדא'ער רב (הגאון רבי יעקב פראגער בעל שאילת יעקב ז"ל) זייער אן אינטערסאנטע זאך, כ'האב נישט געמאכט קיין פרוזבול, און שווערע רבבות וואם מענטשן זענען אים שולדיג, מעג איך גיין בעטן צי טאר איך נישט?

וקרא רבינו מתוך ספר שאילת יעקב סי' ק"ח שכ' לתלמידו וז"ל:

מ"ש למה לא נהגתי לכתוב פרוזבול בשנת תרל"ח שלמדת אצלי, האמת אגיד כי הייתי בשנת [ת]רכ"ח בבית מו"ח ח"ג זצ"ל [בעל מהר"ם שיק] לא ראיתי שנהג כן, וגם לא שמעתי לא ממונקאטש וסיגעט שנהגו בה, וכבר ראית מ"ש בש"ע חו"מ (סי' ס"ז) **דדעת הרמב"ם ודעימיה דנוהג בזמן הזה, ויש דעות דאינו נוהג בזמן הזה, וכתב הרמ"א הסכמת הפוסקים כהרמב"ם, והעולם סמכו על המקילים...**

הדומ"ץ: למעשה איז רוב דעות אז ס'גייט יא אהן בזמן הזה (כדמובא בהערה הקודמת).

רבינו: טאקע אינטערסאנט, אזוי זאגט ער לא נהגו לא במונקאטש ולא בסיגוט, די צוויי שטעט.

הדומ"ץ: ער זאגט 'לא שמעתי', בפשטות 'לא ראינו אין ראיה'.

רבינו: די שטעט האבן געהייסן צוויי גרויסע שטעט בשכינות.

הדומ"ץ: ס'זעהט אוים פון דעם אז דער מהר"ם שיק האט אויך נישט געמאכט.

גראדע, דער שואל וואם איז געקומען דא פרעגן איז אן אייניקל פונעם מהר"ם שיק, האב איך אים געזאגט, דו האסט פארגעסן? כ'וויים נישט צי דיין זיידע האט בכלל געמאכט... האב איך אים געזאגט אז דער אדא'ער רב שרייבט אין ספר אזוי.

עכ"פ איז די שאלה אזוי, צי ער מעג גיין בעטן פון אים אדער נישט? צי ס'גייט יא אהן שמיטת כספים אויך בדיעבד אדער נישט?

רבינו: און די שאלה גייט נאך וויייטער, טאמער קומט ער אהן און ער וויל יא געבן, צי ער מעג נעמען...

הר"ר אהרן יקותיאל בערקאוויטש שליט"א: איך האב געהאט אזא שאלה, כ'האב געדארפט באצאלן פאר איינעם געלט, און יענער האט נישט געמאכט קיין פרוזבול, יענער האט נישט געוואלט נעמען, ער זאגט כ'האב נישט געמאכט קיין פרוזבול...

רבינו: אף על פי כן...

די גמרא זאגט אז דער לוה דארף צו זאגן משמט אני, וזה דבר השמיטה...[6]

הדומ"ץ: לויט דעם קומט אוים אז ער קען נישט דאם זאגן, אז ס'איז נישט נוהג בזמן הזה, במילא איז ער מחויב צו באצאלן.

*

הדומ"ץ: דער רבי פארט דאך די וואך אויף סיגעט.

רבינו: יא, איך פאהר אי"ה, מ'וועל מיר זיין אויף שבת דארט נאר מיט בחורים פון אונזערע ישיבות, עטליכע הונדערט בחורים פון ארץ ישראל און פון אייראפע.[7]

א' הנוכחים: דער רבי וויל צוריק מחדש זיין די אמאליגע ישיבה אין סיגעט...

שהיו בתי דינים גדולים קבועים בא"י וקדשו החודש והיובל, אבל עכשיו שאין ב"ד יכול לקדש שנה, בטלו היובלות בטלה גמורה, ובטלו אף השמיטות עמהן עיי"ש.

וכ"כ המאירי במגן אבות (ענין ט"ו) דבזמן הגמרא נהגו רק משום מדת חסידות, ובמקומות הסמוכים לא"י, וכ"כ המאירי (מכות דף ג' ע"ב) וי"א דוקא בארץ אבל בחו"ל לא, וכן אנו נוהגין.

6

כ"ה שיטת רבינו אביגדור במרדכי (גיטין פ"ג סי' ש"פ) וז"ל: קבלתי ששמיטת כספים משמטת מאליה, אע"פ שלא אמר משמט אני, אלא מצוה הוא דרמיא עליה באמירה, דכתיב וזה דבר השמטה עייי"ש.

והנה בספר היראים (סי' קפ"ד) כתב שחובו של הלוה אינו מופקע מאליו בשביעית וחייב לשלם, רק כאשר יבוא הלוה לשלם את חובו, אז מצוה על המלוה לומר משמט אני, ואם אינו רוצה לבוא לבי"ד אין בי"ד מחייבו לומר משמט אני עיי"ש.

אבל הראשונים חולקים ע"ז, והם (או"ז מס' ע"ז פ"א סי' ק"ח), ספר התרומות (שער ס"ה ח"א אות ה') בשם הרז"ה, הרמב"ן, שו"ת הרשב"א (ח"א סי' תשע"ה), ריקאנטי (סי' שנ"ב), שו"ת הרא"ש (כלל ע"ז), ומרדכי גיטין (פ"ד סי' ש"ה) דשביעית אפקעתא דמלכא, ומפקעת שעבודא לגמרי, ואין הלוה חייב להחזיר חובו כלל, אע"פ שלא אמר משמט אני. וכתבו האחרונים להלכה אם כי אינו מבואר בשו"ע דין זה, מ"מ נלמוד מהמבואר (בסעיף ל"ז) דקיי"ל שטר שעברה עליו שביעית נמחל שיעבודו, ומחזירין אותו ללוה, וכתבו הפוסקים הטעם דאפקעתא דמלכא הוא.

7

רבינו שליט"א נסע אז על שב"ק פ' משפטים-שקלים שחל בה יומא דהילולא קדישא של מרן הקדושת יו"ט ז"ל כ"ט שבט, לעשות את השבת המרומם בעיר האבות סיגוט יצ"ו, יחד עם מאות בחורי חמד תלמידי ישיבותינו הק' מרחבי אייראפע וארה"ק, ובבחינת החזרת עטרה ליושנה העמיד שם 'ישיבה של מעלה', להרביץ תורה ויראה באותו מקום קדוש אשר אבותיו הק' נ"ע הרביצו תורה ויראה לאלפי תלמידים רבות בשנים.

רבינו: מ׳האט איינגעשטעלט א סדר ליכוד אין די אלע ישיבות, ארויסגעגעבן אזוי מראה מקומות, אלע בחורים לערנען יעצט די זעלבע סוגיא (סוגיא שלא כדרך הנאתן), און מ׳וועט דארט ממשיך זיין.[8]

הדומ״ץ: דער רבי וועט זאגן שיעורים א ודאי.

רבינו: יא, כ׳האף צו זאגן בעזר ה׳.

במקום שהתפללו בו אבותי, זיי האבן דארט געדאוועט זיי האבן דארט געזאגט דרשות און דארט פארגעלערנט פאר בחורים, דער טאטע ז״ל, דער זיידע (מרן העצי חיים), דער קדושת יו״ט, דער ייטב לב, און רבי אלעזר ניסן איז דאך אויך געווען רב אין סיגעט, און אפילו דער ישמח משה האט אמאל געזאגט א דרשה אין די שטאט, דעמאלטס וועלן רבי אלעזר ניסן איז געווארן רב דארט איז ער געקומען צו פארן.

הדומ״ץ: יא, אין ייטב לב איז דאך געדרוקט די תורה וואס ער האט געהערט פונעם זיידן (מרן הישמח משה) וועלן ער איז געווען אין סיגעט.[9]

רבינו: יא. עכ״פ אסאך יארן איז דארט געווען א ישיבה מיט בחורים, מיט אסאך הונדערטער תלמידים.

היינט איז דאך נעבעך אלעם חרוב דארט, די אלע מקומות אין אייראפע, אבער ס׳איז ביי מיר א גרויס חשובות דארט צו זיין מיט די בחורים.

הדומ״ץ: נו לכבוד די נסיעה, האב איך געווואלט ווייזן, ס׳איז דא אן אינטערסאנטע לשון אין א תשובה פונעם שואל ומשיב (מהדורא תליתאה ח״א סימן קי״ב), קען זיין דער רבי האט דאם שוין אמאל געזעהן.

דארט אין שטאט האט מען זיך אסאך ארום געקריגט מיטן רב, מיטן ייטב לב. און דער שואל ומשיב שרייבט אז מתחילה האט ער זיך נישט געווואלט אריין מישן...

וקרא רבינו מתוך דברי השו״מ הנ״ל:

מנעתי להגיד דעתי בזה. כי אף שהיה לו כמה פעמים פ״פ לפני ושאל אותי שאלות בד״ת אף כי לא ראיתי בהם חריצות גדול בכ״ז אמרתי אולי יש בו תורה ויראת שמים וגם הוא רפש מדבית אבא כי כפי הראות הוא נכד הגאון החכם צבי ז״ל. אמנם כעת בהגיע אלי ההעתקה מהרב הגאון אבד״ק סיגיט שהוא הורה לאסור אשה אחת בגליל

---

8 שער קונטרס הסוגיא "שלא כדרך הנאתן" שי״ל בקרב ישיבותינו הק׳ בארה״ק עפ״י הוראת מרן שליט״א, לקראת הנסיעה הרוממה:

9 עי׳ בייטב לב (פרשת שמות) שמביא ד״ת ששמע מק״ז מרן הישמח משה בעת בואו למחוז סיגעט ויצאו לקראתו לקבל פניו בכבוד גדול, ענה ואמר ברשפי אש, כתיב (תהלים טז, ח) שויתי ה׳ לנגדי תמיד וגו׳ לכן שמח לבי ויגל כבודי וגו׳, ענינו כי הרמב״ם פירש בפסוק (תהלים ל, יג) למען יזמרך כבוד, שאם נותנין כבוד לשמו ית׳ אזי הכבוד מזמר ומשבח על שהגיע להקב״ה, לא כן כשנותנין כבוד לבשר ודם צריך להבין שלא בשביל עצמו הוא זה, כי אם בשביל שיש בו תורה וצדקות, וכל זה מתת אלהים כדכתיב (משלי ב, ו) כי ה׳ יתן חכמה, ואמרו חז״ל (קידושין ל:) אלמלא הקבה עוזרו אינו יכול לו, ולכן צריך שיעלה את הכבוד להקב״ה ויאמר שהכבוד אינו שלו אלא של הקב״ה, ואז יגל הכבוד ויזמר.

והמופת על זה להבין אשר עם לבבו, אם חולקין כבוד לזולתו יותר ממנו בשביל שהוא חכם וצדיק, לא ירע בעיניו ולא יקנא בו, אלא יהא חביב בעיניו כבוד חבירו כשלו, וישמח בלבבו על שכבוד שמים מתרבה מה לו הוא או על ידי אחר, אבל אם לוקח הכבוד לעצמו להנות בו או אם מכבדין את זולתו יותר ממנו ירע בעיניו ויקנא בו, וכבר אמרו (שבת קנב:) כל המתקנא עצמותיו מרקיבין, וזהו שאמר דוד מלך ישראל שחלקו לו כבוד, שויתי ה׳ לנגדי תמיד לדעת שהכל מידו והכל שלו, ולכן שמח לבי ויג״ל כבודי״ מפני שאינו לעצמי אלא של ה׳, ואם כן אף בשרי ישכון לבטח ולא ירקב כי אין בי קנאה על זולתי, כי העיקר מה שכבוד שמים מתרבה בעולם, עכ״ד.

ובפרשת קרח ג״כ מביא הייטב לב ענין זה, וכותב שם בזה״ל: וקיבלתי ממוזלה״ה שהמופת על זה [אם מחזיר הכבוד להקב״ה] אם הוא בבחינה זו, אז לא יקנה בזולתו וכו׳, ובזה שמעתי מפי קדשו של מוזלה״ה בעת שחלקו לו כבוד גדול, עמד ואמר בפני העדה שזה שאמר דוד לכן שמח לבי ויגל כבוד וכו׳.

שלו ועשה השתדלות רב עד שהבעל גרשה, ואח"כ בא הבעל ל"ק פלוני והרב האב"ד נתן לו התרה והחזיר המרשעת לביתו, ובזה לא מצאתי לו שום צד לחפות עליו, כי למה לו להתיר מה שאסר הרב אבד"ק סיגיט, ובלי ספק הרב אבד"ק סיגיט כתורה עשה ובודאי חקר ודרש היטב עד שהשתדל לשלח האשה בגט פטורין, וגם הוא ידע כח השלום ובכ"ז לבו ראה להוציא המרשעת בג"פ... והנה חשבתי לשאול את פיו על מה עשה ככה אמנם יען כי הרע לעשות ולעשות מעשה נגד הרב האבד"ק סיגיט שכבר אסרה ופטרה הבעל בג"פ, והוא התיר בלי שאלת גדולי הדור ע"כ אין מהראוי לשאול פיו...[10]

הדומ"ץ: ער זאגט אז אויב יענער האט געטוהן קענן א הוראה פון ייטב לב, וויל איך מיט אים נישט רעדן... אלעס קען איך דיך פארענטפערן, אבער דאס אז כ'האב געזעהן א בריוו פון ייטב לב אז ער האט געזאגט אז ער איז געגאנגען און האט מתיר געווען **'בזה לא מצאתי שום צד לחפות עליו כי למה לו להתיר מה שאסר הרב אבד"ק סיגיט ובלי ספק הרב אבד"ק סיגיט כתורה עשה'.**

אינטערסאנט, דער שואל ומשיב זאגט, איך וויל אים נישט גיין פרענגן, כ'וויל נישט רעדן מיט אים, אז ער האט געטוהן אזא זאך קענן דעם סיגוטער רב 'אין מהראוי לשאול פיו', איך גיי אים גארנישט פרענגן, איך וויל נישט קיין שום תירוצים הייסט עם.

רבינו: אין שואל ומשיב (מהדורא קמא ח"ב סימן יט), איז אויך דא א תשובה וועגן דעם ייטב לב'ס רבנות נאך אין דראהביטש.[11]

10

וזה תוכן התשובה הנ"ל בשלימותו:

שלום וכ"ט אל כבוד הנגידים היראים ד"ק פלוני נ"י: - מכתבם הגיעני על דברי ריבות בשעריכם עם הרב האב"ד: והנה לא אכחד קושט דברי אמת אשר כמה וכמה מכתבים הגיעני זה איזה חדשים ואולי עוד בקיץ העבר משני הצדדים מצד הרב ומצדיכם לחוות דעתי בענין זה ואני הייתי כמחריש יען כי בעוה"ר הדור נפרץ והענין הוא ענין קשה כי אם הרב צודק בדינו בלי ספק הוא ענין דיני נפשות לפסול האדם ולעשותו רשע וגם להורידו מפרנסתו ותהי להיפך אם הרב אינו צודק בדינו באמת הוא מאכיל טריפות וקל הדעת ואסור לסמוך עליו בהוראות או"ה ומכ"ש בדיני נדה אשר יש חשש כרת וכן בחמץ בפסח וכדומה. ואני מבחוץ ואיני יודע האמת כי בעוה"ר בדורינו רבה הפרצה אשר אם יקרה איזה מחלוקת כל אחד עוטף מה שיכול לעטוף בוז וקלון על רעהו מרבים העם להביא בוז ומשטמה על רעהו ואף כי רבו האומרים שאינו ירא שמים הוא התנצל וכן העומדים לימינו כי זה בעבור שאינו מחסידי הזמן ע"כ הרחיקו אותו ואני יודע ג"כ כי אינו נוטה להחסידים וגם על חותנו הרב הוא מצחק עליו ואומר לכל סכל הוא וגם על אביו הרב המנוח ז"ל היה אומר שהשוחט שלו לא הי' ראוי לשחיטה והוכחתיו על פניו זה רבות בשנים בעת שהיה רוצה לפסול השוחט ואני החזקתי בימין השוחט וכן הורה הרב הגאון הצדיק מוה' יוסף באב"ד נ"י שהיה אז סמוך ונראה שהיה אבד"ק סניטין. אמנם חלילה לי לפסול אותו עבור זה ואולי יש בו מדעת קונו ואינו נח בדרכי החסידות כאלו והוא נוטה אחרי חסידים הראשונים או להמתנגדים הראשונים אשר היו גדולי תורה ויראים ושלימים. וע"כ מנעתי להגיד דעתי בזה. כי אף שהיה לו כמה פעמים פ"פ לפני ושאל אותי שאלות בד"ת אף כי לא ראיתי בהם חריצות גדול בכ"ז אמרתי אולי יש בו תורה ויראת שמים וגם הוא רפש מדבית אבא כי כפי הראות הוא נכד הגאון החכם צבי ז"ל. אמנם כעת בהגיע אלי ההעתקה מהרב הגאון אבד"ק סיגיט שהוא הורה לאסור אשה אחת בגליל שלו ועשה השתדלות רב עד שהבעל גרשה ואח"כ בא הבעל ל"ק פלוני והרב האב"ד נתן לו התרה והחזיר המרשעת לביתו ובזה לא מצאתי לו שום צד לחפות עליו כי למה לו להיתר מה שאסר הרב אבד"ק סיגיט ובלי ספק הרב אבד"ק סיגיט כתורה עשה ובודאי חקר ודרש היטב עד שהשתדל לשלח האשה בג"פ וגם הוא ידע כח השלום ובכ"ז לבו ראה להוציא המרשעת בג"פ. אמנם אף אם אומר כי הרב מגוואזיטין כביר מצא ידו בכחא דההתירא להתיר האשה הלזו מה שלא יאומן וגם היה לו למלוך בגדולי הדור טרם שעשה מעשה:

אמנם גם אם נניח כ"ז הרי כל שכבר גרשה מחמת שם רע אף אם נימא ששקר הוא בכ"ז אסורה עליו כדין מוציא אשתו משום שם רע ומשנתינו היא זו וכמבואר בטוש"ע סימן יז"ד ועיין בשו"ת נוב"י מהד"ק חלק אהע"ז ואף כי יש בזה לפלפל הרבה אבל לעשות מעשה רבה כזו בלי שאלת גדולי הדור חוששני עליו אולי אין יראת ה' בקרבו וקל הדעת וגסות רוח. וע"כ אמרתי לא עת לחשות שא"כ יהי' התורה כחומה פרוצה. ואמרתי להשיב לכם אם תוכלו לקבל לכם מורה הוראה אחד להורות לכם בודאי טוב ובלבד שלא יהי' ביניכם דברי ריב ולא תלחמו ולא תריבו רק תעשו לשם שמים וד' יהיה עמכם אם תכוונו לשם שמים. וגם אם הרב ילך בערכאות אשר לא אקוה כי חלילה לבנן של קדושים לכנוס בעובי הקורה כזה בכ"ז גם אם יהיה חלילה לבו נוטה לזה תוכלו לומר הוראתו של זה אינו נוח לנו ונקבל מורה הוראה אחר. ות"ל גם השופטים אשר נתמנו מפי המלך החסיד קיר"ה גם הם מתחסדים עמנו ורוצים שנעמוד בדתינו ובלבד שלא ירבה המחלוקת כי כמה קשה המחלוקת. והנה חשבתי לשאול את פיו על מה עשה ככה אמנם יען כי הרע לעשות ולעשות מעשה נגד הרב האבד"ק סיגיט שכבר אסרה ופטרה הבעל בג"פ והוא התיר בלי שאלת גדולי הדור ע"כ אין מהראוי לשאול פיו. וע"כ על המעשה ששאלתם מה שהורה בטריפות הריאה אין אני משיב יען כי יוכל להתנצל אף כי הרבה לדבר נגד התב"ש שיש בכחו לפלפל כמותו אבל על המעשה הרעה זה אין בכחי למצוא התנצלות לו. אלה דברי הכותב מכאב לב נאנח על פרצת הדור כי רבה וד' ירחם על עמו ועל קרן התורה.

11

עם פטירת אביו הגה"ק רבי אלעזר ניסן ז"ל, ששימש עד אז ברבנות העיר דראהביטש, התחיל המדובר בדבר העברת הרבנות דשם ליד בנו הייטב לב, למעשה נוצר מזה קטטה, כי לפני אביו הגה"ק רבי אלעזר ניסן ז"ל שימש שם ברבנות הגאון רבי אברהם יעקב אבד"ק איבניב ז"ל, ואחרי פטירתו היה שם מחסידי העיר שהיו חפצים למנות עליהם הגה"ק רבי אלעזר ניסן ז"ל, ומפני השלום משך בנו הגאון רבי אליהו ז"ל את ידו מן הרבנות. ועתה נתעוררה שוב הענין כדלהלן.

הדומ"ץ: דער ייטב לב האט אנגעפרעגט דעם שואל ומשיב דערוועגן?

רבינו: ניין ס'זעהט אוים אז די חברי הקהלה אין די שטאט האבן אים אנגעפרעגט דערוועגן.[12]

דער ייטב לב האט דאך קודם נישט געוואלט גיין קיין דראהביטש, ער האט געבעטן מ'זאל נאך צואווארטן ביז נאך סוכות, ווייל די קהילה אין גארליץ האט נישט מסכים געווען ער זאל זיי איבערלאזן.

ער [השואל ומשיב] שרייבט אן אינטערסאנטן לשון אז גארליץ איז אים געווען א 'אכסניא בעת דחקו',[13] וועגן דעם קען ער זיי נישט איבערלאזן.

הדומ"ץ: למעשה איז שפעטער געווען דארט צוויי רבנים. ס'איז געווען א גרויסע מחלוקה,[14] און דאם איז געווען די פשרה. דער שואל ומשיב שרייבט אז מ'איז געקומען לעמק השוה אז ביידע זאלן זיין רבנים.[15]

רבינו: יא, שפעטער איז דער ייטב לב געקומען און זיי האבן דאך שוין געהאט אויפגענומען אן אנדערן רב, זענען טאקע געווען דארט צוויי רבנים.

אין אבני צדק (יורה דעה סימן צז) איז דא א תשובה צו יענעם רב, ער שרייבט אויף אים זייער שיין.[16]

*

הדומ"ץ: כ'האב געזהן אן אינטערסאנטע שאלה, די כולל אינגעלייט דא האבן זיך אריין געלייגט לעצטנס אין הלכות רבית, א חבורה אינגעלייט, און זיי האבן אהנגעפרעגט רבי משה שטערנבוך איבער דעם.

---

12 וז"ל השואל ומשיב בתשובתו הנ"ל: - הגיענו מכתב בשנת [ת]רט"ז מק' דראהביטש והמעשה שהיה כך היה, שם היה אב"ד לפני הרב המנוח [הגה"ק רבי אלעזר ניסן], מו"ה אברהם יעקב שהיה מקודם אבד"ק איבניב, ו[אחר פטירתו] נתרצו בני העיר לקבל בנו הרב הגאון מו"ה אליהו נ"י שהוא אבד"ק היבניב תחת אביו.

אולם למעשה נתקבל שם הרב המנוח מו"ה אלעזר ניסן ז"ל בהגאון מוהר"מ טיטלבוים אבד"ק אוהעל, ואחרי מות הרב מו"ה אלעזר ניסן רצו לקחת את הרב מו"ה אליהו נ"י אבד"ק איבניב, אמנם מוה"ר אלי' הנ"ל השיב כי אין רצונו, ונתיעצו יחדיו לקבל הרב מגארליץ [מרן הייט"ל] בן של הרב מוהר"א ניסן הנ"ל לאב"ד, ושלחו בכתב כי עשו קאנסיס וחרות שם משפט הרב ומשכרתו, והוא מושלש ביד הגביר מו"ה צבי הירש זיסמאן.

והנה חלף הזמן וכתבו מכתבים שונים אשר יגביל מועד בואו לדראהביטש, וגם הודיעו כי השיגו מהקרייז-אמט אויף-נאם שיין, עבורו ועבור כל בני ביתו ולא השיב דבר, ואחרי זמן רב כתב להם כי ישלחו אחריו על פרשת חקת, וכן עשו, ושלחו שלשה מרכבות רתומים בסוסים מזויינים לפי כבודו, עם שני אנשים לומדים, ובבואם שמה קבץ אנשי עירו וספר להם כי על רצונו לנסוע לדראהביטש מפני כי פרנסתו מעט בגארליץ, ועיר גארליץ נתקנאו בדראהביטש והוסיפו לו על משכרתו, והשיב הרב מגארליץ [לראשי העיר דראהביטש] אם ירצו להמתין עד אחר חג הסוכות מה טוב, ובהחלט אי אפשר לבטא בשפתים כי אנשי עירו נעשו לו אכסניא בעת דחקו, ואם אנשי דראהביטש לא ירצו להמתין אז ישיב להם הקאנסיס...

אז הלכו ושלחו אחרי הרב אבד"ק איבניב נ"י להיות רב והתמו על הקאנסיס כשלש מאות איש קצינים ונכבדים... וצד השני שלחו עוד הפעם לגארליץ להרב שני מרכבות עם אנשים שיפתו אותו לבא הנה וגם הם שבו ריקם, וע"כ שלחו אחרי הרב מאיבניב ויבא אליהם קודם הימים נוראים ונתקבל בכבוד גדול ודרש בשבת שבא וגם בשבת תשובה העבר.

והנה בעשרת ימי תשובה מתה אשת הרב מוהר"א ניסן, ובא הרב דק' גארליץ ערב סוכות לקבל הירושה, ואליו התלקטו [ראשי העיר] והמה מוסרים משכורת הרב אשר ממנה פרנסת הרב, ועתה נשאלתי מהרבה אנשים עם מי הדין...", עיי"ש.

13 כידוע סבל מרן הייטב לב רדיפות בעת ששימש ברבנות אוהעל, ולפי המקובל בעת ששמע מרן הדברי חיים בגודל סבלו של מחותנו הייטב לב מסר לו במתנה רבנות העיר גארליץ, עיר שהיתה שייך לגלילות העיר צאנז והייתה כפופה תחת מרותו, וכל ימיו הכיר להם טובה על זה, והיה קורא עליהם 'שנעשו לו אכסניא בעת דחקו', כי שם מצא מקום מנוחתו אשר בו יניח צדיק את ראשו.

14 עי' בס' פאר יצחק (פרק טו אות ב) מרן הדברי חיים הגיע אז במיוחד לעשות השבת בעיר דראהביטש לעמוד לימין רבינו [הייטב לב], הוא עבר קודם דרך העיר זידיטשוב להשתטח על ציונו של העטרת צבי, בהיותו שם ביקר בהיכלו של הרה"ק ר' יצחק אייזיק מזידיטשוב, שביקש הימנו להישאר אצלו על שבת קודש, אולם הדברי חיים ענה לו שהוא נחפז לדרכו להגיע אל העיר דראהביטש, ובכוונתו לדרוש שם ביום השבת להביע תמיכתו לכבודו של רבינו [הייט"ל], אולם נסיעה זו לא עלתה יפה, כי על ידי מסירה הגיעו שוטרי העיר ותפסוהו למרן הדברי חיים בעצם יום השבת, ונתעכב אצלם עד אחר התפילה, משאלו חוקריו על ביאתו שמה ועל עשייתו בעיר דראהביטש, השיב להם כי הוא בדרך למרחץ טריסקאוויץ הסמוכה לשם, לצורך רפואת רגלו הכואב, הם הסכימו להוציאו חפשי אך בתנאי שעוד ביום ראשון יסע לדרכו, מבלי להתערב בענין הרבנות.

15 וז"ל השואל ומשיב בהמשך תשובתו הנ"ל: "והנה בשנת תרט"ז אחר שבאו לעמק השוה שיקבלו שני הרבנים, בא הרב מגארליץ [הייט"ל] על שבת קודש חקת, ואני הייתי אז בטריסקאוויץ...", עיי"ש.

16 וז"ל שם: "החיים והשלום, וכל טוב, לכבוד ידי"ע, וידיד נפשי, הרב הגאון, הגדול בענקים, שושנת העמקים, דולה מים מבארות עמוקים, חכו ממתקים, זקן שקנה חכמה, ובינה יתירה נודעת לו, המפורסם מו"ה אליהו נ"י, אבד"ק דראהביטש, עוד יניב בשיבה...", עיי"ש.

רבינו: יא, די בריוו וועגן די בענק דאהי, וועז עם איז דא אסאך שעער׳ס.[17]

הדומ״ץ: איז אזוי, וועגן די בענק אליין איז שוין דא דער שואל ומשיב (קמא ג׳ סי׳ ל״א),[18] אז דער איד וואס בארגט נעמט פונעם גוי וויל מען זאגט ברירה, ווי תוס׳ אין מס׳ תמורה זאגט אז וועז דער איסור בלייבט אייביג בתערובות איז לכו״ע יש ברירה. אבער דער מהר״ם שיק (יו״ד קנ״ח) טענ׳ט אז למעשה איז עם דאך א שותפות, יעדער דאלער איז בשותפות אידן און גוים ווי קען מען זאגן ברירה.[19]

טוט ער אויף (המהר״ם שיק) אז דאס געלט ווערט נישט נישט געערבנט ווי מעות ישראל, ווייל עם איז נישט באחריות פון די אידן.[20]

---

17 תוכן השאלה שהציעו חברי בית הוראה דקרית יואל לפני הגאון הגדול פוסק הדור שליט״א הוא כדלהלן: דמבואר בשו״ע (סי׳ קס״ח-כ סעי׳ כ״א) מעותיו של ישראל המופקדין ביד נכרי, כל שהוא באחריות ישראל אסור ללוות ממנו ברבית, ושהוא באחריות נכרי מותר, והביאו שם הריב״ש סי׳ ש״ה דהוי רבית קצוצה, דאף שמעשה ההלואה נעשה ע״י עכו״ם מ״מ כיון שהמעות שייכות לישראל והן הגיעו בהלואה ליד ישראל אחר, וגם הרבית מגיעה ליד הישראל ה״ז הלואה גמורה ברבית, ודל מהכא מעשה הנכרי, לא יהא אלא כישראל שאמר לישראל טול מעותי מע״ג קרקע והתחייב לי רבית דהוי רבית קצוצה.

ובחו״ד (סי׳ ק״ס סק״י) מדייק מדין זה דאין צריך שהלוה והמלוה יסכימו ביניהם את הסכם התחייבות הרבית, אלא אף אם אדם יטול מעצמו מעות של חברו ויאמר בפני עדים שהוא נוטלן בתורת הלואה ומתחייב עליהן רבית ה״ז רבית קצוצה לכל דבר (ומסתמא איירי באופן שאין זה גזל או מקח מעות אלא דעת המלוה נוחה מהלואה זו) דנהי דאין שליחות לנכרי, מ״מ לא גרע מקוף שהוליך פתקה ממלוה ללוה ובה הסכם הרבית, אלא העכו״ם עסק בזה מעצמו, ומוכח דה״נ אם הלוה נטל מעות מעצמו בלי לדבר עם המלוה כלל הו״ל רבית קצוצה.

ולכן בבאנק שיש בהם שותפים ישראל, אי הממונים הם עכו״ם, ממ״נ אי אפשר להמלט מאחת משתי אלה, או דהמעות נחשב של ישראל והוה ליה רבית קצוצה ואסור לשיטת תוס׳ וריב״ש דממונו של ישראל מקבל רבית, או דיש שליחות לעכו״ם לחומרא כשיטת רש״י המבואר שם, ועכ״פ מדבריהם אסור, ואי הממונים הם ג״כ ישראלים הרי זה וודאי יהא אסור דישראל מלוה מעות של ישראל ברבית ודאי אסור.

והנה בקיצוש״ע (סי׳ ס״ח-כ״ח) נמי כתב לאיסור מטעם הנ״ל, דאחריות המעות על ישראל המשקיעו הוה כמעות של ישראל מופקדים אצל נכרי דפסקינן (בסי׳ קס״ח סעי׳ כ״א -כ״ד) דאסור ללוות ממנו ברבית.

18 בשו״ת שואל ומשיב (מהדו״ק ח״ג ס׳ ל״א) השיב בפשטות על הבעל קיצוש״ע להתיר מב׳ טעמים, א׳ מטעם שליחות והיינו דשיטת רש״י הוא כמובא (בסי׳ ק״ס רמ״א שם סע׳ ט״ז) דרבית ע״י שליח מותר משום דאין שליח לדבר עבירה, ממילא פשוט כאן דמותר. או מטעם ב׳ דאמרינן ברירה, דהוברר הדבר דהמעות שנותנין לגוים מממונו של ישראל והממון שנותנים ליהודים מממונו של גוים השותפין בה, ואע״ג דבדאורייתא אין ברירה יש להתיר עפ״י סברת התוס׳ במס׳ תמורה (ל.) דכל שהאיסור בא בתערובות לכו״ע יש ברירה, וההסבר דהמעות לעולם נשאר מעורב גם כשמגיעין ביד הישראל הלוה, א״כ לא אסרי רבית בכה״ג, עיי״ש.

19 עי״ש דתמה דראיית התוס׳ תמורה לא שייך כאן, דכל אחד מבני השותפות של החברה ההוא נותן חלקו בשותפותם בכה״ג ל״ש ברירה ודמי׳ לגמרי להא דאמרי׳ במס׳ יומא (נה:) לר״י דסובר דאין ברירה לכך לא היו שופרות לקיני חובה שיתן כל אחד שם דמי קן שלו משום חמאות המתות, ובאמת גם שם לכאורה קשה כיון דכל אחד נתן ממונו ונתערב בכה״ג לכ״ע אין ברירה, כמ״ש התוי״ט בס״ו דדמאי משנה ז׳ עיי״ש. וכן שמעתי מפי מרן הגאון בעל חת״ס זצ״ל, וצ״ל דאדעתא דהכא נתן כל אחד ואחד לא שיקח דווקא חלקו אלא שיהא שותף ויטול לפי ממונו, ואם כן שפיר אם חלקו יש ברירה, למאן דאית לי׳.

והכא נמי בעינן דהבאנק לאחר חלוקה, "אבל אם נשאר שותף אלא שלוקח ממנו על זמן עדיין נשאר שותף בכלל, ואין שייך לומר בכה״ג ברירה דיטול חלקו, דהא בכל פרוטה ופרוטה יש חלק לכל השותפין גם לוה הוא בעצמו צריך לשלם לבני החברה" עיי״ש.

וכן כלפי דין שליחות תמה דל״ש כאן, חדא דלא אמרי׳ שיטת רש״י רק בשליח הלוה יעיי״ש, וכן כשלווין ע״ש החברה אין זה שליחות אלא כל השותפין התומין בי׳ והוה כאילו הן עצמם מלוין, ועוד דאין שליח לדבר עבירה שייך אלא בממונים ישראלים, דבזה אמרינן דברי הרב ודברי התלמוד דברי מי שומעין, אבל אם הממונה הוא נכרי שאינו נאסר עליו להלוות ברבית לא אמרינן זה, (רק דבממונה נכרי הנידון אי הוה רבית דאורייתא או דרבנן בנוכר).

20 עיי״ש שהאריך לחדש להתיר מטעם אחר, ויסודו בזה שחברת מניות אינה שייכת לבעלי המניות אלא היא גוף בפ״ע אשר לכל בעל מניה יש ״שעבוד״ בהחברה הזו, והמניה נידונית כשטר חוב, והיינו שנחשב כאילו כל השותפין הלוו לכיס השותפות, והדין היא דמלוה להוצאה נתנו הרי המעות בכיס אינם של בעלי המעות רק של הוועד, והוועד לא קבלו אחריות הרי כיס השותפות הוי רק חפצא בפנ״ע, וכיון דאין באחריות השותפין המעות של החברה, לא הוי שליחות גוי כלל אפי׳ לחומרא, ולכן כאשר הבנק נותן הלואה אין זו הלואה של ישראל כלל. ועוד הביא ראי׳ ממס׳ פסחים (ל״א) דלא מבעי׳ לרבא מכאן ולהבא גובה בוודאי אינו שלו ולא מיקרי כסף ישראל, אלא אפילו לאביי דס״ל למפרע היא גובה אין זה שייך בזה, דלעולם זה לוה וזה פורע והמעות הראשונות כבר עזבו וממון אחר בא להם, וא״כ אין זה ממון השותפין,

ועי״ש שהעיר לפי מה שמבואר באו״ח סי׳ רמ״ו דבנאבד הממון אז יפסיד ממונו חשיב כשלו לדיעה אחת, ולפי״ז יהא אסור, וסיים דא״כ תליא הדין בב׳ שיטות מאו״ח סי׳ רמ״ו הנ״ל, ורק עלה בידינו דלכל הפחות לשיטה אחת בס׳ רמ״ו דס״ל דמשום אחריות אונסין ויוקרא וזולא לא מחשיב כשלו, וא״כ לפי שיטה זו בנידון השפאר-קאסטע לא מקרי השיעבוד ואחריות אונסין ויוקרא וזולא כשלו, ורק לפי שיטה זו י״ל דלית ביה איסור רבית.

ומסיק דאמנם כיון דיש לחוש לאיסור רבית עדיין אין זה מספיק, והוסיף

רבינו: דער דעעשער רב, דער שערי צדק (יו"ד קכ"ד), ער הייסט מ'זאל נאכגיין נאך רוב, אז רוב בעלי בתים פון די געלט זענען גוים, דעמאלטס קוקט ער נישט.

דאם הייסט אזוי, ווען ער זאל וועז בארגן דאם גאנצע געלט פון די באנק פאר א איד וואלט זיכער אסור געווען, ווייל ממונא לא בטיל, אבער מ'בארגט דאך נאר א חלק געלט, במילא קומט אוים זאגט מען אויף יעדע הלוואה כל דפריש מרובא פריש, און ס'איז מעות גוי.[21]

הדומ"ץ: יא, דער מהרש"ם (ח"א כ') איז אויך נאר מקיל ביי רוב גויים.[22]

רבינו: דער שבילי דוד (קס"ח סק"נ) איז עם אזוי מסביר, אז ברירה זאגט מען טאקע נישט אין מעות השותפין, אבער אויפן חלק האיסור אויף דעם קען מען יא זאגן ברירה.[23]

דער נתיבות (סי' רכ"ט) זאגט דעם חידוש, אז אפילו ביי ממון גיי איך נישט נאך רוב, אבער כלפי דעם איסור התלוי בממון זאג איך יא אז איך גיי נאך רוב.

איז די זעלבע לגבי ברירה, ס'העלפט נישט קיין ברירה אין א שותפות, אבער כלפי דעם חלק האיסור זאג איך יא ברירה, און אפילו ביי א דאורייתא זאג איך נישט קיין ברירה, איז דאך אבער מן התורה ממון בטל ברוב, איז עם שוין נאר א דרבנן, וועט מען יא זאגן ברירה.

און דער מהרש"ם (חלק א' סימן כ') איז טאקע אויך מקיל ביי רוב גוים, נאר דער קיצור שולחן ערוך איז מחמיר.

דער שואל ומשיב שרייבט טאקע דארט פארץ קיצור שולחן ערוך, אז ווען ער וועט איבער דרוקן זיין ספר, זאל ער ארויסלאזן דעם איסור.[24]

הדומ"ץ: די שאלה איז וואם איז דא די כונה פון רוב, צי רוב בעלי בתים, צי רוב געלט. אויב למשל ס'איז דא פינעף אידן וואם האבן גרויסע געלטער, און און ס'איז דא דרייסיג אנדערע בעלי בתים וואם האבן דארט געלט.

רבינו: צי מ'גייט נאך רוב ממון, צי רוב בעלי בתים.

הדומ"ץ: יא, די אינגעלייט דא אין כולל האבן זיך אריין געלאזט אין דעם, ר' ליפא יואל איז אין די חבורה. זיי האבן זיך אריין געטוהן אין דעם ענין אביסל, און רבי משה שטערנבוך זאל זיין געזונט האט זיי געענטפערט בכתב, ער

להתיר מכח דברי התוס' במס' חולין (קלה:) דמדייק משם דה"ה יכולין למעט שותפות עכו"ם ברבית מ'את כספך' להוציא שותפות עכו"ם, אבל הביא שיטות דמשמע דאינו מוכרח כסברת התוס' הנ"ל. וא"כ גם ברבית אפשר דאסור אפילו בשותפות הגוי אפילו במקום דא"א לחלק, מכיון דכל פרוטה ופרוטה של גוי ושל ישראל אפשר דגם בשותפות כה"ג אית בי' משום איסור רבית, לזה הוסיף המהר"ם שיק למעשה דאין כאן חשש רבית מדאורייתא כיון שיש לבנק הוצאות של שכר הפקידים והבנין, וכיון שלא ברור שיבואו לווים נוספים ללוות מהבנק, נאמר דאין איסור תורה לגבות את ההוצאות מהלוה רק איסור דרבנן עיי"ש. וכיון שכל האיסור רק מדרבנן סומך המהר"ם שיק על הדעות שאחריות אינה אוסרות בצירוף זה שאין כאן אחריות בלעדית של ישראל,

ותלמידו המהרש"ג ח"א ס' ג' העיר בזה וכתב דדעת הריצב"א דאם הגוי רשאי למוכרו שפיר נחשב ברשותו ולא חשיב בזה דיפסיד ממונו כשותף, דלאו ממונו כלל המונה בהחברה יפסיד רק יפסיד שעבודו, וכסברא זו מצינו בשו"ת קול יהודה (סימן י"ט) בשם החת"ס על הלכות פסח, וא"כ אינו שותף כלל.

אבל המהרש"ג עצמו חולק על רבו דאם אין כאן לוה אין כאן מלוה אלא שותפין, והאריך לדון בזה בכמה תשובות שם, ויבואר עוד להלן.

21 עיי"ש בדבריו (שו"ת שערי צדק יו"ד סי' קכ"ד) שי"ל שבאחריותם הוא רק באמת מעט מזעיר מבני ישראל שנתנו מעות באקציעס הנ"ל, רק רובא דרובא מאדונים מאוה"ע ומעות הישראלים מיעוטא דמיעוטא הוא, ולענ"ד אף דאמרינן בסוף ביצה ממונא לא בטיל היינו בתורת ביטול אם רוצים להתיר התערובות לגמרי, אבל מ"מ גם בממון י"ל כל דפריש מרובא פריש וקבוע דאורייתא ודאי ליכא שאין ניכר האיסור בתערובות, ואדרבא בכל עת שיבוא הישראל להלוות יוכל לומר מעות של הישראלים כבר הלך לו בהלואות תחלה לשאר לווים לאוה"ע, וזה שהלוה עתה מעות או"ה הוא, ובפרט שעתה ודאי אינו באחריות הישראלים כלל רק באחריות האדונים הממונים ע"ז כנלענ"ד, עכ"ד.

22 אחר שהאריך להקשות כנ"ל על השו"מ, מסיק דמ"מ משמע דברוב גוים יש להתיר כסברת השערי צדק יו"ד קכ"ד משום כל דפריש מרובא פריש וא"כ ממון זה של הנכרי, עיי"ש.

23 וז"ל שם (שו"ת שבילי דוד יו"ד סי' קס"ח סק"נ) בתו"ד: הנה כתבתי ישוב שם באו"ח אות י"ח על פי הרמב"ם פ"ד מהלכות איסורי מזבח הלכה י"ז דפסק במחיר כלב דאמרינן ברירה, ועמד על זה מג"א סי' קנ"ג ס"ק מ"ז באו"ח דבהלכות בכורות פסק כמאן דאמר דאין ברירה, ומקור חיים בהגהות כתב לתרץ דגבי מחיר כלב הואיל דמן התורה בטל ברוב רק דבעלי חיים חשיבי ולא בטלי הוא רק מדרבנן ובדרבנן אמרינן ברירה, ואם כן גם בזה כן דמן התורה בטל ברוב.

ואף דבממון שיש לו בעלים לא שייך ביטול דמאן מפקי להו ממונם, מכל מקום כתב בנתיבות בחו"מ סי' רכ"ט בביאורים סק"א מה דנוגע לאיסור על כל פנים אמרינן ביטול. וכן מוכח בתוס' מעילה דף כ"א ע"ב בד"ה פרוטה שהקשו האומר פרוטה בכיס זה הקדש ליבטל ברוב, ותירצו מטבע לא בטיל. על כל פנים מוכח דיתכן ביטול בממון מה שנוגע לאיסור, ורק מדרבנן מטבע לא בטיל ואמרינן ברירה. עיי"ש בדבריו באריכות.

24 עי' שם בדברי השו"מ סוף התשובה הנ"ל שכתב בזה"ל: וע"כ לפע"ד ההיתר ברור, ונסלח לכל עדת בני ישראל העושים כן, ולדעתי כשיחזור וידפיס ידפיס שחזר בו מזה.

איז טאקע מקיל, ווייל ס׳איז בבעלות נכרים, און זיי האבן נישט קיין שום שליטה אויף דעם, בקיצור, ווער ס׳איז בעל בית...

רבינו: דער מנחת יצחק (ח״ג ס״א) זאגט, אז ס׳וועגדט זיך צי מ׳האט א דעה, צי מ׳האט נישט קיין דעה.[25]

הדומ״ץ: יא, וויבאלד זיי האבן נישט קיין שליטה. עס האט נישט צוטוהן וויפיל שעערס מ׳האט.

עס איז מסתבר אויך, אפילו ער האט מער געלט, אבער ״לא תתן״... ער געט דאך נישט,[26] א אנדערער געט עס, אז איך האב געלט און א אנדערער גייט און וועט געבן מיין געלט, בין איך דען עובר ווייל ס׳איז מיין געלט? איינמאל טרעפט מען אזוי לגבי שבת.[27]

רבינו: דארט איז דא שביתת בהמתו..., שביתת כלים איז טאקע נישטא, נאר ביי כלי שעושה בו מלאכה איז מען מחמיר.[28]

רבי מאיר אריק אין מנחת פתים (שו״ת סימן י״ב) ברענגט דעם מהרי״ט (ח״א סימן קט״ז) וואס גייט מיט די סברא, און ער לייגט צי אז אפי׳ ביי שבת זאגט די גמ׳ (ע״ז כא:) אז מען מעג געבן א פעלד באריסות פאר א גוי וואס ארבעט שבת, ווייל דער גוי מאכט דאך געלט, כאטשיק דער איד האט דאך אויך הנאה דערפון, זאג איך עכו״ם אדעתא דנפשי׳ קעביד און ס׳איז מותר. איז ביי רבית ווי ס׳איז נישטא קיין דין פון שביתה, נאר דער פראבלעם איז אז סתם אזוי וועלן דער גוי נעמט דעם איד׳ס געלט טוט עס דער גוי בשליחותי׳ וועלט עס כאילו דער איד טוט עס אליינס, אבער וועלן דער איד האט עס אים געגעבן פאר עיסקא אז דער גוי וועט מרוויח זיין האלב ריוח וועט עס נאר זיין א איסור מדרבנן, איז יעצט דא וועלן דער גוי טוט עס אינגאנצן אדעתא דנפשי׳ איז שוין נישטא דא קיין איסור, אזוי שטעלט ער דאס אהער.[29]

א׳ הנוכחים: מ׳פסק׳נט ווי בית הלל כלפי שביתת כלים.

רבינו: יא, לויט די בית שמאי איז דאך אלע כלים אסור.

אבער כלי שעושה בו מלאכה ווי א קאר איז אנדערש,[30] ביי סתם א כלי איז נישטא קיין שביתת כלים.

הדומ״ץ: איז ביי רבית ווען ס׳איז מיין געלט איך טוה עם

---

25 בשו״ת מנחת יצחק (ח״ג ס״א) מחלק בין יש להם זכות הצבעה או אין להם זכות הצבעה, דבעלי שעער׳ס שיש להם זכות הצבעה על מינוי הנהלה כיון שיש לו כח להשפיע החלטות החברה חשובין הם כבעלים על החברה, והרי הם שותפין בכל עסקי החברה והאיסורים שהחברה עוברת, אבל בעלי שעער׳ס שאין להם זכות הצבעה אינם נחשבים כבעלים בהחברה, וממילא אינם נעשים שותפים להאיסורים שהחברה עוברת,

והנה בעבר ה״נ לא היה לכל בעלי השעער׳ס זכות הצבעה, אולם כהיום יש לכולם זכות הצבעה יש לעיין אם יהא נחשב בשביל זה כשותף מכיון שאין הצבעתו יכול להשפיע כלום רק כמו שמצביעים להממשלה, שיש כמה וכמה שמצביעים, וא״א שאחד יהא באפשרות להשפיע בעצמו, וכן אפילו שיתאחדו כמה שעער האלדער׳ס יחד הלא ברוכם גויים א״א שהישראלים יהיה להם השפעה עליהם ואי״ז נחשב כבבעלות ישראל, או אמרינן שלמעשה יכול להצביע.

וראוי לציין שהמנח״י בספרו חלק ז׳ (סי׳ כ״ו) כתב בזה״ל: והנכון בזה דהשותפות קיים כפי תנאם.. וכ״ז שיש לו זכות בניהול העסק אבל היכא דהוי שותפות בלא זכותים כלל ל״ה יותר ממלוה וכו׳, וא״כ אפשר לדייק דכהיום שאין לו זכותים בניהול כלל רק מי יהא נבחר להיות דירעקטאר וכדו׳ אין להם דין שותפות כלל.

26 מצות לא תעשה של (שמות כ״ה, ל״ז) את כספך לא תתן לו בנשך.

27 בסוף פרק קמא דע״ז (כא:) דמותר ליתן שדה לאריסות דכיון דיש לנכרי חלק בפירות השדה אע״פ שישראל נהנה ממלאכת שבת מותר, דנכרי אדעתא דנפשיה קעביד, והנאת ישראל ממילא אתי, יעוש״ה.

28 במשנה מס׳ שבת (יז) נחלקו בית שמאי ובית הלל אם אדם מצווה שישבתו כליו בשבת, דבית שמאי ילפי׳ מקרא (שמות כג יג) ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו דאתיא להזהיר על שביתת כלים, ובפשטות לדידהו הוא מצוה וחיוב מדאורייתא, אבל בית הלל לא סבירא להו מצות שביתה בכלים, ודרשי׳ קרא ד׳ובכל אשר אמרתי אליכם׳ לדרשא אחריתי, ואנן קיימא לן כבית הלל דאין אדם מצווה על שביתת כליו,

ומבואר בראשונים ובפוסקים דאף בכלים העושים מעשה מלאכה ליכא חיוב שביתה אבל שיטת הרוקח הוא דבכלים העושים מלאכה אף בית הלל מודים לחייבם בשביתה, והב״ח כתב להחמיר כוותיה.

29 ועפי״ז כתב במנחת פתים דמותר ׳לקנות׳ מניות בחברה של גוים שמלוים ברבית, מפני שהגוים בעלי החברה הם מלוים ואדעתא דנפשייהו עבדי, וגם אם נאמר שהישראל נחשב שותף עמהם ע״י שרכש מניות בחברה מ״מ הוא אינו המלוה ברבית דאין לו זכות החלטה כלל, אלא מנהלי החברה הגוים הם מלווים אדעתא דנפשייהו ושרי. (פיהו אפשר שהיתר זה שייך רק כשלישראלים בעלי המניות אין זכות החלטה, אבל אם יש לישראל זכות החלטה הרי הוא המלוה יחד עם הגוי וההלואה נעשית על דעתו וזה לכאורה וודאי איסור גמור לפ״ז, וכל סברא זו להיתר היא רק במניות בלי זכות החלטה).

אולם למעשה כתב הגר״מ אריק ז״ל עצמו בשו״ת אמרי יושר ח״א קפ״ט דהיתר זה מהני רק כלפי המלוה ולא כלפי הלוה, דהלוה הרי לוקח מדעתו הלואה ברבית מממון של ישראל, אלא שדן שם דאפשר דכיון דאין איסור למלוה ממילא גם אין איסור על הלוה, אך כתב דאי״ז ברור כלל ולפי״ז גם אם נסמוך על סברת המהרי״ט להתיר לישראל לקנות מניות בלי זכות החלטה בבנק שבשליטת גויים משום דעכו״ם אדעתא דנפשיה קאעביד, אבל ׳ללוות׳ ברבית מבנק של גוים ויש בו מניות לישראלים אין לנו בזה היתר ברור.

30 היינו לדעת הרוקח המובא בב״ח הנ״ל

דאך נישט, דער גוי טוט עם אהן מיין רצון, פארוואס הייסט עם 'לא תתן'...

אזוי זאגט אויך דער מהרי"א הלוי (ח"ב סי' נד) אז ער האט מיט די באנק גארנישט.[31]

רבינו: ס'איז דא וואס זאגן אז עס הייסט 'את כספך...'. דער ערך ש"י זאגט אז מען קען עס נישט מדמה זיין, ווייל שבת איז דער איסור די 'מעשה המלאכה', איז מען דן פארוואס דער גוי טוט די מלאכה. אבער רבית איז דער איסור אז ממונו ווערט נתרבה, ווען נישט העלפן אז דער גוי טוט עם אדעתא דנפשי'.[32]

הדומ"ץ: דער ראגאטשובער אין צפנת פענח,[33] ער זאגט אז די באנק איז א א צורה בפנ"ע און עס הייסט ממון שאין בעליו ידועים, אזוי ווי ביי צדקה.

רבינו: אבער דער מנחת יצחק טעהנ'ט אז עס איז יא ממון של בעלים ידועים.[34]

---

31 בספר מהרי"א הלוי (ח"ב ס' נ"ד) כתב ג"כ סברא זו והוסיף דא"כ יהא מותר בכל אופן, וז"ל: משום דכאן אין שום תורת שליחות כלל, לא מהמלוה ללוה דהרי מעולם לא דיבר המלוה עם הדירעקטאר שום דיבור מההלוואה רק נותן להקאסירער והעושה הלואה הוא הדירעקטאר והמלוה המעות הוא מיד הקאסירער, וגם הבעאמטען בהבאנק אינם מקבלים אחריות מהמעות רק שמהלקים המעות ע"פ הפנקסאות בחשבון, ויצאנו מזה ממ"ש הט"ז בס' קס"ט דהא כיון שהשליח מקבל אחריות הוי הוא השליח לוה נגד המשלח, ומלוה נגד הלוה, ומקבל ממנו הרבית, ע"כ, וציין לסימן קס"ט סע' ט' דאם המשכון שוה נגד מעותיו מותר מאחר דאין למלוה שום טענה ותביעה נגד הלוה כי אם נגד המשכון וה"ה בנדון דידן דאין למלוה שום עסק עם הלוה מותר, וגם דמבואר בש"ך ק"ס ס"ק כ"ב דדוקא בשליח ישראל מותר מטעם דאין שליח לדבר עבירה אבל בשליח עכו"ם אסור לדעת הסוברים דיש שליחות לעכו"ם לחומרא, מ"מ בנדו"ד מותר גם אם הדירעקטור והקאסירער הם עכו"ם משום דאין כאן תורת שליחות כלל מטעם דלא נעשה מעולם שלוחו ולא נעשה אחד מלוה כלל דאין על אחד שום אחריות דנפשיה ואין המלוה יש לו שום טענה ותביעה נגד הלוה כלל, ומסיק שם מיהו לפי האמת נלענ"ד דבין אם מנהיגי הבאנק נכרים או ישראלים בכל גווני מותר לכתחילה וכמו"ש, ע"כ.

וכדברי מהרי"א הלוי כתב גם בשו"ת הרי בשמים (תנייא סי' קט"ו) וז"ל: גם יש לצרף דברי רש"י ז"ל שבשו"ע יו"ד סימן ק"ס דרבית ע"י שליח שרי, וי"ל דאף החולקים ואוסרים רבית ע"י שליח יודו בנד"ד שהרי בעלי המעות שמניחים איינלאגע בהבאנק יש לכ"א אנטהיילסשיין מהבאנק והעושים ההלואות הם מנהלי הבאנק המה הדירעקציאן והלוה מקבל המעות מהקאסירער, ואם הלוה אינו משלם אח"כ לא יוכל שום אחד מהיחידים בעלי המעות שיש להם שפאר איינלאגע בהבאנק לתובעו כ"א הבאנק עורכת משפט נגדו הן בדיני ישראל והן בדיני אומות העולם, וגם ליתא בנד"ד טענת הט"ז נגד דברי רש"י ז"ל מכח דאין בזה דין שליחות משום דאין שלד"ע א"כ השליח נעשה לוה נגד המשלח ונותן לו רבית ונגד הלוה הוא מלוה ומקבל ממנו רבית ע"ש, בנדו"ד ליתא לכ"ז דלא רמיא על הדירעקטאר ולא על הקאסירער מהבאנק שום אחריות הגוף כ"א לחלק המעות הנמצא שע"י החשבון כפי בהבאנק הפינקסאות לא זולת וכיון דהמלוה לא שיח ולא שיג לו עם הלוה בכה"ג כ"ע יודו דשרי, אבל לא ניחא לי' למעשה רק בזה וכתב דליתר שאת יתלו לוה שכתב בו דכל הלוואות שהם עושין עם ישראלים הם ע"צ היתר עיסקא עפ"י תקון מהר"ם ז"ל ומה טוב שיעשו תקנה לחלק לעניים מהרווחים איזה סך בכל שנה לצרף לסניף דעת כמה מרבוותא דס"ל דלצורך מצוה שרי הלוואת רבית אפי' רבית דאורייתא, (ועי' מהרש"ם הנ"ל שתמה עליו בסי' כ', במ"ש לחלק לעניים דבזה יהא נחשב לצורך מצוה, וגם בזה שכתב לתלות על המותל דהכל נעשה ע"י היתר עיסקא כתב דא"ב כה עפי"ת ואפי' כתנאי בע"פ לא הוי).

32 בערך ש"י סימן קס"ט וכן במהרש"ג סי' ג' השיגו עליו דאין ללמוד היתר באיסור רבית מאיסור שבת, ועיקר טענתם היא דבשבת האיסור הוא 'מעשה המלאכה' וזה רק כשהמלאכה נעשית ע"י ישראל או בשליחות ישראל, אבל כשהגוי עושה אדעתא דנפשיה אין איסור ולא אכפת לן דייקא שנעשית מלאכה בקרקע של ישראל, משא"כ ברבית האיסור אינו המעשה, אלא עצם מה שממונו של הישראל מתרבה ע"י רבית, דמ"מ לוה קבלת עצמו גרמה לו להשתעבד לבעל המעות ברבית, וציין לנתיבות סי קפ"ב וחוו"ד סי' ק"ס סק"ח, וא"כ אין נפק"מ בכך דאין שליחות לעכו"ם ועושה אדעתא דנפשיה, דסו"ס ממונו של הישראל מתרבה ע"י הרבית, ודימו זה לאיסור שביתת בהמתו דכתב הב"י (באו"ח סו"ס רמ"ה) מתשובות הריצב"א דישראל שנשתתף עם גוי בבהמה ובשדות בשותפות, וחורש בהבהמה בהשדה בשבת דבשביל השדות אין איסור ובשביל הבהמה אסור דמצווה ישראל על שביתת בהמתו בשבת, אף דהגוי לא ייציית לו ואדעתא דנפשי' עביד , הרי אף דבשדות אמרי' גוי אדעתא דנפשי' קאעביד וליכא איסורא, מ"מ בשוורים יש איסור ויש בזה איסור שביתת בהמתו בשבת דסו"ס בהמתו של ישראל עובדת בשבת ואף שעכשיו אין בידו למנוע מ"מ יש איסור בעצם השותפות, וה"נ לענין הלואה ברבית יש איסור בעצם מה שממונו של ישראל מתרבה ברבית וממילא אסור לו ליתן לגוי שילוה ברבית אע"ג דהגוי אדעתא דנפשיה קא עביד.

33 עיי"ש (בסי' קפ"ד) שכתוב בזה"ל: והנה גדר הבנק לא נקרא דבר מסוים רק דבר של צורה ולא חומר כי גם מי שיש להם ממון בהבנק הם אינן משועבדים בעצמם רק הכסף המונח שם ושוב ליכא למי הוא משועבד, וכן הגדר של צדקה ברבית (ע' ב"ק צ"ג) דליכא שמירה ג"כ מטעם זה, ובירושלמי דשביעות פ"ח גבי ליתן מעות לכל מי שירצה דליכא שמירה, וה"נ ברבית לכן אין זה רבית בבנק עפ"י דין תורה, עכ"ל.

34 המנח"י בספרו (ח"ד סי' יז) כתב לתמוה ע"ז במה שדימו להקדש, דלגבי רבית בדיני צדקה והקדש יש ג' חילוקי דינים: א' הקדש גבוה, ב' הקדש לעניים ידועים, ג' הקדש לעניים שאינם ידועים, ובהקדש גבוה ה"נ לכ"ע אין איסור רבית, ובהקדש לעניים ידועים לכ"ע יש בזה משום איסור רבית, ובהקדש לעניים שאינם ידועים יש בזה ג' שיטות: א' דעת הרא"ש ודעימי' דיש בזה איסור רבית. ב' שיטת הרשב"א דאין בזה רבית אבל כ"ז רק להלכה ולא למעשה. ג' שיטת הר' שמואל ב"ר ברוך דמותר גם למעשה. והכרעות הטור וב"י בשו"ע כדברי הרא"ש הנ"ל ואסור. ובנד"ד דימה המנח"י החברה מניות לצדקה של עניים ידועים, דבוודאי נודע מי המה הבעלי המניות, ובכה"ג לכ"ע יש בזה משום רבית.

הדומ"ץ: כ'האב הנאה געהאט רבי משה [שטערנבוך] אין די תשובה באציהט זיך אויפן בית הוראה דא (בית הוראה שע"י קהלתינו הק' בקרית יואל יצ"ו), ער שרייבט אז אונזער בית הוראה האט אים געשיקט פרעגן.[35]

מ'האט געדארפט אביסל אויסארבעטן דעם חלק, ער זאגט אז ס'איז נישט קיין נפק"מ וויר ס'האט א גרעסערן חלק אין די שעער'ס, עם וועגדט זיך נאר אין רוב בעלות.[36]

רבינו: כ'האב געזעהן אז רבי יעקב בלויא (הגאון האדיר רבי יעקב ישעי' בלוי זי"ל חבר הביד"צ דהעדה"ח בעיה"ק ירושלים ת"ו) שרייבט אויך אין זיין ספר, אז אויב רוב שעער'ס זענען גוים, איז ער מקיל.[37]

Rabbi Moshe Sternbuch

Chief Rabbi

of the Orthodox Rabbinical Courts

Jerusalem

Rosh HaYeshiva- Ramat Bet Shemesh

משה שטרנבוך

ראב"ד

לכל מקהלות האשכנזים

עיה"ק ירושלים ת"ו

ראש הישיבה ברמת בית שמש

מח"ס מועדים וזמנים ושו"ת תשובות והנהגות ועוד

בס"ד אור לט"ו בשבט תשפ"ג

לכבוד הרה"ג רבי חנניה יו"ט ליפא יואל פישר שליט"א מרבני בית הוראה בקרית יואל, בן הרבני הרה"ח רבי חיים שלמה משב"ק אצל ידידי עוז כ"ק מרן האדמו"ר מסאטמאר שליט"א.

קיבלתי שאלתו שנידון בבית ההוראה אודות באנק בחו"ל השייך לנכרי, שברשימת המנהלים ישנו יהודי אחד שאינו בעל המניות כלל, ובין כלל בעלי המניות יש חמש יהודים ובצירוף כל בעלי המניות היהודים נמצא שקרוב לעשרים אחוז מהבאנק שייך ליהודים, ושואל אם בכה"ג נחשב באנק של ישראל, ושואל על כמה אופנים של בעלות במניות אם מחשיבו לבעל הבאנק.

הנה לענין מה שאחד ממנהלי הבאנק הוא יהודי, אם הוא רק מחליט בעסקאות הבאנק ומקבל משכורת על עבודתו, אבל אין לו חלק ברווחים או בהפסדים של עסקי הבאנק, א"כ אינו בעל הבאנק כלל והוא רק פקיד ואין בכך איסור ריבית.

ולענין בעלי המניות היהודים, הנה כשבעלי המניות היהודים הם מיעוט, ואין להם שום שליטה על עסקאות הבאנק ואין יכולים לפעול שהרוב ישנו מהחלטתם, שאין מתחשבים בהם כלל, וגם אין החברה של הבאנק נקרא ע"ש המיעוט הישראלים בעלי המניות, בכה"ג נראה להתיר דאמרינן דבטל בעלותם והבאנק הוא בבעלות העכו"ם שהם העיקר ולהם השליטה בעסקאות הבאנק, וכמדומני שכ"ה המנהג להתיר, ועכ"פ אין לערער על המתירים שיש להם על מה לסמוך, ועיין במש"כ בזה בספרי שו"ת תשובות והנהגות ח"ב ס' תכ"א.

ואין שום נ"מ אם בעלי המניות צריכים לדווח על מניותיהם לממשלה, וכן אין נ"מ אם זכות ההצבעה לבעלי המניות תלוי לפי מספר המניות שיש לו או אינו תלוי לפי מספר המניות, אלא כל שבעלי המניות היהודים הם מיעוט ואין להם שליטה ואין החברה של שמם, נראה להתיר וכנ"ל.

וה"ה אם כל אחד ואחד מתוך בעלי המניות הנכרים יש לו רק סך קטן מהמניות, ואילו הישראל יש לו החלק היותר גדול במניות שאין לשום נכרי סך מניות כמו הישראל, מ"מ כיון שבצירוף כל הנכרים יחד אז רוב המניות הם בבעלות נכרים, ולישראל יש רק מיעוט מהמניות ואין לו שום שליטה על עסקאות הבאנק ואינו יכול לפעול שהרוב ישנו החלטתם ואין החברה על שמו, נראה להתיר וכנ"ל, ואי"ז משנה שחלקו במניות הוא יותר גדול מכל אחד ואחד מהנכרים.

ואקוה שהשי"ת יהא בעזרכם שלא יצא תקלה מתחת ידכם ותזכו לסייעתא דשמיא בהוראה ובכ"ע.

הנני המצפה לרחמי שמים מרובים

משה שטרנבוך ראב"ד

לכל מקהלות האשכנזים עיה"ק ירושלים ת"ו ראש הישיבה ברמת בית שמש

RABBI M. STERNBUCH

רח' קצנלבוגן 4, הר-נוף, ירושלים ת"ו טל: 02-6519610 4 Katzenelbogen St, Har-Nof, Jerusalem Tel:

---

35 **רצו"פ העתק ממכתב תשובתו של הגאון הגדול מרא דארעא קדישא שליט"א.**

36 **במכתב תשובתו להבית הוראה כתב הגאון הגדול שליט"א דכשבעלי המניות הם מיעוט, ואין להם שליטה על עסקאות הבאנק ואין יכולין לפעול שהרוב ישנו מהחלטתם, שאין מתחשבין בהם כלל, וגם אין החברה נקרא ע"ש המיעוט ישראלים, בכה"ג יש להתיר, דאמרינן בטל בעלותם. וה"ה אם כאו"א מתוך בעלי המניות הנכרים יש לו רק סך קטן מהמניות, ואילו ישראל יש לו חלק היותר גדול במניות שאין לשום נכרי סך המניות כמו הישראל, מ"מ כיון שבצירוף כל הנכרים יחד אז רוב המניות הם בבעלות נכרים, יש להתיר וכו' כיון שאין לו שליטה על עסקאות הבאנק, ואינו יכול לפעול על הרוב שישנו החלטתם, ואין החברה על שמו, וכו'.**

37 **בספרו ברית יהודה** (פרק ל' סעי' ט"ו) **פסק דמותר לדעת רוב אחרונים ללוות מבאנק של רוב שעערס ביד גויים ומיעוטן ביד ישראל, ובהערה שם תמה על המחלקים בין שותף שיש לו זכות הצבעה לאין לו זכות הצבעה, שהרי שניהם שותפין ביה ומה שאין להם זכות הצבעה אינו גורע מדינו כשותף.**

ווען רוב שעער'ס זענען טאקע אידן דעמאלטם איז שוין אנדערש.

הדומ"ץ: רבי משה וויל טענה'ן אז טאמער רוב שעער'ס זענען גוים און ס'איז דא אפאר אידעלעך, און איין איד האט א גרויסן חלק פון די שעער'ס, דאם וועגדט זיך אין געזעץ וועט ס'איז בעל בית.

רבינו: אויב ער איז א מכריע.

אבער ס'איז אינטערעסאנט, דער אויפטוה אז מ'האט היינט

א קארפארעישאן וואם איז א בריה בפני עצמו, ס׳איז נישט דעם אידס, דער מהר״ם שיק (שם בשו״ת יו״ד סי׳ קנ״ח) שרייבט שוין פון דעם,[38] אז ס׳איז נישט קיין שעבוד הגוף אויף דעם לוה, דעמאלטם הייסט עם נישט דעם לוה׳ס, איי ס׳איז דאך זיין געלט? ס׳איז נישטא קיין שעבוד הגוף, במילא איז עם שוין נישט ממון ישראל, דאם איז א חידוש.

הדומ״ץ: ער שמועסט עם אוים, דער סעמיהאי׳ער רב.

רבינו: יא, דער מהרש״ג (ח״א יו״ד סי׳ ג׳) ער קריגט זיך אויף זיין רבי׳ן. דער מהר״ם שיק איז מער מקיל, אזן ער איז מער מחמיר, אבער ער קומט למעשה אויך צי להיתר, צי נעמען א הלוואה פון זיי.[39]

---

38 עי׳ שם בתשובה הנ״ל שמתיר מטעם דאין מעות הבאנק נחשב כיש להם בעלים רק נחשבת כגוף בפ״ע אשר לכל בעל שעער יש שעבוד בהגוף הלז, והשעער נידונית כשטר חוב והיינו שנחשב כאילו כל השותפין הלוו לכיס השותפות, והדין היא דמלוה להוצאה נתנו וא״כ המעות בכיס אינם של בעלי המעות רק של הוועד, והוועד לא קבלו האחריות הרי כיס השותפות הוי רק חפצא בפנ״ע, וכיון דאין באחריות השותפין המעות של החברה, לא הוי שליחות גוי כלל אפי׳ לחומרא, ולכן כאשר הבנק נותן הלואה אין זו הלואה של ישראל כלל, (ובזמנו לא היה בעל שעער יכול ליקח המעות בכל עת אלא היה צריך להיות שם על זמן קבוע). וצריך בזה עוד דהחברה עיקרה נתייסדה לטובת בנ״א הנצרכים מעות, ולא להרויח, וכן שוכרים לזה בית ובנ״א ממונים לזה וקוצצים עמהם שכר לחודש או לשנה ואפילו אם לא יבוא שום אדם ללות מהם, וקיי״ל דהלוה צריך ליתן שכר הסופר, א״כ אפשר דדמי לסי׳ קס״ו ס״ג דאם הלוהו וגם לומד אם בנו ועבור זה נותן לו מעות הוי כהלויני ודר בחצירי דהוי רק אבק רבית ונהי נמי דאם מתרבין הלווין ישאר ריווח יותר מהוצאות הנ״ל עכ״ז אין להם ריווח ברור ברור ולא הוי אלא רבית דרבנן, ובדרבנן שפיר יש לסמוך על ההיתר הנ״ל.

ועי׳ בספר מועדים וזמנים להגאון הגדול מרא דארעא קדישא שליט״א (ח״ג ס׳ רס״ט) בהערה שם, שהאריך וכתב בזה״ל: והנה לאחר חקירה מתברר לן שהתואר חברה בע״מ יצירה חדשה והיא כאישיות נבדלת ונפרדת לגמרי מאנשים הפרטיים שקני שם מניות, וכאלו הרכוש שייך לגוף מת שמכונה ״חברה״ וזהו כגולם שנברא ונוצר על ידי חוק ומשפט העכו״ם, ואח״כ כתב: ועכשיו נתבונן ונראה שגוים שמקימים ורושמים בבורסה חברה בע״מ, הלוא רצונם לפי התקנות, והיינו כבריה חדשה כנ״ל, ואנו עם ישראל אין לנו מושג הזה כלל בדיני ממונות, וגם אי אפשר לנו לייצרו, שמשפטי דיני ממונות אצלינו מגבילים זכות קניני ממון לאדם חי דוקא, ואין למת אף ביצירת חוק שום קניני ממון כלל, ולדידן אפשר רק שותפות בתנאים מסויימים ולא חברה בע״מ בגדר הנ״ל, ולא חל לדידן חברת בע״מ לפי כוונת ורצון המחוקק ומקימים וכהנ״ל, ולא חל כה״ג קנין גם מכח דינא דמלכותא דינא גזד דין תורה וכמבואר באחרונים, וע״כ בעצם המעות שגוי מקבל מישראל למניות בחברה בע״מ הם מדין תורה אצל המנהלים כמלוה בעלמא, שנתכוון לגוף שאינו קיים ע״פ דין תורה והוה כאלו שילם כסף להשתתף עם מת, והמעות כאן ע״כ כמלוה, ולכן אם החברה הרויחו הגוי מוסר לו רווחים כדינהם, והישראל פשיטא דמותר לקבל כיון שכך דיניו אצל הנכרי אין בזה גזל נכרי, אבל אם הישראל הפסיד מהקרן נראו שמדין תורה אם ידינו תקיפה נימא דהמשקיע לא הפסיד, דנאמר ששותפותו לא חל כלל לדינינו והמעות מלוה שחייב היה להחזיר ואין בכחו להפסידו וע״כ אין לו זכות בנכסי החברה והיינו נמי בחמץ ששייך להו וא״כ שפיר משקיע מכספו במניות ומ״מ אינו עובר בבל יראה משא״כ המנהל גופא דהמעות בידו מלוה, וכ״ו וכתב דבחברה של יהודים לבד אף שכוונתם ג״כ כנ״ל מ״מ כופין אותם על דין תורה אבל חברה גוים וודאי כפי תנאם, וע״ז למעשה סיים שם רק ללמוד זכות אבל לא לכתחילה, עיי״ש.

39 הגאון המהרש״ג ז״ל עצמו חולק על דברי רבו המהר״ם שיק ז״ל, דאם אין כאן לוה אין כאן מלוה אלא שותפין, והאריך לדון בזה לקיים דברי המהר״ם שיק וללמד זכות קצת עכ״פ על מנהג העולם דאפשר לומר דלא הוי רבית קצוצה מטעם אחר דכיון דמעולם לא נשתעבדו לשלם מביתם אלא ממעות החברה, ואם יכלה מעות החברה אין מחוייבין לשלם מביתם כלל, בזה י״ל דלא הוי רבית קצוצה והוסיף עוד דבאופן דהממונים להלוות ולקבל המעות בפרעון הם גויים דהאיסור שזה ממון ישראל, היינו דוקא הלוה הראשון שהלווה מהמעות בשעה שהיה עדיין הממון הראשון שנתן הישראל לתוך השותפות בעין אבל אח״כ לאחר שהחזירו הממון שהלוו ליד הממונים של הבאנק שהם עכו״ם אף שהלווים נפטרים מחובם כיון דהישראלים ציוו להם להחזיר לאותם הממונים עכו״ם אף דלא אמרו להם בפירוש מ״מ הוי כאילו פירשו כיון דידוע לכל דהתנאים והשטאטוטען של הבאנק הוא כן להחזיר המעות לידי הממונים הנ״ל אשר אצלם מונח גם הוועקסל שנותן הלוה בשעת הלוואתו ממילא הוי כאילו פירשו בהדיא שיחזיר להם המעות, וא״כ נפטר הלוה מ״מ הישראלים בעלי המעות לא זכו בהמעות כיון דאין שליחות וזכייה לעכו״ם וא״כ אפילו אי נימא דמ״מ המעות הנ״ל משועבדים ג״כ להישראלים שהיה להם חלק ושותפות בהבאנק הנ״ל מ״מ שוב אינו שלהם בעצם אלא שמשועבד להם ואם כן שוב הדרינן למש״כ מורי הגאון זצ״ל בתשובת מהר״ם שיק הנ״ל דמעות שאינו בעצם של ישראל אלא שמשועבד לישראל אין בזה משום רבית, וא״כ כל שלא זכו בהן אין כאן הלואה ממעות ישראל דאינו נחשב בבעלות ישראל כי אם מעות ראשונות.

ואח״כ סיים דזה אינו אלא לעני שיהי׳ מותר ללות מעות מן הקאסטא הנ״ל וגם שבעלי האקציאנערן השותפין בהקאסטא יהיו מותרין ליקח חלק הרווח העולה על חלקם אמנם אכתי מה שהעולם נוהגין היתר שמניחין מעות בהקאסטא על ביכליך היינו שמלווין מעות להשותפים הנ״ל והשותפין הנ״ל משלמין להם רבית אכתי ע״ז אין כאן היתר דהרי בזה המלווין הישראלים מקבלים רבית מישראלים ועכו״ם בשותפות ואיך יהיה מותר להלוות לישראל ועכו״ם בשותפות על רבית וכל ההיתרים שכתב במהר״ם שיק לא שייכים כאן ואח״כ בסי׳ ה׳ סיים דבעסק בנק שהבעלים רק בערבון מוגבל שאין עליהם שום שיעבוד הגוף רק המניות אקציען שיש להם בהבנק, ורבית כזה לא אסרה תורה, דבתורה כתיב לא תשיך לאחיך וכאן אין אחיו כלל כיון דליכא שיעבוד הגוף על הלווה והביא ראי׳ לזה מגיטין ל׳ א׳ המלוה מעות לכהן וכו׳ מפריש עליהם מחלקם ואין בזה משום רבית ולפי׳ התוס׳ שם אף

אבער די וועלט פירט זיך להקל. ווייל ס׳איז רוב גוים.

ס׳איז א שאלה פון רבית קצוצה, אמאל קען עס זיין רבית דאורייתא. זיי זוכן אז ס׳זאל נישט זיין קיין רבית קצוצה.

און איך מיין אז רבי משה פיינשטיין (אגרו״מ יור״ד ח״ב סי׳ ס״ב וס״ג) איז אויך שטארק מקיל. ער נעמט אהן בכלל אז א קארפארעישאן איז נישט קיין לוה, ס׳איז א קארפארעישאן, ווייל ס׳איז נישטא קיין שעבוד הגוף, אבער ער זאגט קלאר דאם איז ביי א קארפארעישאן וואם איז א לוה, נישט ווען איינער נעמט א הלוואה פון א באנק פאר זיך פריוואט.[40]

אבער דאם זעהט מען אז די גדולי ישראל האבן געזוכט א היתר, אסאך אידן האבן דאך פרנסה פון דעם, מ׳האט געזוכט מ׳זאל קענען מתיר זיין.

הדומ״ץ: דער מנחת אלעזר (ח״ב סי׳ כ״ב) אין זיין תשובה זאגט אויך בוודאי מצוה לחפש ולמצוא היתר.[41]

אין ארץ ישראל איז דא עיסקא׳ס פון בית דין, כ׳מיין אז רבי יעקב בלוי האט מסדר געווען אין אלע בענק די היתר עיסקא׳ס.

רבינו: כ׳האב געזעהן רבי משה [שטערנבוך] שרייבט אין זיין ספר, אז מ׳זאל אונטערשרייבן א בריוו אז אלע אידן וואם זענען שותפים דארט פאר זיי איז ער מוחל דעם רבית. ער צייכנט צו א מהרש״ם וואם שרייבט כעין זה.[42]

א׳ הנוכחים: אזא מחילת ממון קען העלפן אפילו בעתיד?

רבינו: יא, ווייל ס׳איז סמכא דעתו וועגן דעם חשש איסור, און וועגן דעם העלפט עס אפילו אויף א דבר שלא בא לעולם, אזוי ווי ביי חמץ אום פסח, ער שמועסט עם דארט אוים באריכות.[43]

ונתכבד רבינו בברכת לחיים

ואיחל רבינו להחתן: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן דער זיווג זאל עולה יפה זיין, א קשר של קיימא, א בנין עדי עד, הונדערט און צוואנציג גליקליכע יארן, בני חיי ומזוני רויחי וכל מילי דמיטב תמיד.

ואיחל רבינו להדומ״ץ: לחיים טובים ולשלום, מיט געזונט בריאות השלימות, מ׳זאל האבן כוחות צו די שמחות, לאורך ימים ושנים טובים.

ואיחל רבינו לחיים להמחותנים ולכל העם הנאספים
ואחרי ברכהמ״ז נתכבד רבינו בשבע ברכות
ואז יצא רבינו במחול לצדיקים עם החתן והמחותנים
ונפרדו לשלום

להוזיל הרבה פחות משער והטעם בגמ׳ שם דכיון דאי לית לי׳ לא יהיב לי׳ כי אית לי׳ נמי אין בו משום רבית וא״כ ה״ה בנ״ד דאין אחריות על הלוין לא על הנכסים שיש להם בשותפות בהבנק כמו בנידון דש״ס הנ״ל דמפורש דהיכא דאין האחריות על כל נכסי הלוה אלא על דבר ידוע אין בו משום רבית ובודאי משמע דאין חילוק אפילו אם הדבר הידוע שוה הרבה יותר מההחוב שחייב נמי אין בו משום רבית כיון דליכא שיעבוד הגוף הוי כאלו אין הגוף לוה כלל אלא הנכסים הם החייבים וא״כ הוי רק איסור מדרבנן ע״כ ובקובץ נועם ח״ב העתיק הרב משה למברגר תשובה בכת״י מרבו הגאון מהרש״ג להתיר אף מדרבנן ג״כ **בראי׳** זז, (וכבר התרעם המנחה״י ע״ז שלא היה לו לפרסמו, עי״ש).

40 עי׳ שם בשו״ת יו״ד חלק ב׳ סי׳ ס״ב וסי׳ ס״ג שמאריך בענין, ומסיק להיתר באופן זה.

41 וז״ל שם בתו״ד: ובודאי צריכין אנו למשכוני נפשן ללמד זכות על עם ישראל שנהגו היתר בזה בקאסעס, כי הלא בעו״ה דבר שאין כמעט באפשרי להפטור ממנו בצוק העתים בדורותינו, בהשתרגות עמל החובות והעסקים הקשים ורבים עד שימצאו חוק וטרף צרכי ביתו, ע״כ בודאי מצוה לחפש ולמצוא היתר, עי״ש.

42 עי׳ בספרו תשובות והנהגות ח״ב סי׳ תכ״א, שמסיק בענין זה: ומצאתי לזה עצה נפלאה שראוי לכל אחד שמשקיע כספו בהלואות, ויש תמיד חשש שמא יהודי שותף, יכתוב ויתחייב בשטר בנוסח שמצילו מחשש איסור, [ומצאתי כעין זה בשו״ת מהרש״ם ח״א סימן כ׳ ד״ה וגם מ״ש בדבר], וזהו הנוסח: - הריני מתחייב בזה בחתימת ידי במאה עדים שאם אני מלוה לבנק או לממשלה ברבית, ויש חשש רבית מצד שיהודים שותפין. ליהודים בחלק שותפותן הם פטורין מתשלומי הרבית, שאין המעות בחלק שותפותם ובתורת הלואה, אלא הכסף בתורת עיסקא כפי נוסח היתר עיסקא כללי המבואר בספר טעם רבית בקונטרס דיני רבית המצויין, ואין לי שום טענות ומענות עליהם בתביעות רבית שאני פוטר אותם מכל התחייבות, אלא כפי נוסח היתר עיסקא הנ״ל, וזכין לאדם שלא בפניו לפוטרן לשלם אלא באופן הנ״ל. - נעשה ביום בפני שני עדים כשרים והכל שריר וקיים. - שם המתחייב..... שם העדים.....

43 עי׳ שם שמבאר ענין זה: ונראה שכאן מועיל גם לדבר שלא בא לעולם והיינו לעסקים שמכאן ולהבא, ואף שעדיין לא חל היום יכול למחול, ואף שמחילה לא מועיל לדבר שלא בא לעולם וכמבואר ברמ״א (ח״מ ר״ט סעיף ד) היינו משום דלא סמך דעתו, אבל כאן לינצל מאיסור רבית ודאי סמכא דעתו, וכעין זה מצינו באחרונים שמועיל שליחות אף לחמץ שלא בא לעולם, שסומך דעתו מפני איסור בל יראה ומועיל למכירה, וכ״ש למחילה שאין צריך קנין נראה שבודאי מועיל היכא דסמכה דעתו, וקמה וגם נצבה עצתנו לינצל מאיסור רבית כשמשקיע ומלוה לבנק או חברות ומשלמין רבית שנתית, שאין לחוש לאיסור רבית מפני מעט יהודים וכמ״ש, עי״ש.

בסיעתא דשמיא

ידוד"י"א אתה יודוך אחיך

באותות הוקרה והודאה, נברך מעומקא דליבא, ברכת מזלא טבא וגדיא יאה,
משמי מרומא עילאה, קדם האי גברא יקירא, ארי שבחבורה, רב פעלים
לתעודה ולתורה, מנח"ם משיב נפשינו, עומד לימין מוסדותינו וקהילתינו,
מוזיל זהב מכיסו למען כל קדשינו, מריחוק מקום מצודתו פרוסה עלינו,

הרבני הנגיד הנכבד, רודף צדקה וחסד
מוה"ר

מנחם יודא רובין הי"ו

לרגל השמחה שבמעונו, רוממות קל בגרונו
בנישואי בנו למזל טוב בשעטו"מ

החתן החשוב והנעלה, מופלג בכל מעלה, תודה יד"ש וחסידות אצלו כלולה

כמר **אלטער ישעי'** הי"ו
עב"ג הכלה החשובה והמהוללה שתחי'
בת מחו' מוה"ר **צבי אלימלך ברילל** הי"ו
וויליאמסבורג יע"א

יה"ר שתזכה להמשיך במעשיך הטובים לעלם ולעלמי
עלמיא, ובשכר זאת תתברך בשפע ברכה והצלחה,
רב תענוג ונחת מכל המשפחה, מתוך אושר ועושר
בהרחבה ובהרווחה, עד ביאת מלכא משיחא,
ומלכינו מרן רבינו שליט"א בראשינו,
במהרה בימינו אמן.

המברכים ברגשי הוקרה והערכה, אסידי התודה והברכה

יחזקאל ראטטער
בשם הנהלת הקהילה והמוסדות
פה **בני ברק** יצ"ו

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

◆ ה' הֶעֱלִיתָ מִן שְׁאוֹל נַפְשִׁי ◆

דברים חוצבים להבות אש

שנאמרו (ע"י הוק-אפ) לכל תלמידי מוסדותינו הקדושים בכל אתר ואתר

אצל שיעור תהלים בהיכל המתיבתא קרית יואל יע"א - יום ה' פרשת נשא ב' שנת תשפ"ו לפ"ק

דוד המלך זאגט אין תהלים קאפיטל ל' פסוק ד', **ה' העלית מן שאול נפשי חייתני מירדי בור.**

ה', דער הייליגער באשעפער, **העלית**, דו האסט ארויפגעברענגט, **מן שאול**, פון גיהנום, **נפשי**, מיין נשמה. **חייתני**, ער געבט מיר חיות, **מירדי בור**, איך זאל נישט אראפגיין אין א גרוב, דאס מיינט מען אויך דעם גרוב פון גיהנום.

קען זיין אזוי די גמרא זאגט אין מסכת סוכה דף נ"ב, **יצרו של אדם**, דער יצר הרע פון א מענטש, **מתגבר עליו בכל יום**, שטארקט זיך אויפ'ן מענטש יעדן טאג, **אלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו**, ווען נישט וואס דער אייבערשטער העלפט דעם מענטש ער זאל בייקומען דעם יצר הרע, **לא יכול לו**, וואלט ער אליין מיט זיינע איגענע כוחות נישט געקענט בייקומען און באזיגן דעם יצר הרע.

איז דא א גירסא אין די גמרא (קידושין ל:) אנשטאט יצרו של אדם **מתגבר** עליו, איז די גרסא אין די גמרא יצרו של אדם **מתחדש** עליו, ער באנייט זיך בכל יום.

אונז געפינען זיך אין א צייט וואס דער כח פון טעכנאלאגיע איז מתחדש בכל יום, עס באנייט זיך יעדן טאג. שטענדיג איז דא נייע כלים, פארבעסערט פון פון נעכטן, אלץ קומט עס ארויס מיט א חידוש, מיט א נייקייט. און דורך די כלים איז דער כח פון יצר הרע מתחדש, ס'טוט זיך באנייען מיט א נייעם כח, יעדן טאג, טאג-טעגליך. איז דא א געברויך אנצופירן א מלחמה קעגן יצר הרע מיט אלע כוחות, אפצוראטעווען כלל ישראל, **און בפרט די יונגע קינדער פון כלל ישראל, דאס מיינט מען די זון און די טעכטער**, אידישע קינדער זאלן נישט אנקומען אין שאול תחתית אין גיהנום ר"ל.

אין די פארגאנגענהייט איז אויך געווען א יצר הרע, א שטארקער יצר הרע, מ'וועט עס אנרופן **דער יצר הרע פון קאמפיוטער'ס**. ס'איז געווען א שווערער קאמף, א גרויסער קאמף קעגן דעם יצר הרע. ס'איז אבער געווען אן עצה, נישט אריינצוברענגען א קאמפיוטער אין שטוב. און אפילו די וואס האבן געשעפטן און זיי דארפן האבן א קאמפיוטער אין געשעפט, איז אויך געווען אן עצה, מ'האט געקענט ארויפלייגן א פילטער צו זויבערן דעם קאמפיוטער, און דורך דעם וואס טויזנטער אידן האבן זיך אפגעהאלטן פון אריינברענגען א קאמפיוטער אין שטוב, אדער ארויפגעלייגט א פילטער אין געשעפט, זענען א סאך אידן - מען קען זאגן שוועריג טויזנטער אידן - אפגעראטעוועט געווארן פונעם יצר הרע אנצוקומען אין שאול תחתית.

אויך איז געווען א יצר הרע אויף די כלים וואס מען רופט עס ווידיא, סמארטפאון, איז אויך געווען אן אויסוועג, אן עצה, פאר יעדן יראַ שמים, פאר יעדן ערליכן איד, נישט אריינצוברענגען די כלים אין זיין הויז. און דורך דעם וואס מ'האט עס נישט אריינגעברענגט אין הויז, איז אפגעראטעוועט געווארן אסאך און אסאך טויזנטער אידן, יראי השם, און ס'איז געווען - געלויבט דעם הייליגן באשעפער - הייליגע הייזער, ערליכע אפגעהיטענע שטיבער.

אבער יעצט, צו די ווייטאג פון יעדן ערליכן איד, איז דא א נייער יצר הרע, אסאך ערגער פון די פריערדיגע וואס מיר האבן דערמאנט. דער יצר הרע ווערט אנגערופן **עי איי** (AI). מיט יעדן טעלעפאן אין שטוב, אדער א סעלפאון, אפילו א כשר'ע טעלעפאן, קען מען זיך אנבינדן און אנטשעפענען צו דעם יצר הרע.

און דער יצר הרע האט א געוואלדיגן כח המושך, א געוואלדיגן צוציאונגס-קראפט, זייער שטארק און זייער מעכטיג.

וועז מ׳רעדט פון דעם ענין, איז דא צוויי מינים פון די AI. ס׳איז דא איין מין, **וואס איז נוגע געשעפטן פאר בעלי מסחר, דאס דארף אויך האבן א געוואלדיגע שמירה און אפגעהיטנקייט,** איך ווייל אבער נישט רעדן יעצט פון דעם ענין, נאר פון דעם צווייטן מין.

אוי לי אם אומר, אוי לי אם לא אומר, עס טוט זייער וויי וועז מ׳דארף יא רעדן, און עס טוט ווי אויב איך וועל נישט זאגן.

מ׳קען שוין נישט באהאלטן דאס ענין, אלע יונגע קינדער, סיי די זון און סיי די טעכטער, וויסן פון דעם, און אלעס איז אפן פאר זיי. און צו אונזער וויטאג, מיט יעדן טעלעפאן וואס איז נאר פארהאנען, קען מען זיך פארבינדן און רעדן מיט אן הסברה אלע מיני ניבול פה, יעדע זאך וואס מ׳טאר נישט טוהן און מ׳טאר נישט רעדן, עבודה זרה, גילוי עריות, שפיכות דמים, אמונות און דעות, כפירה ממש, וועלט אויסגעשמועסט און אויסגעלעדט און מסביר אויף אן אפענעם וועג, אן א שום צוריקהאלט און אן א שום בושה, השם ירחם.

דאס איז מושך און ס׳ציהט ליידער דאס הארץ, און ס׳רייצט אויף דעם יצר הרע פון יונגע מענטשן צאן קדשים אויף א מורא׳דיגן אופן, ס׳טראגט זיי אוועק, ס׳טראגט זיי אראפ אין שאול תחתית אין גיהנם אריין רחמנא ליצלן. זייער אסאך נפשות זענען דא קרבנות, **זייער אסאך חורבנות איז שוין דא אין דעם.**

ווייל אויב מיט יעדן טעלעפאן אדער א סעלפאן וואס איז דא אינדערהיים, קען מען זיך פארבינדן מיט די קליפה אין איין רגע, נישט מ׳קען זיך פארבינדן, נאר ליידער ליידער מ׳פארבינדט זיך! מ׳פארבינדט זיך בפועל!.

ס׳איז דא ערליכע עלטערן יראי ה׳ וואס האבן נישט און קענען נישט האבן קיין שום השגחה אויף דעם, ווייל מיט יעדן פשוט׳ן טעלעפאן וועלט דאס באנוצט.

דער מצב איז נורא ואיום, געפערליך און געפערליך!. און מיט א ביטער הארץ שרייי איך אויס א ביטערע געשריי, געוואלד!, געוואלד!, וואו מען האלט אויף די וועלט!. ליידער, ליידער, איז דא אסאך קרבנות, סיי בחורים - יונגע בחורים, און גרעסערע בחורים, און אויך אין די וועבער שול, מיידלעך, און אפילו יונגעלייט.

צו אונזער וויטאג, וועז מ׳**פארבינדט** זיך **צו די קליפה, פאלט מען אראפ** און מ׳גייט **אראפ ממש אין גיהנום אריין, מ׳וועלט מורא׳דיג פארדארבן, מ׳וועלט אויסגעלייגט פון יעדן ברעקעלע יראת שמים, מ׳פארלירט יעדן חשק צו לערנען די הייליגע תורה, מ׳פארלירט יעדן נאנטשאפט צו די הייליגע תורה. ס׳ברענגט אריין די גאנצע טומאה פון אמעריקע אין די הארץ אריין.**

אוי לאזנים שכך שומעות!, וויי איז צו די אויערן וואס זיי הערן דאס!.

יעדער טעלעפאן, אפילו א פשוט׳ער טעלעפאן, איז געווארן א כלי משחית, ס׳פארדארבט די נשמה פון א איד. מ׳איז פשוט אובד עצות וויאזוי האלט מען מלחמה קעגן דעם יצר הרע. ס׳איז דא נאר איין עצה, נאר צו רעדן צום ציבור, מסביר צו זיין, מעורר צו זיין אידישע הערצער, און צו ווייזען, **מודיע צו זיין סיי פאר די זכרים און סיי פאר די נקבות, פאר יעדן איינעם, פאר יונג און פאר אלט, די גרויסע סכנה וואו מ׳גייפינט זיך.**

מיט א צובראכן הארץ וויל איך זאגן פאר אידישע קינדער, **האטס רחמנות אויף ענק!, האטס רחמנות אויף ענקער נשמה!, כל באיה לא ישובון!,** ווער ס׳קומט אן צו דעם, **רחמנא ליצלן קומט נישט צוריק, מ׳פאלט אריין אין די נעץ פונעם יצר הרע אויף א שווערן וועג וואס ממש ס׳האט נישט קיין רפואה. און מ׳פארלירט ביידע וועלטן, סיי עולם הזה און סיי עולם הבא, און ער גייפינט זיך אין די נעץ פונעם ס״מ, מיט ביידע פיס.**

ס׳ליגט א מצוה, א גרויסע מצוה, און א הייליגן פליכט אויף יעדן אינציגן מענטש, ער זאל זיך איינהאלטן דעם תאוה, דעם גלוסטענייש, זיך צו פארבינדן צו די טמא׳נע קליפה, זיך איינהאלטן פון יעדע מגע כל שהוא, אנצורירן אפילו כל שהוא, עפעס צו די קליפה.

יעדער אינציגער מענטש איז מחוייב, דארף זיך אפצוהיטן זיין אייגענע נשמה, אליינס אפצוהיטן זיין נשמה, זיין אן אייגענער משגיח אויף זיך אליינס, **ס׳איז נישט שייך קיין שום השגחה אויף דעם, נאר די אייגענע השגחה אויף זיך.**

אין די הייליגע תורה שטייט (ויקרא ה א) **אם לא יגיד ונשא עונו,** אויב מ׳קומט נישט זאגן, טראגט מען די עבירה. ווער ס׳ווייסט אויף א צווייטן אז ער האט פארבינדונג מיט די קליפה, מוז קומען מודיע זיין תיכף פאר די הנהלת המוסד וואו ער גייפינט זיך, כדי מ׳זאל קענען אפראטעווען יענעמ׳ס נשמה פון אונטערגאנג, **די זאך איז אזוי הארב און אזוי געפערליך, אז מ׳טאר אפילו נישט וויסן די נומבער פון די קליפה, אפילו מ׳ווייסט נאר די נומבער טויג שוין נישט.**

אויף דעם איז מתפלל דוד המלך עליו השלום ה׳ **העלית מן שאול נפשי,** אפילו די וואס זענען שוין אריינגעפאלן אין פארגאנגענהייט אין די נעץ פונעם יצר הרע דורך די טמא׳נע כלי דורך די טמא׳נע פארבינדונגען, **איז נאך אלץ דא א הייליגער כח אפצוראטעווען זיין נשמה אויפ׳ן עתיד, ער זאל זיך אפטיילן און אפרייסן יעדע פארבינדונג מיט די קליפה פון היינט אן און ווייטער.**

חייתני מירדי בור, דאס איז שוין א בקשה צום הייליגן באשעפער, הייליגער באשעפער, געב מיר חיות, געב מיר כח, א הייליגן כח, איך זאל מיך קענען אפראטעווען פון אראפגיין אינעם גרוב פונעם יצר הרע, און אפצוראטעווען מיין נשמה פון גיהנם.

דער אייבערשטער זאל העלפן, מיר זאלן קענען מקיים זיין דעם סור מרע ועשה טוב, צו דינען דעם הייליגן באשעפער מיט א ריין הארץ מיין גאנץ לעבן, ושבתי בבית ה׳ לאורך ימים.

ברכה המשולשת בתורה

הכל לתורה

הכל לב אהרן

בהרחבת ומהדורת הגאון רבי שמואל אהרן פאנעטה

מאנסעסטער ני"ו

ברכותינו צרופה, אמירה משובחת ויפה, תוכן אהבה צרופה שבחי תודה והקרה תנופה
אשונה פותחין כראוי, ישבחו ויהדו חי חיים וברכה יוסף הגיי, ברב ברכאן תליתא
כי יש שכר לפעולתך, זוכה לקיים הפך בה הפך, רודף צדקה וחסד ימצא חיים שלום בנ
רחמן הוא ישלח ברכה ממעל, יזל כטל, ישמח משיה מיתת יהרין חלקו בכל צעד ושע
תוך שמחות וגחת ושמחה וגיל, לבנות בית נאמן בישראל, בבני חי ומזוני יהי נוצב כנר
פתי רננות ארשת שפתינו יערב, לישתיי ליב, טובים השנים תאומות מה נעים ומה טו
יקבה לראות ולחזות מהם רב שמחות לעילא ולעילא, לגדלם ולחנכם אמרי רבנו בכפיל
שמואיל בקראי שמו בלשון חיבה, מתוך עונג רב והריחבה, בברכה המשולשת בתור
פע רב ברכה והצלחה תדיר, חפץ ה בידכם יצליחו להמשיך בהרמת מגדל מעוז ואו
בענה שביחין גיל רנן, יברך את בית אהרן, באוריין תליתאין, כל ברכאן דלעילא ותתא

המברכים בברכאן תליתאי, בירחן תליתאי, במיצאי חג אוריין תליתאי,

לס"ה תברכו בברכה תליתאי,

הנהלת היכל לב אהרן

חביבה שעתא לשוש ולשמות, כי חיג קבלת התורה בברכה פות
ערב בהני מילל, חיים וברכה כראוי, וליוסף מבורכת ארצו וחכא
יין אמונו, בונה ומקים היכלא משלחו גבוה קא זכי בליבא רחימא
שליך נפשו מנגד בלי מיצרים, תבאנה בהיכל המלך דוד והידורים
מים ימימה חדשים ושנים בלי ליא, במסירת רבה ונפלאה תמיר
להגיד אדם ישרו, מה רב חלקו וחבלו, זכה נוצר תאנה יאכל פריי
וגה בשושנים לתפארת ולנס, מאות הומים בעמקו סגיות השיש
דות יוסף, ריבוי פאחותיו לילה כיום יאיר מתוקים מדבש ונופת צו

הרבני הנגיד

מוהר"ר **חיים יוסף גרינפעלד** הי"ו

יו"ר הנהלת היכל לב אהרן

לרגל שמחת אירוסי בנו

הי"ו

הקר והחשוב המרומם בתורה"ק **משה מרדכי** נ"י

עב"ג תחי' בת הרה"ח מוהר"ר **משה גאטטעסמאן** הי"ו

אבי בלומענטאל ני"ו

"עלו ריבואו איהולי ליבאי, ישראל"ל עושה חיל עושק באורייתא לע
יפיח גנו חלו בשמיי, שופל חסד סביבותיו, ובהיכל ריבוי נטיעותי
יצר טיבותא, בבל נינוי לבא ונשמתא, להדמת אדר ישראל באורייתי
עמוד לימיננו בבל צעד ושעל, ברוב תבונה והשכל, לתפארת ישרא
פיצו מעיניתיו ברב פעלים איש חי, עומד מוכן ומזומן בכל עת מצ
מחה הסרולה מלא וגדרש, טרפים השנים יפה נדרש, מברכה מצ
נשיי לבבינו נביע אומר, באמרי שפר, בהגיג עת הנמיר, בחדוה ואו
לירו יבואו בתחזית החלל, קול צהלה וגיל, מדיט יהא לנו ולכל ישרא

הרב

יואל ישראל לעווי שליט"א

חבר הנהלת היכל לב אהרן

לרגל שמחת הולדת בנותיו התאומות

שמואל בקראי שמו נדרש, שמואל"ל מאמן מפעולות בזכות בי מדר
טוב הבחנות ואיחלים, מהי שתענא דחדוהא נביע ברכות וחילול
הוד והדור מעטן, ראה ברכה בעטלן, מפוארים המה מעשה אצבעותי
וזה ויעיב לטוב התמות קח אוויינא, עושה ומעשה הנפיי במי ליאות
א יתן שנת לעיניו תנומה לעפעפיו בחיל, עד שמוציא רעיונותיו אל הפוע
ען דאוויינא המה יזכיחון, בחיבולו כחיל בהדרו בחל עיון מלוהא
ען הוא יסוך בברכות ליהב בהסה משולשת יבוא ויקרב, כפול בכפ
נדה בקרבוב לכבד מבמבד חזונו ומבחדו ומשיטבא

שמואל בענעדיקט הי"ו

חבר הנהלת היכל לב אהרן

לרגל שמחת הולדת סבו לכהל טיב

קהל יטב לב דסאטמאר ומוסדותי' בארה"ק ת"ו

מזל"א טבא וגדי"א יאה

מריחוק מקום וקירוב לב, נשגר ברכת מזל טוב, קדם מע"כ ידידינו היקר והנעלה, מופלג בכל מידה ומעלה, אהוב לשמים ולאנשים, תומך נלהב למען החזקת קהילתינו ומוסדותינו הקדושים, מרבה צדקה וחסד לכל דורשים ומבקשים, מריחוק מקום מצודתו פרוסה עלינו, מגדיל עשות בהתמסרותו העצומה למען כל קדשינו,

דו"כ הנגיד הנכבד, רודף צדקה וחסד

מוה"ר

רפאל פערלמוטטער

הי"ו

מראשי קהילתינו הק' במאנסי יע"א

לרגל השמחה שבביתו, רון שיר ושבח על שפתו

בנישואי בנו ני"ו למזל טוב בשעטו"מ

החתן החשוב מופלג בתוי"ש

כמר אברהם יעקב הי"ו

עב"ג הכלה המהוללה שתחי' למז"ט

וצרופה ברכתינו המרובה, בהודאה וחיבה, שיזכו לראות ולרוות מכל יוצ"ח תענוג ונחת, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת, וימשיכו לעמוד לימין מוסדותינו הקדושה, ובשכר זאת יתברכו בכל ברכאן דנפישא.

המברכים ברגשי הוקדה והערכה, אסידי התודה והברכה

הנהלת קהילות ומוסדות סאטמאר

בארה"ק

ירושלים – בני ברק – בית שמש